

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU11

Lärare och elever

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om lärare och elever med hänvisning till gällande bestämmelser, pågående arbete och vidtagna åtgärder. Motionerna tar upp frågor om bl.a. skolans personal, trygghet och säkerhet, elevers hälsa och elever med särskilda behov.

I betänkandet finns 30 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 130 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Bakgrund	8
Utskottets överväganden.....	9
Skolans personal.....	9
Utskottets ställningstagande.....	21
Trygghet och säkerhet	22
Utskottets ställningstagande.....	33
Elevers hälsa m.m.....	35
Utskottets ställningstagande.....	39
Elever med särskilda behov m.m.....	40
Utskottets ställningstagande.....	55
Fysisk aktivitet m.m.	58
Utskottets ställningstagande.....	62
Stöd i svenska språket	64
Utskottets ställningstagande.....	68
Spetsutbildning	68
Utskottets ställningstagande.....	72
Skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd	73
Utskottets ställningstagande.....	74
Motioner som bereds förenklat.....	74
Utskottets ställningstagande.....	74
Reservationer	75
1. Lärarbrist m.m., punkt 1 (S)	75
2. Lärarbrist m.m., punkt 1 (C).....	75
3. Förutsättningar för skolans personal, punkt 2 (V)	76
4. Förutsättningar för skolans personal, punkt 2 (C)	77
5. Förutsättningar för skolans personal, punkt 2 (MP)	77
6. Kompetensutveckling inom vissa områden, punkt 3 (MP).....	78
7. Undantag från krav på lärarlegitimation, punkt 4 (S)	79
8. Undantag från krav på lärarlegitimation, punkt 4 (V)	79
9. Trygghet och säkerhet, punkt 5 (SD).....	80
10. Samarbete med socialtjänst, punkt 6 (S).....	81
11. Registerkontroll, punkt 7 (SD)	81
12. Elevhälsa, punkt 8 (SD).....	82
13. Elevhälsa, punkt 8 (C)	83
14. Elevhälsa, punkt 8 (MP)	84
15. Skolmåltider, punkt 9 (V)	85
16. Elever med särskilda behov, punkt 10 (V)	85
17. Elever med särskilda behov, punkt 10 (C).....	87
18. Elever med särskilda behov, punkt 10 (MP).....	88
19. Utredning om psykisk ohälsa, punkt 11 (S).....	89
20. Mottagande i anpassad skolform, punkt 12 (V)	89
21. Långtidsfrånvaro, punkt 13 (S).....	90
22. Långtidsfrånvaro, punkt 13 (MP)	91
23. Fysisk aktivitet och friluftsliv, punkt 14 (S)	91
24. Fysisk aktivitet och friluftsliv, punkt 14 (MP).....	92

25. Simkunnighet, punkt 15 (V)	93
26. Stöd i svenska språket, punkt 16 (C)	94
27. Spetsutbildning, punkt 17 (S)	95
28. Högpresterande och särskilt begåvade elever, punkt 18 (S)	95
29. Högpresterande och särskilt begåvade elever, punkt 18 (SD)	96
30. Skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd, punkt 19 (SD).....	97
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	98
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	98
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	113

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Skolans personal

1. Lärarbrist m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 23, 24 och 41 samt

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 64.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (C)

2. Förutsättningar för skolans personal

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:444 av Serkan Köse (S),

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 36,

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 53 och 65
samt

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 22 och 24.

Reservation 3 (V)

Reservation 4 (C)

Reservation 5 (MP)

3. Kompetensutveckling inom vissa områden

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:456 av Per-Arne Håkansson (S),

2024/25:1289 av Anna-Lena Hedberg (SD),

2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD) yrkande 1 och

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 83 och 85.

Reservation 6 (MP)

4. Undantag från krav på lärarlegitimation

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 och

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 51.

Reservation 7 (S)

Reservation 8 (V)

Trygghet och säkerhet

5. Trygghet och säkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 10,

2024/25:1677 av Ludvig Ceimertz och Ann-Charlotte Hammar
Johnsson (båda M) och

2024/25:2290 av Fredrik Kärrholm (M).

*Reservation 9 (SD)***6. Samarbete med socialtjänst**

Riksdagen avslår motion

2024/25:3022 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 100 och 101.

*Reservation 10 (S)***7. Registerkontroll**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1133 av Christian Carlsson (KD),

2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 3,

2024/25:1448 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14,

2024/25:1831 av Jennie Wernäng och Marléne Lund Kopparklint (båda M) och

2024/25:2395 av Caroline Högström (M) yrkande 1.

Reservation 11 (SD)

Elevers hälsa m.m.

8. Elevhälsa

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:282 av Gudrun Brunegård (KD),

2024/25:1362 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11,

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24,

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 23 och 25 samt

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 66 och 68–70.

*Reservation 12 (SD)**Reservation 13 (C)**Reservation 14 (MP)***9. Skolmåltider**

Riksdagen avslår motion

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 35.

Reservation 15 (V)

Elever med särskilda behov m.m.

10. Elever med särskilda behov

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:467 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2024/25:596 av Josef Fransson (SD),

2024/25:1126 av Joanna Lewerentz och Caroline Högström (båda M) yrkande 1,

2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD) yrkande 2,

2024/25:1761 av Eva Lindh (S),

2024/25:1947 av Margareta Cederfelt (M),
2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 71 och 72
samt
2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 16 (V)

Reservation 17 (C)

Reservation 18 (MP)

11. Utredning om psykisk ohälsa

Riksdagen avslår motion

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 46.

Reservation 19 (S)

12. Mottagande i anpassad skolform

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:468 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 5,

2024/25:2394 av Caroline Högström och Joanna Lewerentz (båda M)
och

2024/25:2557 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Reservation 20 (V)

13. Långtidsfrånvaro

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 47 och 48 samt

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 44.

Reservation 21 (S)

Reservation 22 (MP)

Fysisk aktivitet m.m.

14. Fysisk aktivitet och friluftsliv

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1822 av Emma Ahlström Köster m.fl. (M) yrkandena 1 och 3,

2024/25:1955 av Margareta Cederfelt (M),

2024/25:2449 av Lena Hallengren (S) och

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 51 och 52.

Reservation 23 (S)

Reservation 24 (MP)

15. Simkunnighet

Riksdagen avslår motion

2024/25:857 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkandena 5 och 6.

Reservation 25 (V)

*Stöd i svenska språket***16. Stöd i svenska språket**

Riksdagen avslår motion

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 8.

*Reservation 26 (C)**Spetsutbildning***17. Spetsutbildning**

Riksdagen avslår motion

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 45.

*Reservation 27 (S)***18. Högpresterande och särskilt begåvade elever**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1086 av Helena Storckenfeldt (M),

2024/25:1446 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8 och

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 44.

*Reservation 28 (S)**Reservation 29 (SD)**Skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd***19. Skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd**

Riksdagen avslår motion

2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7.

*Reservation 30 (SD)**Motioner som bereds förenklat***20. Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 22 maj 2025

På utbildningsutskottets vägnar

Fredrik Malm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Malm (L), Patrick Reslow (SD), Josefin Malmqvist (M), Linus Sköld (S), Robert Stenkvis (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Noria Manouchi (M), Mats Wiking (S), Jörgen Grubb (SD), Rose-Marie Carlsson (S), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Daniel Riazat (V), Mathias Bengtsson (KD), Niels Paarup-Petersen (C), Anders Alftberg (SD), Niklas Sigvardsson (S) och Jan Riise (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utbildningsutskottet 134 motionsyrkanden om lärare och elever från allmänna motionstiden 2024/25. Av dessa bereds 64 motionsyrkanden förenklat eftersom de i första hand tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilaga 1. De motionsyrkanden som bereds förenklat finns i bilaga 2. Motionsyrkandena tar upp frågor om bl.a. skolans personal, trygghet och säkerhet, elevers hälsa och elever med särskilda behov.

Under våren 2025 behandlar utskottet yrkanden som rör skolväsendet också i betänkandena 2024/25:UbU9 Övergripande skolfrågor, 2024/25:UbU10 Grundläggande om utbildning och 2024/25:UbU12 Gymnasieskolan.

Bakgrund

Skolväsendet omfattar enligt skollagen (2010:800) skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. I skolväsendet ingår också fritidshem. Utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna eller av enskilda när det gäller förskolan, förskoleklassen, grundskolan, den anpassade grundskolan, gymnasieskolan, den anpassade gymnasieskolan och fritidshemmet. Regelverket är så långt det är möjligt gemensamt för alla skolformer och skolhuvudmän.

Utskottets överväganden

Skolans personal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om lärarbrist, förutsättningar för skolans personal, kompetensutveckling och undantag från krav på lärarlegitimation.

Jämför reservation 1 (S), 2 (C), 3 (V), 4 (C), 5 (MP), 6 (MP), 7 (S) och 8 (V).

Motionerna

Lärarbrist m.m.

I partimotion 2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 64 framför motionärerna att insatserna för att motverka lärarbristen, inte minst i glesbygd, måste stärkas. Fler behöver utbilda sig till lärare enligt motionärerna och situationen riskerar att bli akut om inget görs.

Enligt kommittémotion 2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 23 behövs fortsatta insatser för att motverka lärarbristen. Motionärerna menar att det behövs fler utbildade och skickliga lärare för att öka kvaliteten i undervisningen. Enligt motionärerna behövs också fler vägar till läraryrket för att komma till rätta med lärarbristen. Kortare kompletterande utbildningar till lärare för personer som redan har en annan akademisk utbildning är enligt motionärerna också viktiga.

I yrkande 24 föreslår motionärerna att det ska införas ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga lärare som redan arbetar i skolan att utbilda sig så att de får behörighet och arbeta parallellt.

I yrkande 41 framför motionärerna att fler speciallärare och specialpedagoger behöver utbildas och anställas för att varje elev ska få rätt stöd i rätt tid i skolan.

Förutsättningar för skolans personal

I partimotion 2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 36 vill motionärerna att regeringen återkommer med förslag på åtgärder som förbättrar personalens arbetsmiljö i skolan.

I partimotion 2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 53 vill motionärerna minska lärares och rektorers administrativa uppgifter, dels genom att öka användningen av smarta digitala system, dels genom att genomlysna mängden utvärderingar, mätningar och resultatrapporter som lärare och rektorer behöver genomföra. I yrkande 65 efterfrågar motionärerna åtgärder som förbättrar lärarnas arbetsmiljö och arbetsvillkor för att se till att lärarna

stannar kvar i läraryrket och för att stärka attraktionskraften till läraryrket både för de lärare som slutat och för de framtida lärare som i dag ska välja utbildning.

I partimotion 2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 22 framför motionärerna att lärare och rektorer bör få tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet. Det är enligt motionärerna avgörande för en hög och likvärdig kvalitet i undervisningen. Det är också viktigt för att säkerställa forskningsförankringen i undervisningen och för att öka attraktiviteten i skolprofessionerna.

I yrkande 24 i samma motion föreslår motionärerna ett skolledarlönelyft. Enligt motionärerna tjänar mer än var fjärde biträdande rektor lika mycket eller mindre än sin högst betalda lärare. Att personer med hög och rätt kompetens väljer att ta ett ledaransvar över utbildningsverksamheten på Sveriges skolor är enligt motionärerna avgörande för kvaliteten i våra barns skolgång.

I motion 2024/25:444 av Serkan Köse (S) framför motionären att det bör göras en översyn av arbetsmiljön i skolan, med syftet att identifiera och vidta åtgärder som förbättrar arbetsvillkoren och skapar en hållbar och hälsofrämjande skolmiljö.

Kompetensutveckling inom vissa områden

I partimotion 2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 83 anför motionärerna att barn och elever ska möta förskollärare och lärare med genuspedagogisk kompetens och i yrkande 85 vill motionärerna stärka elevhälsans och lärarnas kunskap om genusfrågor och normkritik. Enligt motionärerna går strukturerna i samhället igen i skolan. Flickor presterar bättre än pojkar, flickor utsätts oftare för trakasserier och flickor mår oftare sämre. Samtidigt finns det enligt motionärerna normer om vad som anses manligt och maskulint som många pojkar inte känner sig hemma i. Denna utveckling kan enligt motionärerna vändas om man stärker kunskapen om genusfrågor och normkritik.

I motion 2024/25:456 av Per-Arne Håkansson (S) vill motionären att vidareutbildning av idrottslärare och pedagoger inom grundskolan i gymnastik och grundmotorisk träning ska främjas. Enligt motionären visar forskning att barns grundmotorik blir allt sämre.

I motion 2024/25:1289 av Anna-Lena Hedberg (SD) anför motionären att det bör bli obligatoriskt med utbildning om diabetes för förskole- och skolpersonal som arbetar med barn som har diabetes.

I motion 2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD) yrkande 1 framför motionären att regeringen bör verka för att öka kompetensen hos skolpersonal om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det är enligt motionären många som saknar kunskap och kompetens för att möta barnens behov och göra anpassningar.

Undantag från krav på lärarlegitimation

I partimotion 2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 vill motionärerna att de undantag som gäller för vissa privata skolverksamheter i fråga om kravet på lärarlegitimation tas bort.

I kommittémotion 2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 51 anför motionärerna att undantaget som möjliggör för engelskspråkiga skolor att anställa obehöriga lärare bör tas bort.

Bakgrund och gällande rätt

Ansvarsfördelningen i skolväsendet

Riksdagen och regeringen har ett övergripande nationellt ansvar för skolväsendets resultat och utveckling. Staten anger nationella mål, krav och riktlinjer för verksamheterna i skollagen (2010:800), läroplanerna och andra författningar. Staten ansvarar för tillsyn, statlig kvalitetsgranskning samt nationell uppföljning och utvärdering genom de statliga förvaltningsmyndigheterna inom området (Skolverket och Skolinspektionen).

I 2 kap. skollagen finns bestämmelser om huvudmän och om ansvarsfördelning inom skolväsendet. Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet vid en skolenhet med specialskola eller sameskola. Kommuner, i vissa fall regioner, och enskilda kan vara huvudmän för övriga skolformer. Huvudman för kommunal vuxenutbildning kan dock endast en kommun vara. Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 §). Det innebär att huvudmannen ansvarar för att inom regelverkets ramar bedriva och organisera sin verksamhet så att målen nås. Skolhuvudmannen är arbetsgivare för lärare och övriga anställda i verksamheten.

Enligt 2 kap. 9 § skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Av 2 kap. 10 § framgår att rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektor fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i skollagen eller andra författningar.

Arbetsmiljö

I arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om krav på en god arbetsmiljö. Arbetsgivare har en långtgående skyldighet att arbeta förebyggande med arbetsmiljöfrågor. Regelverket i arbetsmiljölagen och tillhörande föreskrifter omfattar hela arbetsmiljön, såväl den fysiska som den sociala, den organisatoriska och arbetets innehåll. Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:2) om organisatorisk och social arbetsmiljö ställer bl.a. krav på att de arbetsuppgifter och befogenheter som tilldelas arbetstagarna inte

ger upphov till ohälsosam arbetsbelastning, vilket innebär att resurserna ska anpassas till kraven i arbetet.

Vem som får undervisa i skolväsendet

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisning i skolväsendet enligt huvudregeln i 2 kap. 13 § skollagen. Vidare får i huvudsak endast legitimerade lärare eller förskollärare anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning (2 kap. 20 §). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet. Regeringen får även meddela föreskrifter om undantag från kraven på legitimation och behörighet för sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i anpassade grundskolan, specialskolan eller anpassade gymnasieskolan. Detsamma gäller i fråga om speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare inom kommunal vuxenutbildning och som undervisar inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning (2 kap. 13 §).

Skolverket utfärdar efter ansökan legitimation till en lärare eller förskollärare som har behörighetsgivande examen (2 kap. 16 §).

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven på legitimation och behörighet, eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan person får som huvudregel undervisa under högst ett år i sänder (2 kap. 18 § skollagen).

Utöver legitimerade och behöriga lärare eller förskollärare får det i undervisningen i fritidshemmet och förskolan finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas (2 kap. 14 § skollagen).

Lärare utan legitimation

Av 2 kap. 17 § skollagen framgår att lärare som inte uppfyller kraven på legitimation och behörighet trots det får bedriva

1. annan undervisning på ett visst främmande språk än språkundervisning om de har
 - a) en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen
 - b) kompetens att undervisa på det främmande språket
2. undervisning i fristående skolor och fristående fritidshem med viss särskild pedagogisk inriktning
3. viss undervisning inom riksrekryterande utbildning på nationella program i gymnasieskolan.

Förskollärare som inte uppfyller kraven får trots det bedriva undervisning i fristående förskolor med viss särskild pedagogisk inriktning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och vilka särskilda pedagogiska inriktningar detta gäller.

Av 1 kap. 3 och 4 §§ förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen) framgår att det främmande språket som avses i punkt 1 är engelska och att den särskilda pedagogiska inriktningen gäller waldorfpedagogisk inriktning.

Tillkännagivande om lärare med utländsk utbildning

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen ska ta fram kunskapsunderlag och göra en konsekvensanalys av användandet av kvalificerade lärare med utländsk lärarutbildning utan lärarlegitimation för viss undervisning i skolan (bet. 2017/18:UbU19, rskr. 2017/18:221). Av regeringens skrivelse 2024/25:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2024 framgår följande (s. 296 f). Regeringen har tidigare meddelat att den avsåg att påbörja analysen under 2020. Regeringen meddelade 2021 att arbetet inte hade kunnat prioriteras med anledning av den då pågående pandemin. Regeringen har inte heller därefter haft möjlighet att prioritera arbetet. Regeringen har för avsikt att fortsätta den påbörjade analysen av frågan under 2025. Punkten är inte slutbehandlad.

Skolverkets lärarprognos 2024

Skolverkets senaste prognos över behoven av behöriga lärare och förskollärare inom skolan och förskolan presenterades i januari 2025 och ger en översikt för perioden 2024–2038. Skolverket bedömer att det kommer att saknas ca 10 600 behöriga lärare och förskollärare 2038. Det beräknade behovet av examinerade lärare och förskollärare (145 100) kommer alltså enligt myndigheten att överstiga den förväntade examinationen (134 000) under samma period. Prognosen visar på skillnader mellan olika program och inriktningar inom lärarutbildningen. Medan en betydande brist förutspås på förskollärare, ämneslärare med inriktning mot årskurs 7–9, yrkeslärare och speciallärare, beräknas det i stället bli ett relativt stort överskott av lärare i fritidshem, ämneslärare med inriktning mot gymnasieskolan samt specialpedagoger. Det kommer enligt prognosen också att finnas ett visst överskott av lärare i förskoleklassen och årskurs 1–3.

Det är stora skillnader mellan olika delar av landet när det gäller behovet av nya lärare och förskollärare enligt prognosen. Hälften av landets totala rekryteringsbehov finns i de tre storstadslänen Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län. Det största relativa rekryteringsbehovet, dvs. i förhållande till 2023 års lärarkår, bedöms Gotlands och Uppsala län ha, medan Västernorrlands och Blekinge län väntas ha minst rekryteringsbehov i förhållande till 2023 års lärarkår.

När det gäller behörighet var andelen behöriga lärare totalt sett 73 procent 2023 (samtliga skolformer, förutom förskolan och fritidshemmet). Lägst andel behöriga lärare finns i de anpassade skolformerna och bland dem som har en tjänst som speciallärare. De lärare som i dag är obehöriga men har en pedagogisk högskoleexamen eller en tillsvidareanställning antas i prognosen arbeta kvar i skolan och inte ersättas med nytexaminerade lärare. Sammantaget handlar det om närmare 25 000 heltidstjänster, vilket motsvarar nästan 20 procent av dagens lärarkår.

För att stärka tillgången till behöriga lärare och förskollärare behövs det enligt Skolverket ett strategiskt arbete inom flera områden. Skolverket ser bl.a. behov av att förstärka arbetsmiljöarbetet för att alla lärare och förskollärare ska få en trygg och hållbar arbetssituation, av att lärare får bättre förutsättningar att fokusera på läraryrkets kärnuppdrag, av att minska den höga omsättningen på rektorer och av att förbättra rektorers förutsättningar att fokusera på sitt pedagogiska ledarskap (Läraryrprognos 2024, Skolverket, 2025).

Ansvar för kompetensutveckling

Huvudmannen ska se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för får möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska vidare se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § skollagen).

Enligt förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ska Skolverket svara för nationellt prioriterade kompetensutvecklings-, fortbildnings- och stödinsatser inom ramen för nationella skolutvecklingsprogram, sammanställa och kommunicera kunskap om resultat av forskning och svara för riktade utvecklingsinsatser inom prioriterade områden (7 §). Myndigheten ska också ansvara för den statliga befattningsutbildningen enligt förordningen (2011:183) om befattningsutbildning och fortbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem och bedriva ett nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling och skolbibliotek (8 §).

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har i enlighet med 3 § förordningen (2011:130) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten ansvar för att inom sitt område ge råd och stöd till skolhuvudmän och att anordna och medverka i kompetensutveckling. SPSM erbjuder kompetensutveckling för personal i skolväsendet. Av myndighetens webbplats framgår att det bl.a. finns studiepaket för kompetensutveckling inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, kurser i att undervisa elever med syn- eller hörselnedsättning och kurser om elevhälsoarbete (spsm.se).

Karriärtjänster för lärare

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning. Huvudmännen ska också sträva efter

att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare. De huvudmän som inrättar karriärstegen förstelärare och lektor har möjlighet att söka statsbidrag (2 kap. 22 § skollagen). Syftet med att stimulera huvudmän att inrätta karriärsteg är att möjliggöra för skickliga lärare att göra karriär utan att behöva lämna undervisningen och därigenom bidra till yrkets attraktivitet, förbättrad undervisning och förbättrade studieresultat (prop. 2012/13:136). År 2014 infördes ett extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för fler lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden så att fler förstelärare kan anställas i dessa områden (förordning [2014:145] om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden). Sedan 2020 har flera olika statsbidrag för karriärsteg samlats i förordningen [2019:1288] om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare.

Skolverket har haft i uppdrag att utvärdera det samlade statsbidraget till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Skolverket konstaterar i sin rapport från 2023 bl.a. att det nya samlade statsbidraget kommer skolor med särskilt svåra förutsättningar till del i större utsträckning än tidigare. Skolverket menar att statsbidraget kan bidra till bättre kvalitet i undervisningen på dessa skolor (rapport 2023:11 Utvärdering av statsbidraget för karriärsteg).

Skolverket får under 2025 använda högst 1 852 miljoner kronor för utgifter i enlighet med förordningen om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Av dessa medel ska högst 410 miljoner kronor användas för bidrag till huvudmän med skolenheter som har särskilt svåra förutsättningar (Skolverkets regleringsbrev för 2025).

Rådet för professioner i skolväsendet

Regeringen har, genom en ändring i Skolverkets instruktion, beslutat att inrätta Rådet för professioner i skolväsendet med företrädare för förskollärare, lärare, rektorer, huvudmän, universitet och högskolor samt företrädare för myndigheten. Rådet ska enligt instruktionen hjälpa Skolverket att ta fram innehållet i en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, och utreda frågor om ett meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare (32 a och b §§ Skolverkets instruktion). Ändringen trädde i kraft den 1 oktober 2022 och rådet inledde sitt arbete under våren 2023. Regeringen bedömer att rådet kommer att kunna vara ett sådant forum för nära samverkan som är en förutsättning för att relevanta kompetensutvecklingsinsatser av hög vetenskaplig kvalitet ska kunna tas fram och ha ett sådant format som gör dem möjliga att använda för förskollärare, lärare och rektorer utifrån deras respektive förutsättningar (U2022/02319).

Ledamöterna i rådet har utsetts i samråd med Sveriges Lärare, Sveriges Skolledare, Sveriges Kommuner och Regioner, Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Sveriges universitets- och högskoleförbund och Skolverket (skolverket.se).

Utbildningsinsatser för att minska lärarbristen

För personer med högskoleutbildning som vill bli lärare finns flera varianter av kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). Personer med tillräckliga ämneskunskaper i ett eller flera undervisningsämnen kan läsa 90 högskolepoäng och sedan avlägga en ämneslärarexamen (förordningen [2011:686] om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen). Det finns även KPU med förhöjd studietakt för personer med examen på forskarnivå (förordning [2016:705] om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå). Vidare finns en försöksverksamhet med en förkortad KPU för utbildning till grundlärare respektive till ämneslärare, båda med förhöjd studietakt (förordningen [2021:1336] om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen). Vid några lärosäten erbjuds även särskilda KPU-utbildningar med inriktning att få fler lärare, främst i ämnena matematik, naturorienterande ämnen och teknik, bl.a. i samarbete med stiftelsen Teach for Sweden. Härutöver finns s.k. arbetsintegrerad lärarutbildning, med studier på deltid kombinerat med anställning som lärare i skolväsendet. Det finns också särskilda utbildningsvägar för personer som arbetar som lärare men som saknar behörighetsgivande examen (VAL) och för personer med utländsk lärarutbildning som vill arbeta som lärare i Sverige (ULV).

Avlastning med hjälp av lärarassistenter och andra kompetenser

Sedan 2019 kan huvudmän för förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som anställer fler lärarassistenter ansöka om statsbidrag (1–4 §§ förordningen [2019:551] om statsbidrag för anställning av lärarassistenter). Lärarassistenter är personal som avlastar lärarna så att de ska kunna ägna sig åt undervisning och uppgifter som hör till undervisningen. Personer som inte har titeln lärarassistent men som arbetar med arbetsuppgifter som avlastar lärarna ska kunna jämföras med en lärarassistent. För att få statsbidrag ska huvudmannen själv finansiera minst lika stor del av kostnaderna för de lärarassistenter som får bidrag. Under 2025 ska högst 500 miljoner kronor användas för statsbidraget (Skolverkets regleringsbrev för 2025). Skolverket har tagit fram ett webbstöd för huvudmän och rektorer i arbetet med att inventera och analysera lärares avlastningsbehov och möjligheterna att avlasta lärare med lärarassistenter och andra kompetenser (skolverket.se).

Fortbildningsbidraget – fortbildning av lärare och förskollärare

Regeringen beslutade i mars 2023 om förordningen (2023:144) om statsbidrag för fortbildning av lärare och förskollärare, det s.k. fortbildningsbidraget. Det nya bidraget ersatte fem tidigare statsbidrag för fortbildning, bl.a. det s.k. Lärarlyftet. Bidraget kan lämnas för fortbildning av lärare och förskollärare

för att de ska få utökad behörighet, viss examen eller ny kunskap. Fortbildningsbidraget har två olika bidragsformat med en möjlighet att välja vilket av de två formaten som passar bäst utifrån de lokala behoven. Lärare och förskollärare i skolor med särskilt svåra förutsättningar har företräde till fortbildningsbidraget. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 2023.

Statsbidrag för 2025 kan sökas för behörighetsgivande kurser inom Lärarlyftet, kompetenshöjande kurser för förskollärare i förskoleklassen som deltar i Skolverkets uppdragsutbildningar inom matematikinläring och läs- och skrivinläring, speciallärar- och specialpedagogutbildningar, behörighetsgivande och kompetenshöjande kurser i ämnet svenska som andraspråk och yrkeslärarutbildningar som leder till examen (skolverket.se).

Av Skolverkets regleringsbrev för 2025 följer att drygt 813 miljoner kronor får användas för 2025, varav högst 200 miljoner kronor för utgifter för fortbildning som syftar till att lärare och förskollärare ska avlägga en speciallärarexamen samt för speciallärarutbildning.

De nationella skolutvecklingsprogrammen

Skolverket ska bidra till att förbättra huvudmännens förutsättningar att arbeta med utveckling av verksamheten för ökad måluppfyllelse bl.a. genom att svara för nationellt prioriterade fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser inom ramen för nationella skolutvecklingsprogram (7 § förordningen med instruktion för Statens skolverk). Insatserna ska bidra till att skapa förutsättningar för barns utveckling och lärande samt förbättrade kunskapsresultat för eleverna.

Skolverket tillhandahåller i april 2025 sju skolutvecklingsprogram, med hjälp av vilka huvudmän, förskolor och skolor kan utveckla undervisningen och den pedagogiska verksamheten. Programmen spänner över områden som bedömning och betygssättning, styrning och ledning samt nyanlända och flerspråkiga barns och elevers lärande. Programmen riktar sig främst till lärare, förskollärare och rektorer, men det finns även moduler som riktar sig till t.ex. huvudmän och studie- och yrkesvägledare (skolverket.se).

Pågående arbete

Statsbidrag för personalförstärkningar i skolan

I december 2024 beslutade regeringen om ett nytt samlat statsbidrag för personalförstärkningar för att bl.a. stärka skolornas förutsättningar att öka tryggheten och studieron i skolan, avlasta lärare, förbättra elevhälsan och bättre kunna möta elevernas behov av stöd (förordningen [2024:1341] om statsbidrag för personalförstärkning). Statsbidragen för lärarassistenter, personalförstärkning av speciallärare och speciallärare i särskilda undervisningsgrupper och personalförstärkning av elevhälsan samlas gradvis i ett nytt statsbidrag. Under 2025 slås statsbidragen för speciallärare, speciallärare i särskilda undervisningsgrupper och elevhälsan samman. Statsbidraget för

lärarassistenter ska ingå i det samlade statsbidraget fr.o.m. 2026. Det samlade statsbidraget är även ett led i regeringens arbete för att minska antalet riktade statsbidrag i syfte att underlätta huvudmännens administrativa arbete med statsbidragen.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen att det sammanslagna statsbidraget skulle förstärkas med 850 miljoner kronor 2025. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 2024/25:1 utg.omr. 16, bet. 2024/25:UbU1, rskr. 2024/25:110).

Utredning om att utveckla lärar- och förskollärarytbildningarna

Utredningen om att utveckla lärar- och förskollärarytbildningarna (U 2023:03) har haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att utveckla lärar- och förskollärarytbildningarna i syfte att höja utbildningarnas kvalitet och yrkenas status. Utredningen har bl.a. lämnat förslag om ändrade antagningskrav, förstärkningar av ämneslärarytbildningen och utveckling av utbildningsinnehållet samt om att flera alternativa utbildningsvägar till lärare förlängs eller permanentas. När det gäller att attrahera fler studenter till lärarytbildningen konstaterar utredningen att intresset för att bli lärare är nära kopplat till uppfattningar om läraryrket. I dag har yrket enligt utredningen generellt en relativt låg status. Olika negativa aspekter på skolan tenderar att dominera den allmänna bilden av yrket. Utredningens förslag syftar till att markera att lärar- och förskollärarytbildningarna ska utbilda professionella lärare och förskollärare med hög kompetens för yrket. Det kommer enligt utredningen i sin tur att leda till att fler sökande med goda förkunskaper och goda förutsättningar att bli duktiga lärare attraheras. Utredningen anser vidare att Universitets- och högskolerådet och Skolverket ska få i uppdrag att göra aktiva informationsinsatser. Utredningen överlämnade sitt betänkande Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarytbildning (SOU 2024:81) i november 2024. Betänkandet har remitterats och bereds nu internt i Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Utredningen om minskad administration och om reglering av förskollärares och lärares tid

Utredningen om minskad administration och om reglering av förskollärares och lärares tid (U 2023:01) har haft i uppdrag att lämna förslag som kan minska förskollärares och lärares administrativa uppgifter och andra uppgifter så att tid kan frigöras för arbete med undervisning och uppgifter som hör till undervisningen. Utredningen har också analyserat och lämnat förslag på hur undervisningstiden och tiden för planering och uppföljning av undervisningen kan regleras så att förskollärare och lärare får bättre förutsättningar att koncentrera sig på undervisningen.

En central utgångspunkt för utredningen har varit att förskollärares och lärares möjligheter att fokusera på undervisningsuppdraget är avgörande för barns och elevers möjligheter att lära och utvecklas. Förslagen i betänkandet

syftar därför enligt utredningen sammantaget till att skapa en hållbar arbets-situation och goda arbetsvillkor för förskollärare och lärare genom att minska kraven på administration och freds tid till undervisningsuppdraget. Arbets-situationen för förskollärare och lärare kännetecknas av hög arbetsbelastning. Uppdragen är omfattande och kraven har ökat över tid, något som enligt utredningen upprepade gånger har uppmärksammats i rapporter och utredningar. Det finns enligt utredningen behov av fler stödjande kringfunktioner och personal för arbetsuppgifter som kan genomföras av andra än förskollärare och lärare. När det gäller ramar för förskollärares och lärares tid föreslår utredningen bl.a. att lärares och förskollärares hela undervisningsuppdrag ska definieras i skollagen. Utöver undervisning ingår planering och uppföljning av undervisningen i undervisningsuppdraget enligt utredningen. Regeringen ska vidare få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om omfattningen av undervisningsuppdragets delar. Utredningen anser också att huvudmännen behöver skapa förutsättningar för rektorer att utifrån behov skapa en infra-struktur på förskolor och skolor med kringfunktioner för administrativt, praktiskt och elevsocialt arbete.

Utredningen överlämnade sitt betänkande Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet (SOU 2025:26) den 3 mars 2025. Utredningens betänkande är ute på remiss t.o.m. den 10 juni 2025.

Utredning om bättre förutsättningar för rektorerna inom skolväsendet

I maj 2024 tillsatte regeringen en utredning om bättre förutsättningar för rektorerna inom skolväsendet (dir. 2024:48). Utredningen ska lämna förslag för att förbättra rektorernas förutsättningar att genomföra sitt uppdrag. Syftet är att stärka rektorernas pedagogiska ledarskap och minska omsättningen av rektorer. Av direktiven framgår att det kan ge bättre möjligheter till långsiktig kvalitet och hållbara strukturer för utvecklingen av den utbildning som ges till barn och elever i alla förskolor och skolor inom skolväsendet. Uppdraget ska redovisas senast den 12 juni 2025 och utredaren ska bl.a.

- föreslå hur rektorers förutsättningar för sitt uppdrag kan förbättras, t.ex. när det gäller rektorsområdenas storlek och hur omsättningen av rektorer kan minska
- föreslå åtgärder för att minska rektorers administrativa börda och andra uppgifter som tar tid från det pedagogiska ledarskapet
- analysera och vid behov föreslå vilka särskilda behörighetskrav som ska ställas på den som anställs som rektor
- lämna förslag som syftar till att skickliga rektorer ska söka sig till och stanna kvar längre på förskolor och skolor med stora utmaningar.

Ett nationellt professionsprogram

Riksdagen beslutade i maj 2023 att införa ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (prop. 2022/23:54, bet. 2022/23:UbU13, rskr. 2022/23:206). Syftet med professionsprogrammet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och på detta sätt öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Efter ett nytt beslut av riksdagen i fråga om datum för ikraftträdande, träder skollagens bestämmelser om det nationella professionsprogrammet i kraft den 1 september 2025 (prop. 2023/24:166, bet. 2024/25:UbU4, rskr 2024/25:40).

I juni 2022 fick Skolverket ett uppdrag av regeringen att vidta vissa förberedande åtgärder inför reformen med utgångspunkt i departementspromemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (U2021/03373), som låg till grund för propositionen Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (prop. 2022/23:54). I juni 2023 tillkom uppdraget att göra insatser för fortsatta förberedelser av professionsprogrammet. Insatserna skulle bl.a. innefatta en mentorsutbildning för en kvalitativ introduktionsperiod, en rekryteringsutbildning för blivande rektorer och kompetensutveckling för rektorer i praktisk organisation och arbetsmiljö (U2023/01870).

Skolverket tog som en del av uppdraget bl.a. fram förordningsförslag som remitterades (U2024/01380). Utifrån de remissvar som kommit in tog Utbildningsdepartementet fram ett förslag till ny förordning om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare som också har remitterats. Förordningen (2025:280) om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare beslutades den 10 april 2025. Professionsprogrammet består enligt förordningen av två delar: en nationell struktur för kompetensutveckling för förskollärare, lärare och rektorer samt ett nationellt meriteringssystem för legitimerade förskollärare och lärare. Professionsprogrammet ska erbjuda förskollärare, lärare och rektorer relevant kompetensutveckling som stärker professionernas vetenskapliga grund och bidrar till att utveckla undervisningens kvalitet. Den nationella strukturen för kompetensutveckling ska i huvudsak vara individuell och vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det nationella meriteringssystemet innehåller fyra meriteringsnivåer som benämns meriteringsnivå 1–4. Regeringen beskriver i ett pressmeddelande från den 11 april inrättandet av ett professionsprogram som en omfattande och långsiktig insats för att öka likvärdigheten i undervisningen och göra fortbildningen mer relevant – det första steget i ett långsiktigt arbete (regeringen.se).

Skolverket informerar på sin webbplats om det nya nationella professionsprogrammet. Enligt myndigheten ska den nationella strukturen för kompetensutveckling för lärare och förskollärare omfatta akademiska kurser, praktisknära forskning och kollegialt lärande. För rektorer innehåller strukturen både förberedande och fortsatt kompetensutveckling efter att rektorsprogrammet genomförts. Skolverkets uppdragsutbildningar inom fortbildning för rektorer

ingår i professionsprogrammet för rektorer. Även andra akademiska utbildningar med relevans för skolledarskap ska ingå i strukturen för kompetensutveckling för rektorer. Myndigheten aviserar att det kommer att finnas mer detaljerad information om kompetensutveckling samt om villkor för de olika meriteringsnivåerna i slutet av maj 2025 (skolverket.se).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att flera yrkanden handlar om att locka fler till läraryrket och om att på olika sätt stärka förutsättningarna för skolans personal, genom bl.a. minskad administration samt bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor. Det är enligt utskottet viktigt med goda förutsättningar för att lärare, rektorer och annan skolpersonal ska kunna utöva sina yrken på ett bra sätt. En skolmiljö som präglas av ordning och studiero där lärare har tid och möjlighet att fokusera på barns och elevers kunskapsutveckling borde vara något självklart. Utskottet vill därför uppmärksamma att det pågår ett intensivt arbete från regeringens sida för att stärka läraryrket och göra det mer attraktivt att arbeta i svensk skola. Utskottet noterar flera insatser och pågående arbeten som syftar till att förbättra skolans arbetsmiljö, minska lärarnas administrativa arbete och få fler kunniga och kompetenta lärare och rektorer.

Bland utredningar som utskottet kan nämna i sammanhanget återfinns Utredningen om minskad administration och om reglering av förskollärares och lärares tid, vars betänkande nu bereds, samt den pågående Utredningen om bättre förutsättningar för rektorerna inom skolväsendet som ska lämna sitt betänkande senare i år. Dessa utredningar har haft i uppdrag att föreslå åtgärder som förbättrar förutsättningarna för förskollärare och lärare respektive rektorer. Utskottet vill inte föregripa beredningen av utredningarnas förslag.

Utskottet uppmärksammar vidare att regeringen för att förse skolan med fler skickliga lärare bl.a. har satsat på att utöka försöksverksamheten med kortare kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). Utskottet delar regeringens bedömning att personer med tidigare högskoleutbildning ska kunna ställa om till läraryrket genom attraktiva utbildningsvägar för att vi ska få fler skickliga lärare i svensk skola. För att hålla en hög kvalitet i skolväsendet är det också av vikt att det finns goda möjligheter till behörighetsgivande fortbildning. Utskottet noterar att medel nu är avsatta för detta i statsbudgeten och att regeringen har aviserat en förstärkning av statsbidraget fr.o.m. 2026. För att stärka huvudmannens förutsättningar att öka tryggheten och studieron i skolan, förbättra elevhälsan och samtidigt avlasta lärare har ett samlat statsbidrag för personalförstärkningar inrättats.

I fråga om kompetensutveckling för lärare och annan personal i skolan hänvisar utskottet till att huvudmannen har en skyldighet enligt skollagen att ge förskollärare, lärare och rektorer möjligheter till kompetensutveckling. Kompetensutveckling och yrkesutveckling är viktigt för en hög och likvärdig kvalitet i undervisningen. Utskottet kan konstatera att flera viktiga insatser

görs också på nationell nivå, inte minst genom det nya nationella professionsprogrammet som startar hösten 2025. Riksdagen har fattat beslut om ändringar i skollagen om införandet av ett sådant program för rektorer, lärare och förskollärare som består av dels en nationell struktur för kompetensutveckling, dels ett nationellt meriteringssystem. Regeringen har också inrättat Rådet för professioner i skolväsendet som bl.a. har hjälpt Skolverket att ta fram innehållet i det nationella professionsprogrammet. Utskottet noterar vidare att Skolverket har tagit fram olika typer av kompetensutveckling inom flera områden, i form av t.ex. stödmaterial och kurser, och att SPSM erbjuder kompetensutveckling för personal i förskolan, skolan och vuxenutbildningen, bl.a. i form av studiepaket för kompetensutveckling inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och inom elevhälsoarbete.

När det gäller yrkandena om lärarbrist, förutsättningar och kompetensutveckling för skolans personal och de relaterade frågor som berörs i yrkandena hänvisar utskottet sammanfattningsvis till pågående arbete och gällande rätt och avstyrker därmed motionerna 2024/25:444 (S), 2024/25:456 (S), 2024/25:1289 (SD), 2024/25:1726 (SD) yrkande 1, 2024/25:1931 (V) yrkande 36, 2024/25:3024 (S) yrkandena 23, 24 och 41, 2024/25:3161 (C) yrkandena 53, 64, 65 samt 2024/25:3217 (MP) yrkandena 22, 24, 83 och 85.

I fråga om att ta bort undantaget i skollagstiftningen som möjliggör för engelskspråkiga skolor att anställa obehöriga lärare som har utländsk lärarutbildning kan utskottet konstatera att tillkännagivandet om lärare med utländsk lärarutbildning inte är slutbehandlat. Regeringen har under våren 2025 meddelat att den har för avsikt att fortsätta den påbörjade analysen under året. Utskottet följer utvecklingen i frågan och avstyrker därmed motionerna 2024/25:1931 (V) yrkande 14 och 2024/25:3024 (S) yrkande 51.

Trygghet och säkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om trygghet och säkerhet, utredning om psykisk ohälsa och registerkontroll.

Jämför reservation 9 (SD), 10 (S) och 11 (SD).

Motionerna

Trygghet och säkerhet

I kommittémotion 2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 10 efterfrågar motionärerna ändringar i skollagen som innebär att skolpersonal ska få ingripa vid brott mot ordningsregler. Enligt motionärerna är det i dag upp till personalen att i stunden avgöra om en insats är proportionerlig eller inte och det gör att alldeles för många är rädda för att ingripa. Det skadar både skolpersonalens status och elevernas trygghet, enligt motionärerna.

I motion 2024/25:1677 av Ludvig Ceimertz och Ann-Charlotte Hammar Johnsson (båda M) vill motionärerna att en lagändring utreds som gör att betyg kan sättas med bibehållen integritet för elever med skyddade personuppgifter.

I motion 2024/25:2290 av Fredrik Kärrholm (M) vill motionären att regeringen möjliggör att inkludera klädkod i skolornas ordningsregler. Enligt motionären finns det i dag ett problem med en destruktiv gangsterkultur som bl.a. förstärks och förmedlas genom klädstil.

Samarbete med socialtjänsten

I kommittémotion 2024/25:3022 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 100 anför motionärerna att de skolor som har tuffast förutsättningar bör ges bättre förutsättningar att anställa socionomer. Skolsocionomer kan enligt motionärerna bl.a. ha kontakt med vårdnadshavare, skola och socialtjänst. I yrkande 101 vill motionärerna att samarbetet mellan skolan och socialtjänsten ska stärkas så att unga på glid kan fångas upp tidigt och rätt insatser kan sättas in. Det minskar enligt motionärerna risken för kriminalitet bland barn och ungdomar.

Registerkontroll

I kommittémotion 2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 3 anför motionärerna att regeringen bör överväga en skärpt hantering av registerutdrag vid anställning inom skolväsendet samt vid skolskjuts. Motionärerna anser att registerutdraget bör utökas och även omfatta brottskategorier som t.ex. misshandel, vapenbrott, narkotikabrott och terrorbrott samt att ett nytt registerutdrag ska lämnas in varje år och därefter arkiveras.

I kommittémotion 2024/25:1448 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 13 anför motionärerna att de tidigare reglerna om att lämna registerutdrag ska återinföras vid anställning inom skolväsendet. Motionärerna framför att regeringen bör överväga inlämnade, årligen förnyade och mer omfattande registerutdrag vid anställning. Enligt motionärerna är det en viktig del av skolans säkerhetsarbete. I yrkande 14 vill motionärerna att bestämmelserna i skollagen om registerkontroll utvidgas till att även omfatta chaufförer som transporterar barn kopplat till förskolans verksamhet. Det minskar risken för att någon som tidigare dömts för t.ex. sexualbrott kommer i kontakt med barn.

I motion 2024/25:1133 av Christian Carlsson (KD) efterfrågar motionären ett beslut om ändrat tillvägagångssätt för registerkontroller. Motionären vill att den som erbjuds anställning i förskolan, skolan eller annan pedagogisk verksamhet samt för skolskjuts ska behöva överlämna ett utdrag ur belastningsregistret.

I motion 2024/25:1831 av Jennie Wernäng och Marléne Lund Kopparklint (båda M) efterfrågar motionärerna en ny översyn av vad ett registerutdrag ska omfatta när det gäller arbete med barn. Motionärerna vill att det ska övervägas om alla brott ska omfattas av registerutdraget.

Även i motion 2024/25:2395 av Caroline Högström (M) yrkande 1 efterfrågas ett heltäckande registerutdrag. Motionären vill att man utreder möjligheten att pedagogisk personal ska omfattas av mer heltäckande registerutdrag med krav om förnyelse.

Bakgrund och pågående arbete

Bestämmelser om personalens befogenheter m.m.

I 5 kap. skollagen (2010:800) finns det bestämmelser om trygghet och studiero som bl.a. handlar om skolans arbetsmiljö (3–4 e §§), ordningsregler (5 §), disciplinära och andra särskilda åtgärder (6–23 §§) och dokumentation (24 §). I läroplanen för grundskolan, gymnasieskolan och motsvarande skolor, inklusive förskoleklassen och fritidshemmet, finns skrivningar om arbetsmiljön i skolan, bl.a. ett mål om att varje elev ska visa respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan.

I frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa ska huvudmän för verksamhet som regleras av skollagen, och den som är anställd i sådan verksamhet, på socialnämndens initiativ samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs (29 kap. 13 § skollagen). Det finns också en skyldighet att anmäla till socialnämnden om man i verksamheten får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (14 kap. 1 § socialtjänstlagen [2001:453]).

Skollagen ger i dag lärarna möjlighet att agera på ett antal olika sätt för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Lärare får under vissa förutsättningar besluta om olika disciplinära åtgärder, och all personal får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att säkra tryggheten och studieron för eleverna. Bestämmelsen anger numera också att detta innebär en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar (prop. 2021/22:160, bet. 2021/22:UbU28, rskr. 2021/22:364). Fram till 2022 var det bara vissa personalkategorier som fick vidta omedelbara och tillfälliga åtgärder, men nu gäller bestämmelsen skolans personal. Skollagen kräver att varje åtgärd står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. I 5 kap. 7–23 §§ finns bestämmelser om under vilka förutsättningar det får beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, avstängning och omhändertagande av föremål.

I samband med de ovan beskrivna ändringarna i skollagen om personalens möjligheter att agera för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero fick Skolverket ett regeringsuppdrag som bl.a. innebar att ta fram stöd för skolans personal att agera i svåra situationer samt informera om lagstiftningen och följa utvecklingen inom området. Skolverket har bl.a. tagit fram juridiska vägledningar som syftar till att stödja huvudmän, rektorer, lärare och annan skolpersonal när det gäller de befogenheter som personalen har och de åtgärder som får vidtas enligt 5 kap. 6 § skollagen. Tillsammans med de juridiska

vägledningarna har också ett diskussionsunderlag publicerats som är riktat till skolans personal (Skolverkets redovisning av regeringsuppdrag om trygghet och studiero, dnr 2023:2652).

Utredningsförslag om stärkt trygghet i skolan

Utredningen om stärkt trygghet och studiero i skolan (U 2023:06) överlämnade i januari 2025 sitt betänkande Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8). Utredningen föreslår bl.a. att rektorns ansvar för att upprätthålla trygghet och studiero i skolmiljön ska tydliggöras i skollagen. Enligt utredningen behöver rektorn bedriva ett verksamhetsnära ledarskap för att skaffa sig en heltäckande bild av nuläget och därefter vidta de långsiktiga och kortsiktiga åtgärder som krävs. Utredningen föreslår också att regelverket när det gäller lärarens befogenheter ska förtydligas så att ordningsstörningar kan hanteras på ett mer effektivt sätt. Ytterligare ett förslag gäller att rektorn ska få besluta att stänga av en elev fler gånger och under en längre tid än vad som i dag är möjligt. Dessutom ska en ny disciplinär åtgärd införas i skollagen. Den nya åtgärden ger rektorn möjlighet att besluta att neka en elev tillträde till skolenheten, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till säkerheten och tryggheten. Utredningen föreslår vidare att alla skolor ska använda skolregler med en tillhörande konsekvensplan. Varje skola ska ha skolregler, som ska användas för ett positivt skolklimat, trygghet och studiero och samtidigt bidra till att eleverna tillägnar sig det svenska samhällets demokratiska värderingar och normer. Det ska vara rektorn som beslutar om skolreglerna, precis som hittills gällande ordningsregler. Dessutom ska alla skolor ha förväntansdokument som bl.a. ska innehålla en påminnelse om vårdnadshavares ansvar för att ge sitt barn en god fostran. Dokumentet ska också innehålla information om konsekvenserna av att överträda skolreglerna och information om hur skolan arbetar med regler och konsekvenser.

Utredningens förslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Betänkandet har nyligen remitterats.

Skolsäkerhetsutredningen

Regeringen beslutade i juni 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda och lämna förslag till åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet (dir. 2022:86). Syftet var att barn, elever, lärare, rektorer och annan personal ska ha en säker och trygg utbildnings- och arbetsmiljö. Utredningen hade från början inriktningen att förebygga, förhindra och försvåra skolattacker. Genom tre tilläggsdirektiv (dir. 2023:22, dir. 2023:120 och dir. 2024:7) utvidgades det ursprungliga syftet med olika frågeställningar som handlar om att motverka alla former av brott inom skolväsendet och i samhället, dvs. inte enbart skolattacker eller grövre våldsdåd.

I juni 2023 lämnade utredningen delbetänkandet Samhället mot skolattacker (SOU 2023:28) och i mars 2024 lämnade den ytterligare ett delbetänkande, Skolor mot brott (SOU 2024:17).

I sitt slutbetänkande Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet – skolans och socialtjänstens behov (SOU 2024:87) från december 2024 redovisar utredningen uppdragen enligt de två sista tilläggsdirektiven. Utredningen föreslår bl.a. utökade möjligheter att lämna information till skolan om enskilda från socialtjänsten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och andra skolor i brottsförebyggande syfte.

Propositionen Skolor mot brott

Den 16 april 2025 beslutade regeringen om propositionen Skolor mot brott (prop. 2024/25:160) som delvis utgår från förslag från Skolsäkerhetsutredningen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen som syftar till att barn, elever, lärare, rektorer och annan skolpersonal ska ha en säker och trygg utbildnings- och arbetsmiljö.

Förslagen innebär följande:

- Bestämmelser om skolans säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte ska föras in i ett nytt kapitel i skollagen.
- Huvudmannen ska se till att det på varje förskole- och skolenhet finns en beredskapsplan och ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera en allvarlig våldssituation eller hot om en allvarlig våldssituation.
- Huvudmannen ska se till att åtgärder vidtas för att obehöriga personer inte ska ges tillträde till förskole- eller skolenhetens område under tid då verksamheten pågår.
- Rektorn ska få besluta om undersökning av väskor och andra föremål som elever har med sig till skolan eller till en skolaktivitet utanför skolenheten om det är befogat för att begränsa risken för brott, ordningsstörningar eller kränkningar eller för att upprätthålla säkerheten. En sådan undersökning ska endast få utföras om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.
- Om det kan misstänkas att ett brott har begåtts av någon som är elev ska rektorn anmäla brottet till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det. Detta gäller om brottet har begåtts i samband med verksamheten i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning.

Propositionen innehåller även förslag till en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som innebär att sekretess ska gälla för uppgifter som rör de beredskapsplaner för allvarliga vålds- och hotsituationer och det löpande arbete för sådan beredskap som huvudmännen ansvarar för. Vidare bedömer regeringen att det i samtliga läroplaner bör göras ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för att lagar och andra föreskrifter som gäller i samhället ska följas.

Medel för säkerhetshöjande åtgärder i vårandringsbudgeten

I vårandringsbudgeten för 2025 (prop. 2024/25:99) som beslutades den 10 april föreslår regeringen 68 miljoner kronor årligen för att finansiera förslagen i propositionen Skolor mot brott (prop. 2024/25:160). För resterande del av 2025 föreslår regeringen 53 miljoner kronor för att huvudmännen snabbt ska få allt på plats. Dessutom föreslår regeringen att det införs ett nytt statsbidrag på 300 miljoner kronor för att öka förutsättningarna för en säker och trygg utbildnings- och arbetsmiljö för barn, elever, lärare och annan personal.

Skolverkets uppdrag om säkerhet, trygghet och studiero

Skolverket fick 2024 i uppdrag av regeringen att kartlägga i vilken omfattning och på vilket sätt säkerhet, trygghet och studiero samt undervisning i förskolan, förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan påverkas av förekomsten av kriminalitet och våldsbejakande extremism, exempelvis i form av kriminella nätverk och grupperingar, i närområdet (Skolverkets regleringsbrev för 2024, beslut 2024-04-25). Vid genomförandet av uppdraget ska Skolverket hämta in kunskaper och erfarenheter från Brottsförebyggande rådet, Jämställdhetsmyndigheten, Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Skolinspektionen. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 30 juni 2025.

Struktur för samverkan mellan myndigheter om barn och unga

I regeringens nationella strategi mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67) anger regeringen bl.a. att det brottsförebyggande arbetet behöver utvecklas samt att det krävs tidigare insatser och en förbättrad samverkan mellan polisen, skolan, socialtjänsten, hälso- och sjukvården och andra lokala aktörer.

I syfte att få till stånd ett mer effektivt arbete har regeringen bl.a. gett ett antal myndigheter i uppdrag att inrätta en ny struktur för systematisk och långsiktig samverkan mellan myndigheter och aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Uppdraget riktade sig till Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, länsstyrelserna, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Skolverket och Åklagarmyndigheten. Målgruppen för arbetet är barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Samverkansstrukturen syftar till att motverka fortsatt brottslighet genom konkreta, individbaserade åtgärder (Ju2023/02529). Uppdraget slutredovisades till Regeringskansliet (Justitiedepartementet och Socialdepartementet) den 6 december 2024. Av redovisningen framgår att det nationella och regionala arbetet i samverkansstrukturen har etablerats och att lokala råd för stärkt samverkan har startat upp på många ställen i landet. Det framgår också att arbetet med att etablera fler lokala råd pågår.

Den 10 april 2025 fick samma myndigheter i uppdrag att fortsätta att utveckla stödet till arbetet med barn och unga som riskerar att begå eller begår

grova brott med koppling till organiserad brottslighet (Ju2025/00846). Syftet är att på ett sammanhållet sätt stödja det lokala, operativa arbetet med barn och unga så att det resulterar i effektiva och ändamålsenliga åtgärder och insatser för individer i målgruppen. De berörda myndigheterna får också riktade uppgifter. Skolverket ska t.ex. särskilt utveckla stödet till skolhuvudmännen. Socialstyrelsen ska bl.a. ta fram och sprida kunskapsunderlag, ge vägledning samt stödja och främja en förbättrad samverkan mellan regioner och kommuner i fråga om målgruppen.

När det gäller samverkan mellan skola och andra aktörer runt barn och unga som riskerar att utveckla ett kriminellt beteende har Skolsäkerhetsutredningen beskrivit befintliga strukturer för samverkan (SOU 2024:17 s. 199 f.). I många kommuner finns det enligt utredningen särskilda strukturer för samverkan såsom SSPF (skola, socialtjänst, polis, fritid) och SIG (sociala insatsgrupper). Det finns även andra former för lokal samverkan, med andra beteckningar eller ingen beteckning alls. Till detta kommer den lagreglerade samverkansformen samordnad individuell plan (SIP), som är ett instrument för samordning mellan i första hand hälso- och sjukvården och socialtjänsten (16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen [2017:30] och 2 kap. 7 § socialtjänstlagen). Det pågår vidare enligt utredningen ett flertal utvecklingsarbeten som utredningen bedömer är av relevans. Skolverkets och Socialstyrelsens arbete med regeringsuppdraget om tidiga samordnade insatser har enligt utredningen genererat flera nya samverkansprojekt och modeller, och myndigheterna har identifierat bildandet av tvärprofessionella team som en framgångsfaktor i samverkan av detta slag (U2017/01236/GV, U2020/00363/S, U2023/01937). Utredningen hänvisar bl.a. också till regeringsuppdraget om skolsociala team (se nedan).

Skolsociala team

På regeringens uppdrag arbetar Skolverket och Socialstyrelsen med att främja inrättandet av s.k. skolsociala team där skolan och socialtjänsten ska samverka för att hjälpa elever i behov av stöd (U2023/01277). Regeringen införde 2023 ett statsbidrag till skolhuvudmän för personalkostnader i skolsociala team (förordningen [2023:179] om statsbidrag för personalkostnader för skolsociala team). Ett skolsocialt team är en grupp med personal från skolan och socialtjänsten som samverkar för trygghet och studiero och för att öka elevernas närvaro i skolan. Genom att delta i skolsociala team ges socialtjänsten förutsättningar att i ett tidigt skede arbeta tillitsskapande och förebyggande (1 §). Skolhuvudmän kan söka statsbidrag för kostnader för skolpersonal i skolsociala team i grundskolan och gymnasieskolan. Kommuner kan få statsbidrag för kostnader för personal från socialtjänsten som medverkar i de skolsociala teamen. Personalen från socialtjänsten i det skolsociala teamet ska ha socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan. Syftet med satsningen är att öka elevers närvaro i skolan, skapa en lugn och trygg skolmiljö och förbättra samverkan mellan skola och socialtjänsten. Teamen kan bl.a. se till att elever får rätt stöd tidigare. De huvudmän som beviljades statsbidraget 2023 använde det enligt en kartläggning av

Skolverket och Socialstyrelsen till att finansiera totalt 178 skolsociala team, varav ungefär hälften startade i samband med att statsbidraget infördes. År 2024 hade ytterligare drygt 100 team tillkommit. Många huvudmän har sökt statsbidraget, vilket visar att behoven är stora. Regeringen föreslog därför i budgetpropositionen för 2025 att statsbidraget skulle förstärkas och förlängas. Regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 innebär att statsbidraget förstärks med 50 miljoner kronor till totalt 300 miljoner kronor för 2025. Bidraget fördelas lika mellan skolans och socialtjänstens personal. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 2024/25:1 utg.omr. 16, bet. 2024/25:UbU1, rskr. 2024/25:110).

För att stärka samverkan mellan skolan och socialtjänsten, öka tryggheten och studieron i skolan och öka förutsättningarna att bryta en negativ utveckling hos elever med långvarig skolfrånvaro föreslår regeringen i vårandringsbudgeten för 2025 att statsbidraget för personalkostnader för skolsociala team ska förstärkas ytterligare. Regeringen satsar sammantaget 350 miljoner kronor på skolsociala team under 2025 (prop. 2024/25:99 s. 33).

Beslut från Skolinspektionen om krav på enhetlig klädsel i skolan

Enligt ett beslut från Skolinspektionen den 4 december 2017 är det inte möjligt för en skola att införa krav på enhetlig klädsel (skoluniform) eftersom det strider mot skollagen (dnr 401-2017:7883). Skolinspektionen redovisade följande rättsliga reglering som bakgrund.

Enligt 1 kap. 4 § skollagen ska utbildningen inom skolväsendet syfta till att barn och elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Vidare framgår det av 1 kap. 5 § skollagen att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Av 5 kap. 5 § skollagen framgår bl.a. att ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Rektorn beslutar om ordningsregler. Av 5 kap. 6 § skollagen framgår att rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande.

I det aktuella ärendet innehöll en skolas ordningsregler bestämmelser om att eleverna skulle bära enhetlig klädsel som de kostnadsfritt fick av skolan. Om en elev bröt mot reglerna skulle skolan vidta disciplinära åtgärder mot eleven. Skolinspektionen framhåller i beslutet att elevernas klädsel bör ses som ett individuellt uttryck som bestäms av eleverna själva. Därför är det inte möjligt att ställa krav på enhetlig klädsel i ordningsreglerna. Skolinspektionen

anförde vidare att det normalt inte är olagligt att kostnadsfritt erbjuda eleverna en enhetlig klädsel, vilket exempelvis förekommer på yrkesprogram och utbildningar med idrottsprofil. Problematiken uppstår när det finns en ordningsregel om enhetlig klädsel och skolan tillämpar disciplinära åtgärder om en elev bryter mot klädkoden.

Bestämmelser om betyg och betygskatalog

Betyg ges i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och inom den kommunala vuxenutbildningen. Betyg som beslutats och meddelats på en kommunal skola är en allmän handling enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen som anger att en handling är allmän om den förvaras eller är upprättad hos en myndighet.

Allmänna bestämmelser om betyg återfinns i 3 kap. skollagen (13–21 §§). Av dessa framgår bl.a. följande. Det är rektorns ansvar att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Om dessa i sin tur inte kan enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn. I 3 kap. 10–16 §§ skolförordningen (2011:185) finns bestämmelser om betygskatalog och om utfärdande av betygsdokument. Motsvarande bestämmelser finns också i 8 kap. gymnasieförordningen (2010:2039). Av 10 § skolförordningen framgår att beslut om betyg ska dokumenteras i en betygskatalog. Rektorn ansvarar för att betygskatalogen förs och för att betyg utfärdas.

Bestämmelser om behandling av personuppgifter

Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i den centrala regleringen i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd dataskyddsförordningen, och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

I 26 a kap. skollagen (2010:800) finns kompletterande bestämmelser om behandling av personuppgifter i den skollagsreglerade verksamheten. De reglerar bl.a. enskilda huvudmäns möjligheter att behandla känsliga personuppgifter. Ytterligare en lag som innehåller bestämmelser till skydd för enskildas integritet är offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. I 23 kap. OSL regleras sekretess till skydd för enskilda i utbildningsverksamhet m.m. Av bestämmelserna framgår att sekretess bl.a. gäller för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser en psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats. Det gäller dock

också för en uppgift om en enskilds identitet, adress och liknande om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. För uppgifter i allmänna handlingar gäller sekretessen i högst 70 år.

Integritetsskyddsmyndigheten är ansvarig myndighet för frågor om data-skydd och ger bl.a. vägledning till förskolor och skolor när det gäller behandling av personuppgifter.

Skolverket har information om hantering av skyddade personuppgifter i förskolan, skolan och vuxenutbildningen på sin webbplats. Skolverket redogör bl.a. för att huvudmannen och rektor tillsammans med personalen kan ta fram rutiner så att det blir tydligt för alla hur verksamheten ska göra i olika frågor och situationer. En säker hantering av skyddade personuppgifter bygger enligt Skolverkets information på tydliga rutiner, begränsad tillgång till skyddade personuppgifter, säkra it-system och säkert utbyte av information mellan kommuner (skolverket.se).

Bestämmelser om registerkontroll

Enligt 2 kap. 31 § första stycket skollagen ska den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan eller annan pedagogisk verksamhet visa upp ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister för den som erbjuder anställningen. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har visat upp ett sådant registerutdrag får inte anställas. I lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn regleras att den som erbjuds en anställning i staten, en kommun, en region, ett företag eller en organisation, om arbetet innebär direkt och regelbunden kontakt med barn, på begäran av den som erbjuder anställningen ska visa upp ett utdrag ur belastningsregistret.

Alla som erbjuds en anställning i en verksamhet som omfattas av obligatorisk registerkontroll måste visa upp ett registerutdrag. Kravet på registerkontroll omfattar personal som har direktkontakt med barn, t.ex. rektorer, lärare och fritidspedagoger, men även administrativ personal, vaktmästare, lokalvårdare, kökspersonal och annan personal omfattas. Ibland anställs inte personer men erbjuds eller tilldelas ett arbete inom verksamheten på i huvudsak samma villkor som vid en anställning. Även dessa personer ska visa upp ett registerutdrag. Detta gäller t.ex. för uppdragstagare, anställda vid bemanningsföretag eller anställda i företag som utför städning eller skolskjuts på entreprenad. Registerutdrag ska också visas upp av förskollärar- och lärarstudenter och andra studenter och elever som genomför praktik eller motsvarande i verksamheten (skolverket.se).

Registerutdraget visar uppgifter om domar, beslut eller strafförelägganden där påföljd har dömts ut eller åtalsunderlåtelse meddelats för mord, dråp, grov och synnerligen grov misshandel, människorov, sexualbrott, grovt rån samt barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott om en person blivit dömd

för vissa allvarliga brott, i regel under de senaste tio åren. Nytt är också att brott som involverar underåriga i brottslighet samt brott enligt terroristbrottslagen ska visas (17 § lagen om belastningsregister och 22 § förordningen [1999:1134] om belastningsregister).

Reglerna om registerkontroll i skollagen ändrades den 1 juli 2021 på så vis att ett utdrag ur belastningsregistret ska visas upp i stället för att lämnas t.ex. vid anställning (prop. 2020/21:152, bet. 2020/21:UbU19, rskr. 2020/21:309). I propositionen (s. 38 f.) angav regeringen att när bestämmelserna om obligatorisk registerkontroll till skydd för barn och elever inom skolväsendet infördes ansågs skyldigheten att lämna ett registerutdrag motiverad av behovet av att i efterhand kunna kontrollera att handläggningen varit korrekt och att utdragets innehåll inte varit förvanskat (prop. 1999/2000:123 s. 19 f.). Frågan om ett registerutdrag ska lämnas in eller endast visas upp diskuterades i förarbetena till lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, som är en lag med ett vidare tillämpningsområde än skollagen i fråga om registerkontroll. Regeringen ansåg att det fanns ett fortsatt behov av en sådan obligatorisk registerkontroll till skydd för barn och elever inom skolväsendet som föreskrivs men att hanteringen bör ta större hänsyn till personlig integritet. Regeringen bedömde att dokumentationen av att registerkontroll utförts kommer att vara ett tillräckligt underlag för att vid tillsyn kunna granska att kontrollen utförts (prop. 2020/21:152 s. 37 f.).

Översyn av bestämmelserna

Regeringen har initierat en utökning av kontrollen av belastningsregistret vid nyanställningar inom skolan och förskolan. En utredare fick i februari 2024 i uppdrag att biträda Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) med att bl.a. göra en översyn av vilka brott som bör ingå dels i det utdrag ur belastningsregistret som enligt skollagen ska uppvisas av den som erbjuds en anställning eller på annat sätt ska anlitas eller tas emot inom skolväsendet eller annan pedagogisk verksamhet, dels i den registerkontroll som kan göras av en person som är över 15 år och som är folkbokförd där pedagogisk omsorg ska bedrivas (U 2024:B).

I avvaktan på utredarens förslag remitterade Utbildningsdepartementet i april 2024 en promemoria med förslag på vissa nya brott som det bedömdes angeläget att snabbt föra in i regleringen av registerkontroll (U2024/01028). Registerkontrollen föreslogs, förutom de brott som anges i förordningen om belastningsregister, även omfatta uppgifter om domar, beslut eller strafförelägganden där påföljd har dömts ut eller åtalsunderlåtelse meddelats för brottet involverande av en underårig i brottslighet enligt 16 kap. 5 a § brottsbalken och brott som omfattas av terroristbrottslagen (2022:666) eller motsvarande äldre lag. I oktober 2024 beslutade regeringen att brott som involverar underåriga i brottslighet samt brott enligt terroristbrottslagen skulle inkluderas i registerkontrollen. Ändringen trädde i kraft den 13 november 2024 (SFS 2024:917). Dessutom har regeringen beslutat att Skolinspektionen ska få information om redan legitimerade lärare och förskollärare som dömts för

dessas brott, eftersom Skolinspektionen gör anmälningar om återkallelse av legitimation till Lärarnas ansvarsnämnd (SFS 2024:918). Ändringen i förordningen (2011:278) om underrättelse till Statens skolinspektion om domar i vissa brottmål trädde i kraft den 13 november 2024 (SFS 2024:918).

Den 1 april 2025 redovisade den ovannämnda utredningen sina förslag i en promemoria (Utökad registerkontroll i utbildningsväsendet och en ny grund för avskiljande av studenter [U2025/01126]). Utredningen har föreslagit att registerkontrollen i skolan ska utökas och skärpas ytterligare. Utredningen konstaterar ett ökat behov av att skydda barn från radikalisering och rekrytering till kriminella nätverk. Därför föreslår utredningen att belastningsregisterkontrollen inför nyanställning i skolan ska utökas med fler brott, bl.a. vapenbrott, narkotikasmuggling, människohandel, hedersförtryck och hets mot folkgrupp. Utredningen föreslår också att det registerutdrag som ska visas upp får vara högst sex månader gammalt, jämfört med dagens tolv månader.

Utredningen föreslår vidare bl.a. att registerkontroll ska införas i kommunal vuxenutbildning (komvux). Kontrollen inom denna skolform ska omfatta vissa allvarliga brott som mord, dråp, grov och synnerligen grov misshandel, människorov, våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp samt grovt rån. Även brott mot terroristbrottslagen eller motsvarande äldre lag och lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott ska ingå i kontrollen.

Utredningens förslag är ute på remiss t.o.m. den 17 augusti.

Utskottets ställningstagande

Trygghet och säkerhet

Utskottet vill inledningsvis understryka vikten av att alla barn och elever ska erbjudas en så säker och trygg skolmiljö som möjligt. Utskottet vill därför i fråga om yrkandena om att på olika sätt stärka tryggheten och säkerheten i skolan påminna om att ett aktivt arbete pågår för att stärka tryggheten och säkerheten i skolan. Det handlar exempelvis om förslag till lagändringar, statsbidrag och stöd till skolor och skolans personal. Regeringen har nyligen överlämnat propositionen Skolor mot brott till riksdagen och ärendet bereds i utskottet under våren. Propositionen innehåller förslag som syftar till att barn, elever, lärare, rektorer och annan skolpersonal ska ha en säker och trygg utbildnings- och arbetsmiljö. Vidare har Skolsäkerhetsutredningen och Utredningen om stärkt trygghet och studiero nyligen överlämnat sina slutbetänkanden. Den senare har bl.a. lämnat förslag om s.k. skolregler samt förslag till ett förtydligat regelverk när det gäller lärarens befogenheter vid ordningsstörningar. Utskottet vill inte föregripa den pågående beredningen av dessa utredningars förslag.

Vidare vill utskottet uppmärksamma att Skolverket tagit fram vägledningar som syftar till att stödja huvudmän, rektorer, lärare och annan skolpersonal när det gäller de befogenheter som personalen har och de åtgärder som får vidtas

enligt skollagen. Utskottet vill också lyfta fram att Skolverket har i uppdrag att kartlägga på vilket sätt säkerhet, trygghet och studiero samt undervisning i skolväsendet påverkas av förekomsten av kriminalitet och våldsbejakande extremism. För att öka tryggheten och studieron i skolan satsar regeringen bl.a. också på personalförstärkningar i skolan.

Utskottet ser sammanfattningsvis inte skäl att föregripa det stora reformarbete som pågår på området. Inte heller i övrigt finner utskottet skäl att vidta några åtgärder med anledning av yrkandena. Mot bakgrund av ovanstående, gällande bestämmelser och pågående arbete avstyrker utskottet motionerna 2024/25:1444 (SD) yrkande 10, 2024/25:1677 (M) och 2024/25:2290 (M).

Samarbete med socialtjänsten

När det gäller yrkandena om att stärka samarbetet med socialtjänsten och om bättre möjligheter att anställa skolsocionomer i skolan instämmer utskottet i att det är av stor vikt att samarbete mellan skolan och socialtjänsten stärks och att det behövs socionomer i skolan. Utskottet vill påminna om att det är viktiga frågor också för regeringen som bl.a. gett Skolverket och Socialstyrelsen i uppdrag att främja inrättandet av s.k. skolsociala team där skolan och socialtjänsten ska samverka för att hjälpa elever i behov av stöd. Regeringen har också infört ett statsbidrag till skolhuvudmän för personalkostnader i dessa team. Utskottet noterar att socialtjänsten genom att delta i skolsociala team ges förutsättningar att i ett tidigt skede arbeta tillitsskapande och förebyggande. Personalen från socialtjänsten i det skolsociala teamet ska ha socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan. Syftet med satsningen är att öka elevers närvaro i skolan, skapa en lugn och trygg skolmiljö och förbättra samverkan mellan skolan och socialtjänsten. Utskottet noterar också att statsbidraget förstärkts genom riksdagsbeslutet om budgetpropositionen 2025 och regeringen föreslår ytterligare förstärkning i den nu aktuella vårändringsbudgeten. Utskottet kan vidare konstatera att frågor om informationsutbyte och kontakter mellan skolan och socialtjänsten är aktuella i betänkanden från Skolsäkerhetsutredningen.

Mot bakgrund av gällande rätt och pågående arbete avstyrker utskottet motion 2024/25:3022 (S) yrkandena 100 och 101.

Registerkontroll

När det gäller yrkanden om registerkontroll vill utskottet instämma i att en skarp lagstiftning för att skydda barn och elever från övergrepp och andra brott är nödvändig. Utskottet vill påminna om att det nyligen beslutats om ändringar i bestämmelserna om registerkontroll och att ytterligare ändringar i regelverket bereds, vilket framgår av utskottets överväganden ovan. Utskottet ser i nuläget inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena och avstyrker därmed motionerna 2024/25:1133 (KD), 2024/25:1444 (SD) yrkande 3, 2024/25:1448 (SD) yrkandena 13 och 14, 2024/25:1831 (M) och 2024/25:2395 (M) yrkande 1.

Elevers hälsa m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om elevhälsa och skolmåltider. Jämför reservation 12 (SD), 13 (C), 14 (MP) och 15 (V).

Motionerna

Elevhälsa

I partimotion 2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 23 framför motionärerna att det förebyggande hälsoarbetet i skolan bör stärkas. Elevhälsan är enligt motionärerna central i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet på skolan och det arbetet behöver stärkas. I yrkande 25 vill motionärerna att möjligheten att införa en elevhälsogaranti i grund- och gymnasieskolan ska prövas. En sådan ska enligt motionärerna ge eleverna rätt att under dagen få kontakt med personal inom elevhälsan. En fungerande och tillgänglig elevhälsa är en viktig del för att förbättra ungdomars hälsa och välbefinnande, enligt motionärerna.

I partimotion 2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 66 framför motionärerna att en bra elevhälsa är tillgänglig för eleverna och hjälper lärarna att vara en motor i arbetet för trygghet och studiero på skolan. Motionärerna vill att skolan ska arbeta med att främja elevernas fysiska och psykiska hälsa. I yrkande 68 vill motionärerna att elevhälsan ska stärkas genom att närma sig målen med en skolläkare per 7 000 elever och en skolsköterska per 430 elever. När det gäller skolkuratorer anger motionärerna i yrkande 69 ett maxtak på 300 elever per skolkurator och för skolpsykologer ett maxtak på 500 elever per skolpsykolog. Motionärerna framför vidare i yrkande 70 att alla elever ska ha möjlighet att inom rimlig tid få tillgång till och kunna ta sig till en kurator eller psykolog.

I kommittémotion 2024/25:1362 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11 vill motionärerna att elevhälsans vårduppdrag återupprättas och stärks för bättre förutsättningar att möta och, vid behov, behandla elever som mår psykiskt dåligt. Motionärerna vill stärka stödet till riktade kunskapsinsatser i grund- och gymnasieskolan när det gäller psykisk hälsa och ohälsa.

I kommittémotion 2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24 efterfrågar motionärerna en garanti i elevhälsan. Motionärerna vill att alla elever ska ha tillgång till en kurator eller psykolog, vilket de menar inte är fallet i dag. Varje elev ska också ha rätt till ett första besök inom rimlig tid.

I motion 2024/25:282 av Gudrun Brunegård (KD) anför motionären att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag om en stärkt elevhälsa.

Skolmåltider

I partimotion 2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 35 vill motionärerna att regeringen tillsätter en utredning i syfte att förändra skollagen så att alla gymnasieelever tillförsäkras rätten till avgiftsfria och näringsrika skolmåltider.

Bakgrund och pågående arbete

Bestämmelser om elevhälsan

För eleverna i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och bedrivas i samverkan med lärare och övrig personal. Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete. Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. För medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare (2 kap. 25 § skollagen).

Varje elev i grundskolan, anpassade grundskolan och specialskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Varje elev i sameskolan ska erbjudas minst två hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller. Vidare ska alla elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll (2 kap. 27 § skollagen). Elever får dessutom vid behov anlita elevhälsan för enkla sjukvårdsinsatser (2 kap. 28 § skollagen).

I 29 kap. 13 § skollagen anges att skolhuvudmannen och den som är anställd i huvudmannens verksamhet på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 276) anges det att arbete med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper. Det är också angeläget att elevhälsan samverkar med övrig hälso- och sjukvård och med socialtjänsten. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. I förarbetena anges det också att elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor.

Skolverkets och andra myndigheters arbete inom området

Det pågår ett omfattande arbete för att förbättra barns och elevers hälsa och välmående. Nedan ges exempel på detta arbete.

Skolverket och Socialstyrelsen hade under 2017–2023 i uppdrag att tillsammans genomföra ett utvecklingsarbete för att förbättra samverkan mellan skolan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten, så att barn och unga som riskerar en ogynnsam utveckling får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236/GV, U2020/00363/S). Uppdraget omfattade även särskilda insatser riktade mot dels riskgrupper bland barn och unga i socialt utsatta områden, dels barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck, dvs. uppdraget hade en uttalad brottsförebyggande inriktning. Uppdraget redovisades i december 2023 (Tidiga och samordnade insatser för barn och unga, dnr 2020:392).

Socialstyrelsen och Skolverket har gemensamt tagit fram en vägledning för elevhälsan för att stärka och bidra till utvecklingen av ett likvärdigt elevhälsoarbete i hela landet. Vägledningen riktar sig främst till personal inom elevhälsan, skolhuvudmän och rektorer, lärare och övrig skolpersonal. Vägledningen spänner över en rad ämnen, t.ex. att främja psykisk hälsa hos elever, att förebygga frånvaro och att utforma tillgängliga lärmiljöer. Materialet beskriver gällande regelverk inom respektive ämne och länkar vidare till material hos andra myndigheter (kunskapsguiden.se).

Skolverket har tillsammans med SPSM och Skolforskningsinstitutet haft i uppdrag att ta fram kunskapssammanställningar inom områdena elevhälsa och stöd som kan bidra till att förbättra huvudmäns, rektors och lärares möjligheter att välja effektiva insatser för att elever ska nå utbildningens mål (U2022/02898). Uppdraget redovisades i februari 2024 (Skolfi 2022/82, Skolverket 2023:3245, SPSM 1 STY 2022/612).

Ett nationellt hälsoprogram för barn och unga

En särskild utredare fick i november 2019 i uppdrag att se över förutsättningarna för en mer sammanhållen god och nära vård för barn och unga. Utredningen lade fram sitt slutbetänkande *Börja med barnen!* (SOU 2021:78) i oktober 2021. Mot bakgrund av ett av utredningens förslag fick Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, SPSM, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Skolverket i augusti 2023 regeringens uppdrag att ansvara för att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga t.o.m. 20 års ålder (S2023/02379). Syftet med ett nationellt hälsoprogram för barn och unga är bl.a. att skapa goda förutsättningar för hälsa och utveckling för barn och unga samt att uppnå en sammanhållen, regelbunden och jämlik hälsouppföljning för barn och unga t.o.m. 20 års ålder, oavsett var i landet barnet eller den unge bor. Regeringen bedömer att ett nationellt hälsoprogram kan bidra till att barn och unga mår bra och utvecklas väl liksom att det kan öka förutsättningarna för att barn och unga som behöver ytterligare insatser får tillgång till det på ett enklare och

snabbare sätt. Programmet ska inkludera flera centrala aktörer, t.ex. mödrahälsovården, barnhälsovården, ungdomsmottagningarna, vård- och hälso-centralerna, tandvården, elevhälsan och socialtjänsten. Socialstyrelsen ska löpande informera Regeringskansliet om hur arbetet med uppdraget fortskrider och senast den 31 oktober 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget. Slutredovisningen ska omfatta en redovisning av arbetet med programmet och förslag på eventuellt fortsatt genomförande. Socialstyrelsen ska även lämna förslag på hur programmet långsiktigt skulle kunna utvecklas, stödjas, löpande utvärderas och förvaltas.

Utredningen om en förbättrad elevhälsa

En särskild utredare fick i mars 2024 i uppdrag att analysera och föreslå hur elevhälsan kan stärkas för att bättre tillgodose elevernas behov (dir. 2024:30). Elevhälsan bör enligt regeringen kunna erbjuda barn och unga tidiga insatser utifrån ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv med insatser som både bidrar till god hälsa och skapar goda förutsättningar för lärande. Vidare bedömer regeringen att det finns behov av en regelbunden och jämlik hälsouppföljning samt jämlik tillgång till hälso- och sjukvård, inte minst för att förhindra att eventuella hälsoproblem växer sig stora. Även regleringen om stödsatser i skolan ska ses över. Det ska bl.a. bli enklare att placera elever i mindre och flexibla undervisningsgrupper.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och ta ställning till vad elevhälsans uppdrag och syfte ska vara,
- föreslå hur elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser kan stärkas
- analysera och ta ställning till ändamålsenligheten i utformningen av elevhälsans nuvarande huvudmannaskap och ledning
- analysera och ta ställning till alternativa huvudmannaskap
- föreslå en elevhälsogaranti med målet att åstadkomma ändamålsenliga tidsfrister för att få stöd och hjälp av elevhälsan
- analysera och föreslå hur samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan förbättras
- föreslå hur arbetet med stöd och särskilt stöd kan förbättras och effektiviseras.

Utredningen har också fått tilläggsdirektiv med förlängd tid (dir. 2024:93 och dir. 2025:18). Utredningen ska överlämna sitt slutbetänkande senast den 25 juni 2025.

Den del av uppdraget som rör extra anpassningar, särskilt stöd och särskild undervisningsgrupp redovisades den 10 april 2025. I betänkandet Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44) lämnar utredningen förslag som syftar till att förtydliga bestämmelser om stöd och särskilt stöd, undanröja hinder för ett tidigt och snabbt stöd, göra det mer flexibelt samt minska de administrativa uppgifter som tar tid från lärares tid till undervisning.

Skolmåltider

I skollagen ställs krav på att måltiderna i de obligatoriska skolformerna ska vara kostnadsfria och näringsriktiga (grundskolan 10 kap. 10 §, grundsärskolan 11 kap. 13 §, specialskolan 12 kap. 10 § och sameskolan 13 kap. 10 §). Lagkravet gäller såväl offentliga som fristående skolor. Skollagen innehåller ingen preciserings av begreppet näringsriktig. I förarbetena till skollagen framhålls att de svenska näringsrekommendationerna bör vara en utgångspunkt vid bedömningen av vad som är en näringsriktig måltid samt att det kan anses som en del av läroplanens intentioner att eleverna får tillgång till varierad och näringsriktig mat och får äta lunch tillsammans med andra elever och vuxna (prop. 2009/10:165 s. 374). I gymnasieskolan finns det inget krav på att det ska serveras skolmåltider, även om de flesta kommuner och skolor väljer att göra det (skolverket.se).

Livsmedelsverket har tagit fram riktlinjer för måltider i skolan (för förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan och fritidshemmet). De nationella riktlinjerna är enligt beskrivningen avsedda som övergripande vägledning, stöd och förslag till hur man kan arbeta för att skapa matglädje, ta vara på måltiden i det pedagogiska arbetet och främja bra matvanor. Råden bygger på en omfattande värdering av den samlade vetenskapen och på Livsmedelsverkets kostråd. Råden innehåller även ett utökat stöd kring måltidspedagogik och minskad miljöpåverkan (Nationella riktlinjer för måltider i skolan, Livsmedelsverket, 2023).

Utskottets ställningstagande

Elevhälsa

Inledningsvis vill utskottet understryka elevhälsans roll och betydelse för elevers välbefinnande och möjligheter att utvecklas mot utbildningens mål. Insatser för att främja hälsa och förebygga ohälsa bland barn och unga är enligt utskottet dessutom viktiga för samhället som helhet.

Elevhälsan ska enligt skollagen främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Den ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten när behov finns och vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete. När det gäller yrkandena om att på olika sätt stärka elevhälsan noterar utskottet att regeringen prioriterar en väl fungerande elevhälsa. Det pågår insatser på området som utskottet menar kan bidra till att skapa bättre förutsättningar för barns och ungas fysiska och psykiska hälsa och som därmed också skapar bättre förutsättningar för lärande. Det gäller bl.a. uppdraget att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga som Socialstyrelsen och andra myndigheter arbetar med och som ska slutredovisas hösten 2026. Utskottet vill också särskilt uppmärksamma den pågående Utredningen om en förbättrad elevhälsa (U 2024:01). Utredningen ska analysera och ta ställning till elevhälsans uppdrag och syfte, föreslå hur elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser kan stärkas och föreslå en elevhälsogaranti.

Den ska bl.a. också analysera och föreslå hur samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan förbättras. Utredningen ska överlämna sitt slutbetänkande senast den 25 juni 2025.

Utskottet vill inte föregripa det arbete som pågår på området och avstyrker därmed motionerna 2024/25:282 (KD), 2024/25:1362 (SD) yrkande 11, 2024/25:3055 (MP) yrkande 24, 2024/25:3161 (C) yrkandena 23 och 25 samt 2024/25:3217 (MP) yrkandena 66 och 68–70.

Skolmåltider

När det gäller yrkandet om skolmåltider erfar utskottet att elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan erbjuds fria skolmåltider på en stor majoritet av skolor. Det är kommunerna som fattar beslut om att skolmaten ska vara avgiftsfri, men en fristående skola ska enligt 13 kap. 4 § gymnasieförordningen (2010:2039) inte ta ut någon avgift för skolmåltider från eleverna eller deras vårdnadshavare om hemkommunen redan har betalat för skolmaten i sin ersättning till den fristående skolan. Utskottet konstaterar vidare när det gäller näringsriktigheten i måltiderna att Livsmedelsverket har tagit fram riktlinjer för måltider i skolan som gäller även för gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Utskottet noterar att råden bygger på en omfattande värdering av den samlade vetenskapen och på Livsmedelsverkets kostråd.

Utskottet ser därmed inte skäl att vidta åtgärder med anledning av yrkandet och avstyrker motion 2024/25:1931 (V) yrkande 35.

Elever med särskilda behov m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om elever med särskilda behov, utredning om psykisk ohälsa, mottagande i anpassade skolformer och långtidsfrånvaro.

Jämför reservation 16 (V), 17 (C), 18 (MP), 19 (S), 20 (V), 21 (S) och 22 (MP).

Motionerna

Elever med särskilda behov

I partimotion 2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 71 föreslår motionärerna att arbetet för en inkluderande och tillgänglig skola ska stärkas, inte minst för elever som är i behov av funktionsanpassning. Enligt motionärerna är det i dag alltför många elever med funktionsnedsättning som inte får den hjälp och det stöd de behöver trots att skollagen är tydlig med att alla elever ska ges stöd efter behov. I yrkande 72 framför motionärerna också att alla skolmiljöer ska vara tillgängliga och funktionsanpassade. Jämfört med

andra elever är det en högre andel elever med funktionsnedsättning som lämnar skolan utan fullständiga betyg, trots att alla elever har rätt till en likvärdig utbildning.

I partimotion 2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4 anger motionärerna att de vill skärpa skollagstiftningen när det gäller hur skol- och lärmiljöer utformas. De vill att de ska utformas enligt principen om universell utformning. Universell utformning handlar enligt motionärerna om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början, för att inkludera fler.

I kommittémotion 2024/25:467 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 1 efterfrågar motionärerna en utredning som utvärderar och lämnar förslag på utvecklingsområden när det gäller skolans kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Bristande kompetens om vilka hinder elever med neuropsykiatriska svårigheter riskerar att möta i lärmiljön kan enligt motionärerna leda till att eleven ensam ses som bärare av problemen. I yrkande 2 efterfrågar motionärerna ett lagförslag som innebär att det garanteras att skollokaler tillgänglighetsanpassas utifrån elevers funktionsvariationer, oavsett om dessa är fysiska, psykiska eller kognitiva. I yrkande 3 efterfrågas lagförslag som bygger på förslag från Utredningen om Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet (SOU 2023:95). Utredningens förslag skapar enligt motionärerna förutsättningar för mer och bättre kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning.

I motion 2024/25:1761 av Eva Lindh (S) framför motionären att de nationella proven bör utformas på ett sätt som ger även elever med dyslexi möjlighet att visa sin kompetens när det gäller läsförståelse.

I motion 2024/25:596 av Josef Fransson (SD) framför motionären att regeringen bör verka för att anpassa klassindelning efter barns kognitiva förmågor. För att nå varje barns fulla potential är det enligt motionären avgörande att man inte försöker stöpa alla i samma form.

I motion 2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD) yrkande 2 vill motionären att regeringen ska verka för att ta fram en nationell strategi för bättre stöd och anpassning i skolan för barn med NPF. Det kan enligt motionären handla om personal, mindre undervisningsgrupper och en väl utbyggd elevhälsa men också om enklare vägledning och åtgärder.

I motion 2024/25:1126 av Joanna Lewerentz och Caroline Högström (båda M) yrkande 1 efterfrågar motionärerna evidensbaserade, nationella riktlinjer för hur klassrum ska NPF-anpassas.

I motion 2024/25:1947 av Margareta Cederfelt (M) efterfrågar motionären en nationell plan för stöd till barn med dyslexi. Det bör enligt motionären utvecklas nationella riktlinjer så att alla barn ska garanteras hjälp utifrån behov och inte beroende av den enskilda lärarens eller rektorns prioritering.

Utredning om psykisk ohälsa

I kommittémotion 2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 46 anför motionärerna att det behövs en utredning om den ökande psykiska ohälsan och det ökade antalet neuropsykiatriska diagnoser bland unga samt åtgärder för att motverka psykisk ohälsa inom skolan. Motionärerna framhåller bl.a. att det behövs kunskap om vilka faktorer som orsakar den ökande psykiska ohälsan bland barn och unga för att på bästa sätt kunna arbeta förebyggande.

Mottagande i anpassad skolform

I kommittémotion 2024/25:468 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 5 efterfrågar motionärerna en utredning som kartlägger hur många personer som har felplicerats i särskolan och vilket behov av stöd de har i dag. Motionärerna vill också att utredningen ska komma med förslag på vilka riktade utbildningsinsatser som behövs för att de personer som felplicerats ska få gymnasiekompetens.

I motion 2024/25:2394 av Caroline Högström och Joanna Lewerentz (båda M) efterfrågar motionärerna en möjlighet att utreda individuell prövning för antagning till anpassad skolgång. Enligt motionärerna finns det en grupp elever som inte uppfyller kriterierna för diagnosen intellektuell funktionsnedsättning men som skulle gynnas av att få gå i anpassade grundskolan.

I motion 2024/25:2557 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) efterfrågas en översyn av om rättigheten till en skolform kan kopplas till elevers behov av stöd utifrån diagnos och genom särskild prövning.

Långtidsfrånvaro

I partimotion 2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 44 föreslår motionärerna att långtidsfrånvarande elever ska kunna få hemundervisning i samråd med ansvarig lärare i kortare perioder i taget tills de kan återgå till undervisning i skola och ingå i en skolgrupp.

I kommittémotion 2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 47 anför motionärerna att det förebyggande arbetet för att motverka att elever får lång och problematisk frånvaro ska utvecklas, liksom kommunernas och regionernas stöd till både skolor och föräldrar för att elever ska komma tillbaka till skolan. I yrkande 48 vill motionärerna att det tas fram nationell närvarostatistik där omfattningen av problematisk frånvaro kan belysas och följas över tid.

Bakgrund och gällande rätt

Bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd m.m.

Alla barn och elever ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet, om inte annat följer av särskilda bestämmelser i skollagen (1 kap. 8 § skollagen). Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska få den ledning

och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska få stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 §). Kommunerna ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 b §).

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (3 kap. 5 § skollagen). Om sådana anpassningar inte är tillräckliga ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds (3 kap. 7 §). Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna (3 kap. 8 §). Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska få särskilt stöd. Behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses ska framgå av programmet. Det ska också framgå av programmet när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska få möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas (3 kap. 9 §).

Om det finns särskilda skäl får ett beslut om särskilt stöd för en elev i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att det särskilda stödet ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till (3 kap. 11 § skollagen).

Särskilt stöd kan också ges i form av distansundervisning (3 kap. 11 a §). I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan kan distansundervisning användas för en elev som inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik, om alla andra möjligheter till särskilt stöd är uttömda eller bedöms olämpliga och om elevens vårdnadshavare tillåter att sådan undervisning används. I lågstadiet får distansundervisning användas endast om det finns synnerliga skäl (22 kap. 5 och 6 §§ skollagen).

I gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får distansundervisning användas som särskilt stöd inom ramen för en påbörjad utbildning eller för en hel utbildning i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan för en elev som inte kan delta i den ordinarie undervisningen bl.a. på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik (22 kap. 7 och 8 §§ skollagen).

Distansundervisning får endast utföras av en huvudman inom skolväsendet som efter ansökan har godkänts som utförare av utbildning där distansundervisning används. För att ett godkännande ska lämnas krävs det att huvudmannen har förutsättningar att utföra distansundervisning av god kvalitet och att det kan antas att det kommer att finnas ett tillräckligt elevunderlag för att

driva en stabil verksamhet. Godkännandet ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet (22 kap. 9 § skollagen).

Specialpedagogiska skolmyndigheten

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har till uppgift att verka för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Myndigheten ansvarar för specialpedagogiskt stöd samt för utbildning i specialsolan och i förskoleklassen och fritidshemmet vid en skolenhet med specialsola (1 § förordningen [2011:130] med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten). SPSM ska bl.a. anordna och medverka i kompetensutveckling, bedriva och medverka i specialpedagogisk utvecklingsverksamhet samt sammanställa och sprida kunskap om resultat av forskning som är relevant för det specialpedagogiska området (3 §).

Elever med NPF

Enligt SPSM har ungefär 10 procent av alla elever i skolan någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF). Det inkluderar tillstånd som adhd, autism och språkstörning, dyslexi, dyskalkyli, motoriska problem samt tics och Tourettes syndrom. Det är vanligt med kombinationer av NPF-diagnoser. Det innebär att man kan ha både adhd och autism eller autism och språkstörning. Samvariationen medför ofta att svårigheterna i skolan förstärks. En elev med adhd och inlärningssvårigheter kan t.ex. ha svårare att lära sig nya saker, eftersom adhd påverkar uppmärksamhetsförmågan (spsm.se).

Elever med dyslexi

Dyslexi är en funktionsnedsättning i hjärnans fonologiska system, vilket uttrycker sig i svårigheter att lära sig att läsa, stava och förstå en skriven text. Det är en ärftlig funktionsnedsättning som förekommer hos ca 5–8 procent av befolkningen. Med god läs- och skrivträning samt rätt anpassningar kan personer med dyslexi träna upp läs- och skrivförmågan, men man kan inte träna bort funktionsnedsättningen dyslexi. Dyslexi förekommer ofta samtidigt med andra funktionsnedsättningar, exempelvis adhd, dyskalkyli och språkstörning. SPSM beskriver att läraren kan stödja lärandet hos elever med dyslexi genom att erbjuda dem möjlighet till evidensbaserad läs- och skrivträning som bygger på ljudmetoden, uppläsning av text, intalad text, rättstavningsstöd och strukturstöd (spsm.se).

Granskning av skolors arbete för en tillgänglig lärmiljö

Skolinspektionen redovisar i rapporten Skolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter – Fokus på årskurs 7 till 9 från 2022 en tematisk kvalitetsgranskning av hur skolorna arbetar för att skapa en tillgänglig lärmiljö, utifrån de utmaningar som förknippas med

neuropsykiatriska svårigheter, och hur rektorn arbetar med att skapa förutsättningar för att identifiera och undanröja hinder i lärmiljön. Granskningen omfattar såväl den pedagogiska som den sociala och fysiska lärmiljön.

Skolinspektionen konstaterar att 22 av 30 granskade skolor har behov av utveckling inom området tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Skolorna utformar inte undervisningen efter elevernas behov. Inom ramen för lärarnas arbete är det främst den pedagogiska tillgängligheten som behöver utvecklas. Lärarna tar inte alltid reda på vilka behov elever med neuropsykiatriska svårigheter har. Det kan exempelvis handla om att en elev behöver hjälp att komma igång med sitt arbete, få möjlighet att ta en paus eller förvara sitt skolmaterial i klassrummet. Skolinspektionen konstaterar också att lärare och elevhälsa inte är har ett tillräckligt effektivt samarbete på många skolor.

Skolinspektionen bedömer dock att åtta av de granskade skolorna i hög utsträckning arbetar med att skapa en tillgänglig lärmiljö. Det som förenar dessa åtta skolor är att samtlig personal på skolan har goda kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter och hur lärmiljön kan anpassas för elever med sådana svårigheter. Personalen på skolorna tar reda på elevernas behov och sprider informationen till deras berörda lärare. Elevhälsan arbetar främjande och aktivt med att sprida kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och att stödja lärare i arbetet med att skapa en tillgänglig lärmiljö för alla elever. Rektorer på dessa skolor skapar också förutsättningar för personalen att arbeta tillsammans mot en tydlig målsättning i arbetet med en tillgänglig lärmiljö.

Sammanfattningsvis pekar granskningen på att många skolor behöver förbättra sina arbetsprocesser och sitt samarbete för att bättre kunna stödja elever med neuropsykiatriska svårigheter och skapa en mer tillgänglig lärmiljö.

Bestämmelser om anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan

Den anpassade grundskolan, som tidigare benämndes grundsärskolan, ska ge elever med intellektuell funktionsnedsättning en utbildning som är anpassad för dem och som ger kunskaper och värden och utvecklar elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen i anpassade grundskolan ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling, förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning (11 kap. 2 § skollagen).

Den anpassade gymnasieskolan, som tidigare benämndes gymnasiesärskolan, ska ge elever med intellektuell funktionsnedsättning en utbildning som är anpassad för dem och som ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet (18 kap. 2 § skollagen). Varje kommun ansvarar för att alla ungdomar i kommunen som tillhör målgruppen erbjuds utbildning av god kvalitet i anpassade gymnasieskolan. Kommunen får erbjuda utbildning som den själv anordnar eller utbildning som anordnas av en annan kommun eller

en region enligt samverkansavtal med kommunen eller regionen (18 kap. 27 §). De ungdomar som tillhör målgruppen för anpassade gymnasieskolan har rätt att bli mottagna i anpassad gymnasieskola om utbildningen påbörjas före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år (18 kap. 4 §).

Hemkommunen prövar frågan om ett barn eller en sökande tillhör målgruppen för anpassad grundskola. Det ska klarläggas genom en utredning som omfattar pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev i anpassade grundskolan inte tillhör målgruppen. En rektor som får sådana upplysningar ska anmäla detta till elevens hemkommun, som skyndsamt ska utreda frågan. Om utredningen visar att eleven inte ska gå i anpassade grundskolan ska hemkommunen ta emot eleven i grundskolan eller se till att eleven på något annat sätt får föreskriven utbildning. Hemkommunen ska vidta de åtgärder som krävs för elevens övergång från anpassade grundskolan till en annan skolform (7 kap. 5–5 b §§). Motsvarande bestämmelser gäller också för anpassade gymnasieskolan (18 kap. 5–7 §§).

Skolverket har tagit fram allmänna råd om hur mottagande i anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola ska gå till. I de allmänna råden med kommentarer från 2023 finns bl.a. en beskrivning av förutsättningarna för mottagande i anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola. Av dessa framgår bl.a. att det är viktigt att ärenden om mottagande blir ordentligt utredda, att beslut fattas på välgrundade underlag och att vårdnadshavarna har insyn i processen. Det är också viktigt att kommunen har rutiner för hur arbetet ska gå till. Vårdnadshavarnas medgivande är som huvudregel en förutsättning för mottagande i anpassade grundskolan (Mottagande i anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan – Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om mottagande i anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan samt om urval till anpassade gymnasieskolans nationella program, Skolverket, 2023).

Andelen elever som går i anpassad grundskola har ökat

I april 2025 publicerade Skolverket en analys av de senare årens ökning av andelen elever som tas emot i anpassad grundskola (Den ökade andelen elever i anpassad grundskola, Skolverket, 2025). Drygt 1,5 procent av alla skolpliktiga elever går läsåret 2024/25 i anpassad grundskola, vilket motsvarar drygt 17 000 elever. Andelen elever som går i anpassad grundskola har enligt rapporten ökat kontinuerligt sedan läsåret 2016/17. Ökningen av andelen elever i anpassad grundskola är dock ojämnt fördelad över landets kommuner. I 30 kommuner har andelen elever i anpassad grundskola minskat. I 79 kommuner har andelen ökat med mer än 100 procent sedan läsåret 2016/17. Enligt uppföljningen är det fler pojkar än flickor som går i anpassad grundskola. Andelen pojkar har också ökat under senare år. Lsåret 2024/25 är två tredjedelar av eleverna pojkar. Andelen elever med utländsk bakgrund är

också större i anpassad grundskola än i grundskolan. De utgör 45 procent av eleverna, medan motsvarande andel i grundskolan är 27 procent. Även denna grupp har ökat sedan läsåret 2019/20.

Skolverket konstaterar att utvecklingen i anpassad grundskola är viktig att följa. Ökningen stämmer överens med en ökad diagnostisering av intellektuell funktionsnedsättning och Skolverket menar att den främsta anledningen till att antalet och andelen elever i skolformen har ökat de senaste fem läsåren är att elever tas emot tidigare i anpassad grundskola. När elever tas emot tidigare, tillbringar de en större del av sin skolgång där och då ökar också elevantalet totalt i skolformen. Utifrån studien kan dock inte Skolverket fullt ut förklara varför mottagandet i anpassad grundskola har förändrats. Skolverket har också intervjuat företrädare för kommuner där andelen elever i anpassad grundskola har ökat. Bland dessa kommuner var det ovanligt att man gjort analyser av mottagandet, trots att de haft en kraftig ökning av andelen elever i anpassad grundskola. Enligt Skolverket kommer möjligheten att använda individbaserade statistikuppgifter att underlätta uppföljning framöver. Eftersom Skolverket sedan läsåret 2019/20 kan samla in uppgifter på individnivå om anpassad grundskola, kan myndigheten på sikt göra längre tidsserier och därmed få en bättre kunskap om utvecklingen.

Skollagens bestämmelser om skolplikt och frånvaro

I 7 kap. skollagen (2010:800) finns det bestämmelser om skolplikt och rätt till utbildning. Skolplikten innebär bl.a. att en elev i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Om en elev utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag (17 §).

Om en elev har upprepade eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen (19 a §).

Den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn ska se till att barnet fullgör sin skolplikt. Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess förskoleklass, grundskola eller anpassad grundskola på något annat sätt får föreskriven utbildning. Huvudmannen ska se till att eleverna i huvudmannens verksamhet fullgör sin skolgång. När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en skolenhet med en annan huvudman än hemkommunen eller det hos en sådan huvudman har inletts en utredning om elevens frånvaro ska

huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till hemkommunen. Hemkommunen ska i frågor som rör skolpliktiga elever med upprepade eller längre frånvaro vid behov samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs (20–22 §§).

Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad han eller hon är skyldig att göra för att så ska ske, får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter. Ett föreläggande får förenas med vite (23 §).

Även elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om de inte har ett giltigt skäl att utebli. Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag. Vid upprepade eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas (15 kap. 16 § och 18 kap. 16 §).

För närvarande definieras varken giltig eller ogiltig frånvaro i skolförfattningarna. Av praxis framgår dock att även anmäld frånvaro kan vara ogiltig (SOU 2025:8 s. 186).

Hemkommunens aktivitetsansvar för ungdomar

En hemkommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen är sysselsatta som

1. inte har fyllt 20 år
2. har fullgjort sin skolplikt eller har blivit folkbokförda i landet vid en tidpunkt då de inte har skolplikt
3. inte genomför utbildning i gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola eller motsvarande utbildning
4. inte har en gymnasieexamen
5. inte har ett gymnasiebevis från anpassad gymnasieskola
6. inte har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan med godkänt resultat.

Hemkommunen ska erbjuda de ungdomar som avses i första stycket lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning (29 kap. 9 § skollagen).

Kommunen ska erbjuda motivationshöjande insatser och stöd som i första hand syftar till att ungdomen ska börja på eller återuppta en utbildning. I andra hand ska åtgärderna syfta till att ungdomen ska få en annan sysselsättning, exempelvis arbete (Skolverkets allmänna råd med kommentarer om kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar).

Skolverkets uppföljningar av frånvaro

Skolverket genomförde på regeringens uppdrag uppföljningar av frånvaron under covid-19-pandemin. Skolverkets uppföljningar och kartläggningar gav en bild av ökad frånvaro i skolan, men myndigheten konstaterade att det inte gick att med säkerhet uttala sig om hur skolfrånvaron såg ut under pandemin eftersom det saknas nationell frånvarostatistik för skolväsendet (Covid-19-pandemins konsekvenser för skolväsendet – Slutredovisning, Skolverket, 2022 och Nationell kartläggning av elevfrånvaro – De obligatoriska skolformerna samt gymnasie- och gymnasiesärskolan, Skolverket, 2021).

Skolverket har även efter pandemin haft i uppdrag att kartlägga elevfrånvaron i de obligatoriska skolformerna (Skolverkets regleringsbrev för 2024). Syftet med kartläggningen är att ge en uppföljande nationell bild över omfattningen av elevfrånvaron. Myndigheten presenterade i november 2024 sin rapport Nationell kartläggning av elevfrånvaron 2023 – De obligatoriska skolformerna. Kartläggningen visar att 15 procent av eleverna som gick i förskoleklassen eller grundskolan 2023 hade en frånvaro på mellan två och en halv och fem veckor. Drygt 4 procent av eleverna som gick i förskoleklassen eller grundskolan hade en frånvaro på minst fem veckor under samma termin. Frånvaron var högre inom anpassade grundskolan där drygt 10 procent av eleverna var frånvarande minst fem veckor under höstterminen. Andelen högstadieelever i grundskolan med en frånvaro på minst 50 procent tycktes också ha ökat något under höstterminen 2023 jämfört med höstterminen 2020. Även den ogiltiga frånvaron bland högstadieelever tycktes ha ökat jämfört med höstterminen 2020, enligt Skolverkets kartläggning. Kartläggningen belyser vissa osäkerhetsfaktorer, t.ex. att det varierar vilka definitioner av frånvaro olika skolhuvudmän använder (Skolverket, 2024).

Myndigheters stöd och information om skolfrånvaro

Inom ramen för det uppdrag att ta fram kunskapssammanställningar inom områdena elevhälsa och stöd som Skolverket, SPSM och Skolforskningsinstitutet fick i sina respektive regleringsbrev för 2022 har SPSM tagit fram en systematisk forskningsöversikt om vilka insatser i skolan som kan ge förutsättningar för att främja skolnärvaro och förebygga skolfrånvaro. Översikten publicerades i februari 2025 och vänder sig till huvudmän, rektorer, lärare och elevhälsopersonal (Skolans insatser för att främja närvaro och förebygga frånvaro för alla elever, 2025).

Som en del av Skolverkets arbete med skolutveckling och att stödja huvudmän i deras utbildningsverksamhet har myndigheten sammanställt information om frånvaro i skolan. Materialet omfattar bl.a. information om regelverket som rör skolplikt och skolans och hemkommunens ansvar för att utreda elevers frånvaro i olika skolformer men också information om elevens och vårdnadshavarens ansvar för att se till att barnet fullgör sin skolplikt och deltar i utbildningen. Skolverket erbjuder också stödmaterial för skolors arbete med att främja närvaro och förebygga frånvaro (skolverket.se).

Pågående arbete

Uppdrag om stärkt stöd när det gäller elever med NPF och frånvaro

SPSM fick i regleringsbrevet för 2024 i uppdrag att stärka sitt arbete med att ge råd och stöd till huvudmän för de obligatoriska skolformerna inklusive fritidshemmet samt gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan när det gäller elever med NPF och omfattande frånvaro. Syftet är att främja närvaro i skolan och förebygga omfattande frånvaro. I uppdraget ingår att erbjuda verksamhetsnära stöd utifrån behov samt att hämta in och sprida kunskaper om framgångsrika och konkreta metoder och arbetssätt för verksamheterna. Myndigheten ska även hämta in kunskaper och erfarenheter, bl.a. när det gäller skolsociala team, från Skolverket, Socialstyrelsen, Skolinspektionen samt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Uppdraget ska delredovisas senast den 10 december 2025 och slutredovisas senast den 26 maj 2027 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet med kopia till Socialdepartementet).

Utredning om mer obligatorisk undervisningstid

I december 2024 överlämnade Utredningen om Mer obligatorisk undervisningstid för elever som behöver det (U 2023:07) sitt betänkande Förstärkningsundervisning i skolan – en försöksverksamhet för fler behöriga elever (SOU 2024:94). Utredningens bedömning är att flera av de elever som har svårt att nå behörighet till gymnasieskolan under sin grundskoletid skulle vara hjälpta av att få mer obligatorisk undervisningstid med behöriga lärare än vad den garanterade undervisningstiden innebär. Utredningen föreslår därför att en försöksverksamhet ska genomföras där elever på olika sätt ges mer undervisningstid. Enligt utredningen visar dock forskning och utvärdering att enbart mer undervisningstid sällan har stora positiva effekter. Att bara lägga till ”mer av samma” inom ramen för ett befintligt skolsystem tycks oftast ha små eller inga positiva effekter. Få av de elever som inte lärt sig det de ska lära sig i den ordinarie undervisningen lyckas lära sig genom att få mer undervisning på samma villkor som de redan har misslyckats under. Utredningen föreslår därför att den undervisningstid som ska tillföras ska ges under andra förutsättningar än den ordinarie undervisningen. Det handlar t.ex. om hur stora undervisningsgrupperna får vara. Utredningens betänkande har remitterats och bereds för närvarande internt i Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Läroplansutredningen

Läroplansutredningen överlämnade i februari 2025 sitt betänkande Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19). Utredningen hade i uppdrag att föreslå ändringar i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet i syfte att skapa bättre förutsättningar för elevers lärande och kunskapsutveckling. Dessa ska uppnås genom en tydlig kunskapsinriktning med fokus på grundläggande kunskaper

och färdigheter samt bättre anpassning efter elevers kognitiva utveckling och skilda förutsättningar. Utredningen föreslår bl.a. en tydlig inriktning på ämneskunskaper. Läroplanernas inledande delar och kursplanerna ska betona vikten av att alla elever tidigt lär sig läsa, skriva och räkna samt får grundläggande kunskaper och färdigheter inom olika kunskapsområden.

Betänkandet har remitterats och remissvaren ska ha kommit in till Utbildningsdepartementet senast den 13 juni 2025.

Den pågående utredningen om en förbättrad elevhälsa

En särskild utredare fick i mars 2024 i uppdrag att analysera och föreslå hur elevhälsan kan stärkas för att bättre tillgodose elevernas behov (dir. 2024:30). Elevhälsan bör enligt regeringen kunna erbjuda barn och unga tidiga insatser utifrån ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv med insatser som både bidrar till god hälsa och skapar goda förutsättningar för lärande. Vidare bedömer regeringen att det behövs en regelbunden och jämlik hälsouppföljning samt jämlik tillgång till hälso- och sjukvård, inte minst för att förhindra att eventuella hälsoproblem växer sig stora. Utredaren ska även se över regleringen av stödinsatser. Regeringen konstaterar att skolans arbete med åtgärdsprogram ofta är tids- och resurskrävande och menar att det kan ifrågasättas om det i alla avseenden är en ändamålsenlig konstruktion. Utredaren ska därför ta ställning till om regleringen av extra anpassningar bör avskaffas och föreslå hur arbetet med stöd och särskilt stöd kan förbättras och effektiviseras. Det ska bl.a. bli enklare att placera elever i mindre och flexibla undervisningsgrupper.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och ta ställning till vad elevhälsans uppdrag och syfte ska vara,
- föreslå hur elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser kan stärkas
- analysera och ta ställning till ändamålsenligheten i utformningen av elevhälsans nuvarande huvudmannaskap och ledning
- analysera och ta ställning till alternativa huvudmannaskap
- föreslå en elevhälsogaranti med målet att åstadkomma ändamålsenliga tidsfrister för att få stöd och hjälp av elevhälsan
- analysera och föreslå hur samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan förbättras
- föreslå hur arbetet med stöd och särskilt stöd kan förbättras och effektiviseras.

Utredningen som tagit namnet Utredningen om en förbättrad elevhälsa (U 2024:01) har fått tilläggsdirektiv med förlängd tid (dir 2024:93 och dir. 2025:18) och ska överlämna sitt slutbetänkande senast den 25 juni 2025. Den del av uppdraget som rör extra anpassningar, särskilt stöd och särskild undervisningsgrupp delredovisades den 10 april 2025.

I delbetänkandet Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44) lämnar utredningen förslag som syftar till att förtydliga bestämmelser om stöd och särskilt stöd, undanröja hinder för ett tidigt och snabbt stöd, göra det mer flexibelt samt minska de administrativa uppgifter som tar tid från lärares tid till undervisning. Utredningen föreslår också att bestämmelserna om extra anpassningar i samtliga skolformer ska avskaffas. De har inte fungerat enligt intentionerna, enligt utredningen. Även garantin för tidiga stödinsatser ska avskaffas enligt utredningens förslag. De nationella kartläggningsmaterial och bedömningsstöd som ingår i garantin är inte tillräckligt träffsäkra och de är onödigt tidskrävande, menar utredningen. Lärare behöver lägga mycket tid på kartläggningsmaterial i stället för på undervisningen. Utredningen föreslår vidare bl.a. att stödundervisning införs som en ny stödform och att bestämmelserna om utredning av en elevs behov av särskilt stöd ska förtydligas. Betänkandet är ute på remiss t.o.m. den 27 juni 2025.

Stöd från Skolverket och SPSM

Utöver det som redan omnämnts ovan finns ytterligare exempel på arbete som pågår för att stärka stödet till barn och elever med särskilda behov. Socialstyrelsen och Skolverket har bl.a. gemensamt tagit fram Vägledning för elevhälsan, för att stärka och bidra till utvecklingen av ett likvärdigt elevhälsoarbete i hela landet. Materialet riktar sig främst till personal inom elevhälsan, rektorer, verksamhetschefer för elevhälsan, vårdgivare och skolhuvudmän samt lärare och övrig skolpersonal. Dess syfte är att stärka och bidra till utvecklingen av ett likvärdigt elevhälsoarbete i hela landet. Vägledningen spänner över en rad ämnen, t.ex. arbete med elever med funktionsnedsättning, förebyggande av frånvaro och utformning av tillgängliga lärmiljöer. Materialet beskriver gällande regelverk inom respektive område och länkar vidare till material på andra myndigheters webbplatser (kunskapsguiden.se).

SPSM fick i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att genomföra riktade kommunikationsinsatser till huvudmän inom skolväsendet om myndighetens stöd när det gäller barn och elever med NPF. Syftet är att förbättra stödet till barn och elever med sådana funktionsnedsättningar. Uppdraget redovisades i mars 2024. Av rapporten framgår det att SPSM fortsätter att utveckla ett mer främjande och proaktivt specialpedagogiskt stöd utifrån mottagande skolverksamheters behov (STY-2023/443).

Skolverket och SPSM har i uppdrag att gemensamt ansvara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik. Målgruppen är forskollärare och lärare inom flera skolformer. Syftet med uppdraget är att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt inom berörda skolformer. Innehållet i fortbildningen ska utgå från målgruppens behov och vara verksamhetsnära. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 16 oktober 2025 (U2020/06064, U2023/00932, U2023/02134).

Regeringen har gett flera myndigheter, bl.a. SPSM, Skolverket och Skolinspektionen, i uppdrag att göra uppföljningar utifrån det nationella målet för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86). Uppföljningen redovisas årligen i respektive myndighets årsredovisning.

Skolverket redogör bl.a. i sin årsredovisning för 2024 för att målgruppen barn och elever med funktionsnedsättning tydliggjorts i myndighetens insatser. Det finns bl.a. specifika ingångar för den målgruppen i stödmaterialet om de nya förändringarna i styrdokument för gymnasial utbildning som träder i kraft den 1 juli 2025 och som myndigheten benämner Gy 25. Vidare har Skolverket arbetat med att göra de digitala nationella proven och betygsstödande bedömningsstöden mer tillgängliga, särskilt för punktskriftsläsande elever. Myndigheten har även utökat stödmaterialet kopplat till insatsen Specialpedagogik för lärande och stärkt sitt stöd till barn och elever med NPF (Skolverkets årsredovisning för 2024, 2025).

Uppföljning och mer kunskap om elever med funktionsnedsättning

Utredningen om Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet (U 2022:02) fick i juni 2022 i uppdrag att analysera och föreslå hur kunskapen om barn och elever med funktionsnedsättning kan öka i skolväsendet, samtidigt som skyddet för den personliga integriteten säkerställs. Syftet var att förbättra förutsättningarna för uppföljning av denna grupp av elever. Såväl myndigheter som intresseorganisationer hade påtalat att det saknades förutsättningar för en systematisk uppföljning av vilka effekter olika åtgärder och satsningar i skolan har för elever med funktionsnedsättning (dir. 2022:73). Utredningen lämnade i december 2023 sitt slutbetänkande Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95). I betänkandet föreslogs bl.a. en modell för systematisk uppföljning om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning. Enligt utredningen kan förslagen ge samhället ett underlag för att förverkliga alla barns och elevers rätt till lärande och utveckling, motverka funktionsnedsättnings konsekvenser samt bättre uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

I budgetpropositionen för 2025 föreslog regeringen medel för att utveckla ett uppföljningssystem som kan ge bättre förutsättningar för uppföljning av barn och elever med funktionsnedsättningar. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (prop. 2024/25:1 utg.omr. 16, bet. 2024/25:UbU1, rskr. 2024/25:110). Skolverket har också i sitt regleringsbrev för 2025 fått i uppdrag att analysera vilka uppgifter från patientregistret som bör samköras med de uppgifter om kunskapsresultat och olika former av stödåtgärder som myndigheten redan samlar in. Skolverket ska också föreslå hur dessa uppgifter kan kategoriseras för uppföljning och analys. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2025.

Tillkännagivande om att införa ett nationellt frånvaroregister

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen ska se över möjligheten att införa ett nationellt frånvaroregister (bet. 2020/21:UbU3, rskr. 2020/21:14). I Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2023 (skr. 2023/24:75) anför regeringen följande:

Regeringen gav den 17 december 2020 Statens skolverk i uppdrag att utreda möjligheten att införa ett nationellt frånvaroregister och ta fram en genomförandeplan (U2020/06613). Uppdraget redovisades den 16 december 2021 (U2021/04976). Regeringskansliets analys visade att frågan kräver ändringar i skollagen. Regeringen beslutade den 2 november 2023 kommittédirektiv Varaktigt förbättrad trygghet och studiero (dir. 2023:154). I utredningens uppdrag ingår bland annat att lämna förslag om ett nationellt frånvaroregister som möjliggör systematiska uppföljningar av elevers skolfrånvaro. Utredningen skulle redovisa sitt uppdrag senast den 20 december 2024. Utredningen tog sig namnet Stärkt trygghet och studiero i skolan. Den 20 december 2023 beslutade regeringen regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Skolverket (U2023/03701). I regleringsbrevet ingår ett uppdrag att kartlägga elevfrånvaron i de obligatoriska skolformerna. Syftet med kartläggningen är att ge en uppföljande nationell bild över omfattningen av elevfrånvaron sedan Skolverkets kartläggning 2021. Skolverket redovisade uppdraget den 20 november 2024 (U2024/02605). Utredningen överlämnade den 29 januari 2025 betänkandet Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8). Betänkandet har remitterats och remisstiden går ut den 14 maj 2025. Punkten är inte slutbehandlad.

Utredningsförslag om ett nationellt frånvaroregister

Utredningen om stärkt trygghet och studiero i skolan (U 2023:06) hade bl.a. i uppdrag att lämna förslag om ett nationellt frånvaroregister som möjliggör systematiska uppföljningar av elevers skolfrånvaro och har analyserat frågan om frånvaro i sitt betänkande. Av direktiven följer att det ligger i samhällets intresse att få kunskap om omfattningen av elevfrånvaron för att kunna följa utvecklingen och vidta lämpliga åtgärder. Ytterst handlar det om åtgärder för att garantera alla elevers rätt till skolgång. Utredningen hade också i uppdrag att föreslå definitioner av giltig respektive ogiltig frånvaro som vid behov även förtydligar förhållandet till anmäld och oanmäld frånvaro samt att analysera hur arbetet med att förebygga och åtgärda frånvaro på lokal nivå kan förbättras med ett nationellt frånvaroregister (dir. 2023:154).

Utredningen överlämnade sitt betänkande i december 2024 (SOU 2025:8). Utredningen konstaterar bl.a. att elever med hög frånvaro i skolan riskerar stora svårigheter. Om skolan inte uppmärksammar frånvaro tidigt är risken stor att frånvaron kan övergå till långvarig ogiltig frånvaro. Då kan eleven enligt utredningen dessutom ha hunnit utveckla psykisk ohälsa, isolering samt låg självkänsla och låg tilltro till skolan, samhället och sin framtid. Om skolfrånvaro inte uppmärksammas kan inte heller orsaker utredas. Enligt utredningen mäter England och Danmark sedan länge total frånvaro, dvs. frånvaro oavsett orsak. Utredningen har under utredningsarbetet bl.a. fått kännedom om att vissa huvudmän har rutiner och handlingsplaner där frånvaro

upp till en viss procent kontrolleras och på olika sätt utreds, medan andra låter frånvaron bero så länge den är anmäld av vårdnadshavare.

I betänkandet finns bl.a. förslag om att giltig respektive ogiltig frånvaro ska definieras på förordningsnivå. Frånvaro ska anses vara giltig om den beror på sjukdom eller beviljad ledighet. Frånvaro av annat skäl är ogiltig. Skolan kan betrakta även frånvaro som är anmäld som ogiltig, vid en utredning av de bakomliggande orsakerna.

Utredningen föreslår också att det införs ett nationellt frånvaroregister som ska omfatta förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

Utredningen föreslår vidare bl.a. förebyggande åtgärder i form av stödmaterial och att skolsociala team ska användas i arbetet med att på lokal nivå förebygga och åtgärda frånvaro. Utredningens betänkande har remitterats och bereds för närvarande internt i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Elever med särskilda behov

Utskottet kan konstatera att flera yrkanden gäller behov av anpassningar för och stöd till elever som på grund av funktionsnedsättningar har särskilda behov. Utskottet vill inledningsvis understryka att det följer av skollagen att alla barn och elever ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet och få den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som har svårt att nå målen till följd av en funktionsnedsättning, t.ex. dyslexi eller andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka konsekvenser av funktionsnedsättningen i fråga.

Utskottet ser positivt på att det pågår ett aktivt arbete för att stödja skolväsendets arbete med elever med funktionsnedsättningar. Socialstyrelsen och Skolverket har t.ex. tagit fram en vägledning för elevhälsan för arbetet med elever med funktionsnedsättning. Skolverket har vidare i uppdrag att analysera vilka uppgifter från patientregistret som bör samköras med de uppgifter om kunskapsresultat och olika former av stödåtgärder som myndigheten redan samlar in. SPSM tar fram specialpedagogiskt stöd utifrån mottagande skolverksamhetens behov. Dessa två skolmyndigheter ansvarar också gemensamt för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik. Utskottet vill även framhålla att regeringen har gett i uppdrag åt myndigheterna att följa upp sitt arbete utifrån det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Utskottet vill också belysa att riksdagen nyligen beslutat om medel för att utveckla ett uppföljningssystem som kan ge bättre förutsättningar för uppföljning av barn och elever med funktionsnedsättningar och att Utredningen om en förbättrad elevhälsa nyligen lämnat förslag som syftar till att förtydliga bestämmelser om stöd och särskilt stöd. Utskottet vill inte föregripa det pågående arbetet och

finner heller inte skäl att föreslå några åtgärder med anledning av de frågor som berörs i övriga yrkanden.

Mot bakgrund av ovanstående, gällande rätt och pågående arbete avstyrker utskottet därmed motionerna 2024/25:467 (V) yrkandena 1–3, 2024/25:596 (SD), 2024/25:1126 (M) yrkande 1, 2024/25:1726 (SD) yrkande 2, 2024/25:1761 (S), 2024/25:1947 (M), 2024/25:3161 (C) yrkandena 71 och 72 samt 2024/25:3217 (MP) yrkande 4.

Utredning om psykisk ohälsa

I fråga om att utreda en ökad psykisk ohälsa och det ökade antalet NPF-diagnoser bland unga vill utskottet börja med att understryka att utvecklingen av psykisk ohälsa bland barn och unga är oroande och behöver tas på stort allvar. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att regeringen har tillsatt en utredning om en förbättrad elevhälsa som bl.a. ska föreslå hur elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser kan stärkas samt analysera och föreslå hur samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan förbättras. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 25 juni 2025. Utskottet hänvisar också till Utredningen om Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet som bl.a. föreslagit ett verktyg för att skapa en långsiktig uppföljning av elever med funktionsnedsättning. Utskottet vill även lyfta fram att riksdagen genom budgetpropositionen för 2025 har beslutat om medel för att utveckla ett uppföljningssystem.

Utskottet ser inte skäl att föregripa det pågående arbetet på området och avstyrker därmed motion 2024/25:3024 (S) yrkande 46.

Mottagande i anpassade skolformer

I fråga om mottagande av elever i anpassad grundskola respektive anpassad gymnasieskola konstaterar utskottet att dessa skolformer enligt skollagen är utformade för elever med en intellektuell funktionsnedsättning. Av skollagen framgår att hemkommunen efter utredning prövar om ett barn eller en sökande tillhör målgruppen. Av skollagen följer också att det finns vissa möjligheter för vårdnadshavare att framföra önskemål om att deras barn ska gå i en anpassad grundskola i stället för i en grundskola även om barnet i fråga inte bedömts tillhöra målgruppen. Elevens utbildning följer dock fortfarande grundskolans läroplan. Utskottet vill även uppmärksamma regeringens prioriteringar på skolområdet för att återupprätta en stark kunskapsskola med bättre anpassning efter elevers kognitiva utveckling och skilda förutsättningar. Det är bra för alla, särskilt för de barn som behöver skolan mest. Som exempel på pågående arbete vill utskottet nämna den pågående beredningen av förslag från Läroplansutredningen och Utredningen om fler vägar till arbetslivet.

När det gäller yrkandet om elever som felaktigt tagits emot i de skolformer som tidigare benämndes grundsärskolan och gymnasiesärskolan kan utskottet konstatera att kommunen har ansvar för att barn och ungdomar som tillhör

kommunen erbjuds utbildning i den skolform de tillhör. För den enskilda individen är det förstås centralt att rätt beslut om mottagande fattas eftersom ett felaktigt beslut kan få långtgående konsekvenser. Enligt skollagen ska mottagandet föregås av en ordentlig utredning. Det är också reglerat i skollagen att om någon som arbetar i skolan bedömer att en elev inte tillhör den anpassade grundskolans eller anpassade gymnasieskolans målgrupp ska det anmälas och utredas. För att stödja huvudmännen har Skolverket tagit fram allmänna råd om mottagandet i anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2024/25:468 (V) yrkande 5, 2024/25:2394 (M) och 2024/25:2557 (M).

Långtidsfrånvaro

Ett antal yrkanden rör åtgärder för att motverka problematisk och långvarig skolfrånvaro. Utskottet anser att det är angeläget för elevernas välmående och framtid men också för hela vårt samhälle att främja närvaro i skolan. Utskottet hänvisar till att det framgår av skollagen att elevhälsan ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande och att frånvaro skyndsamt ska utredas om en elev har upprepad eller längre frånvaro. Om skolpliktiga barn inte går i skolan ska hemkommunen se till att eleverna på något annat sätt får föreskriven utbildning. Hemkommunen ska i frågor som rör skolpliktiga elever med upprepad eller längre frånvaro vid behov samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs. I de obligatoriska skolformerna kan distansundervisning användas för en elev som inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik, om alla andra möjligheter till särskilt stöd är uttömda eller bedöms olämpliga och om elevens vårdnadshavare tillåter att sådan undervisning används. Även i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får distansundervisning användas för en elev som inte kan delta i den ordinarie undervisningen bl.a. på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik. Distansundervisning får endast utföras av en huvudman som har godkänts som utförare av utbildning där distansundervisning används.

Utskottet erfar att det pågår ett aktivt arbete med åtgärder för att främja närvaro i skolan. Utskottet kan exempelvis uppmärksamma Skolverkets stöd till skolors arbete med att främja närvaro och förebygga frånvaro, den pågående beredningen av utredningsförslag om ett nationellt frånvaroregister och förebyggande åtgärder samt förslag i den nu aktuella vårandringsbudgeten om att förstärka statsbidraget för skolsociala team som bl.a. syftar till att öka förutsättningarna att bryta en negativ utveckling hos elever med långvarig skolfrånvaro.

Utskottet ser därmed inte skäl att vidta ytterligare åtgärder och avstyrker motionerna 2024/25:3024 (S) yrkandena 47 och 48 samt 2024/25:3217 (MP) yrkande 44.

Fysisk aktivitet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fysisk aktivitet, friluftsliv och simkunnighet.

Jämför reservation 23 (S), 24 (MP) och 25 (V).

Motionerna

Fysisk aktivitet och friluftsliv

I partimotion 2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 51 framför motionärerna att det behövs statistik över elevers tillgång till goda utemiljöer. Motionärerna anser att alla förskolor och skolor ska utformas så att de lockar till fysisk aktivitet på rasterna. I yrkande 52 vill motionärerna att skolan ska stimulera fysisk aktivitet. Enligt motionärerna är sambandet mellan fysisk aktivitet och barns välbefinnande väl beskrivet, liksom att barn rör sig mindre än rekommendationerna och att utvecklingen går åt fel håll.

I motion 2024/25:2449 av Lena Hallengren (S) efterfrågar motionären friluftsdagar i skolan för att nå de friluftspolitiska målen. Att friluftsdagarna inte längre omnämns i skolförordningen eller gymnasieförordningen har enligt motionären fått en negativ inverkan på friluftslivets ställning i undervisningen med konsekvensen att eleverna fått sämre kunskaper om friluftsliv.

I motion 2024/25:1822 av Emma Ahlström Köster m.fl. (M) yrkande 1 anför motionärerna att möjligheterna att utbilda lärare och fritidspedagoger i friluftskunskap och att bedriva en del av undervisningen utomhus bör övervägas. I yrkande 3 vill motionärerna att Skolinspektionen ska få i uppdrag att utvärdera skolornas friluftsverksamhet. Enligt motionärerna visar Skolinspektionens granskningar att bara hälften av landets skolelever får den friluftsupervisning de har rätt till.

I motion 2024/25:1955 av Margareta Cederfelt (M) vill motionären att regeringen undersöker de positiva effekterna av mer idrott och fysisk aktivitet i skolan och vidtar lämpliga åtgärder för en förbättrad elevhälsa.

Simkunnighet

I kommittémotion 2024/25:857 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 5 föreslår motionärerna att Skolverket får i uppdrag att ge direktiv till huvudmännen om målsättningar om simkunnighet även för elever på gymnasienivå. Enligt motionärerna kan många äldre nyanlända elever inte simma. I yrkande 6 anför motionärerna också att Skolinspektionen bör följa upp simundervisningen i grundskolan, analysera brister i verksamheten samt lyfta fram rekommendationer och ge goda exempel.

Bakgrund och gällande rätt

Rörelse och friluftsliv i läroplaner m.fl. styrdokument

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22) anges det att skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen. Vidare anges att hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas. Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att få delta i fysiska aktiviteter och genom att vistas i olika naturmiljöer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att uppleva rörelseglädje och att därigenom utveckla ett intresse för att vara fysiskt aktiva. Vidare ska undervisningen bidra till en förståelse för hur fysisk aktivitet och utevistelse kan påverka hälsa och välbefinnande. I läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) står det bl.a. att skolan ska sträva efter att ge eleverna förutsättningar att regelbundet bedriva fysiska aktiviteter.

Enligt grundskolans kursplan för ämnet idrott och hälsa ska undervisningen i ämnet bl.a. syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Friluftsliv är ett återkommande område i grundskolans kursplan för ämnet idrott och hälsa. Friluftsliv och utevistelse är ett av tre kunskapsområden i det centrala innehållet i ämnet för samtliga skolformer på grundskolenivå och återfinns i alla tre stadier. Enligt grundskolans kursplan ska eleverna genom undervisningen få möjlighet att utveckla förmåga att vistas utomhus och i naturen under olika årstider samt utveckla förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Av betygskriterierna i årskurs 9 framgår det även att eleverna ska genomföra och planera friluftaktiviteter. Vidare finns det i läroplanen för fritidshemmet skrivningar om att elever ska ta del av ett aktivt friluftsliv. Av skolförordningen framgår det att rektorn ska bestämma omfattningen av den friluftsverksamhet som bedrivs under en lärares ledning (5 kap. 6 §). Läroplansutredningen har analyserat de nuvarande kursplanerna i ämnena bild, musik, slöjd, idrott och hälsa samt hem- och konsumentkunskap i sitt slutbetänkande (SOU 2025:19). Utredningen lägger fram förslag om att praktiska färdigheter ska betonas när nya kursplaner för grundskolans praktisk-estetiska ämnen utarbetas samt att mål och innehåll i dessa ämnen ska uttryckas med hög konkretionsgrad så att en åldersadekvat balans mellan praktiska färdigheter och teoretiska kunskaper uppnås i de olika stadierna. Utredningens betänkande remitteras för närvarande.

I gymnasieskolans nya ämnesplan för ämnet idrott och hälsa ingår bl.a. olika rörelseaktiviteter, utemiljöer och friluftsliv (SKOLFS 2023:130). Undervisningen ska enligt ämnets syfte bl.a. ge utrymme för en variation av rörelse och friluftaktiviteter och bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att anpassa olika aktiviteter utifrån olika förutsättningar. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om vilka konsekvenser olika levnadsvanor kan få, för psykisk och fysisk hälsa. På så vis ska eleverna få möjlighet att lägga en grund för ett livslångt hälso- och rörelseintresse. Av det centrala innehållet framgår bl.a. att friluftaktiviteter som utvecklar en

allsidig kroppslig förmåga och aktiviteter och rekreation i utemiljöer och natur ska ingå i undervisningen. Undervisningen ska även behandla metoder och redskap för friluftsliv och säkerhet i samband med rörelse- och friluftsför aktiviteter vid olika förhållanden. När det gäller rörelse ska undervisningen behandla en bredd av motions- och idrottsaktiviteter som utvecklar en allsidig kroppslig förmåga och praktisk tillämpning av olika träningsmetoder, däribland metoder för konditions-, styrke- och koordinationsträning. I ämnesplanens inledande text står det bl.a. att ämnet förvaltar den del av det kulturella arvet som utgörs av rörelseaktiviteter och naturupplevelser.

Det friluftspolitiska målet om ett rikt friluftsliv i skolan

Ett rikt friluftsliv i skolan är ett av tio mål som ställts upp för friluftslivspolitiken och som har redovisats till riksdagen (skr. 2012/13:51, bet. 2012/13:KrU4, rskr. 2012/13:278). Naturvårdsverket, som är ansvarig myndighet för målet, redovisade i december 2023 en uppföljning av målen för friluftslivspolitiken (Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2023, rapport 7123). Naturvårdsverket konstaterar i rapporten bl.a. att det finns ett starkt stöd för natur, utevistelse, friluftsliv och hållbarhet i förskolans och skolans läroplaner, samtidigt som det finns vissa hinder för friluftsliv i skolan. Bland annat påverkar skolors lokalisering möjligheterna till natur- och utevistelser. Verket konstaterar vidare att föreningar och naturskolor har bidragit med insatser för att främja friluftsliv i skolan, bl.a. genom kompetensutveckling och friluftsdagar, samt att många aktörer har tagit fram nytt undervisningsmaterial.

Simning i skolan

Av 10 kap. 4 § skollagen (2010:800) framgår vilka ämnen som ska finnas i grundskolan, däribland idrott och hälsa. För varje ämne ska det finnas en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner (10 kap. 8 §). Enligt kursplanen i idrott och hälsa ingår för årskurs 4–6 badvett, säkerhet och hantering av nödsituationer vid vatten. I högstadiet ingår även hantering av nödsituationer i vatten. För att få ett godkänt betyg i idrott och hälsa i årskurs 6, alltså minst betyget E, ska en elev kunna simma 200 meter, varav minst 50 meter på rygg och resten på valfritt simsätt och kunna hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider. Samma krav gäller för godkänt betyg i årskurs 9, men eleven ska dessutom kunna hantera nödsituationer vid vattnet med hjälp av alternativa hjälpmedel under olika årstider. Det finns inte några uttryckliga krav på kunskaper i simning i gymnasieskolans ämne idrott och hälsa.

Skolverket har vid ett antal tillfällen följt upp simkunnigheten i grundskolans årskurs 6. Den senaste uppföljningen var för läsåret 2021/22, dvs. under covid-19-pandemin. Resultaten i rapporten bygger på en enkätundersökning riktad till lärare i idrott och hälsa som genomfördes under våren 2022. Uppföljningen från 2022 visar bl.a. att simkunnigheten har minskat något sedan förra gången den följdes upp (2014) och att skolan inte lyckas

kompensera för elevernas olika förutsättningar. Omkring sju av tio lärare svarar i undersökningen att de har haft utmaningar när det gäller elevers frånvaro från simundervisningen, tillgången till tider i simhallen eller möjligheten att erbjuda extra simundervisning för de elever som behöver det. Enligt lärarnas bedömning fanns utmaningarna även före pandemin (Simkunnighet i årskurs 6 – läsåret 2021/22, Skolverket, 2022). Skolministern svarade den 17 juli 2023 på en skriftlig fråga 2022/23:837 av Fredrik Lundh Sammeli (S) om simkunnigheten hos barn. I svaret refereras till Skolverkets undersökning och det framgår att regeringen ser allvarligt på utvecklingen och följer den noga.

Pågående arbete

En struktur för främjande av fysisk aktivitet

Kommittén för främjande av fysisk aktivitet som bl.a. hade i uppdrag att dels öka den allmänna kunskapen om de positiva effekter som fysisk aktivitet bidrar till för den enskilda individen, dels mobilisera och engagera relevanta aktörer i samhället lämnade sitt slutbetänkande Varje rörelse räknas – hur skapar vi ett samhälle som främjar fysisk aktivitet? i juni 2023 (SOU 2023:29). Betänkandet omfattar bl.a. ett antal strukturförslag som syftar till att skapa ett aktivt system för att leda, samla, driva, följa och stödja arbetet med att främja fysisk aktivitet på nationell, regional och lokal nivå. Kommittén lämnade också förslag inom sex olika områden där åtgärder bedöms vara särskilt viktiga. Ett av dessa områden rör förskolan, skolan och fritidshemmet.

Mot bakgrund av kommitténs arbete beslutade regeringen i juni 2022 att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram förslag till nationella delmål till relevanta folkhälsopolitiska mål samt indikatorer till dessa för att ge en tydlig inriktning för arbetet med att främja en ökad fysisk aktivitet i Sverige med särskilt fokus på barn och unga. Uppdraget redovisades den 31 mars 2025 (S2022/02970). Av rapporten följer bl.a. att myndigheten har tagit fram förslag till sex delmål, ett antal indikatorer och insatsområden. Centrala perspektiv i arbetet har varit att barn har rätt att växa upp i ett samhälle som främjar rörelse och att alla ska ha möjlighet att vara fysiskt aktiva. Enligt rapporten har förslagen tagits fram i en bred samsyn med 25 statliga myndigheter, bl.a. skolmyndigheter. De sex delmålen uttrycker önskad förändring och förbättring jämfört med nuläget. Det första delmålet föreslås vara att skolverksamheter ska arbeta aktivt med insatser för daglig fysisk aktivitet. Delmålen kopplas enligt förslaget till indikatorer för att kunna mäta och följa utvecklingen. Myndigheten ser också att det finns olika insatsområden för att stärka rätten till rörelse, alltså områden inom vilka det behövs förbättringar för att åstadkomma ett rörelsefrämjande samhälle. Dessa insatsområden ska utgöra en långsiktig grund för arbetet och bidra till en förflyttning mot delmålen. De fyra insatsområdena föreslås vara:

- Stärk kunskapen om hur fysisk aktivitet påverkar hälsan.
- Prioritera platser och ytor för fysisk aktivitet.

- Förbättra efterlevnad av befintligt regelverk.
- Utveckla struktur för uppföljning och stärkt styrning och ledning.

I rapporten föreslås också konkreta åtgärder. Det handlar för skolområdet bl.a. om att stärka kunskapen om hur fysisk aktivitet påverkar hälsan och kompetenshöjande insatser i skolan och att ge stärkta förutsättningar för lärares kompetens inom utomhusdidaktik. Läroplaner ska följas upp utifrån akademiska och hälsorelaterade aspekter av barns och ungas utveckling. Dessutom föreslås bl.a. en stärkt skrivning i läroplanerna om att elever ska ges möjlighet till daglig fysisk aktivitet. Folkhälsomyndigheten föreslår vidare regelbundna uppföljningar av grönstruktur och skolgårdars yta (Ett rörelsellyft för hela samhället En struktur för främjande av fysisk aktivitet – Med fokus på barn och unga, Folkhälsomyndigheten, 2025).

Betoning av fysisk aktivitet och rörelse i förskolans läroplan

När det gäller förskolans läroplan beslutade regeringen i februari 2025 om ändringar som innebär att fysisk aktivitet och rörelse som redan fanns framskrivet betonas ytterligare (SKOLFS 2025:23). Av den nya läroplanen framgår bl.a. att barnen ska få förutsättningar att utveckla sin motorik och en allsidig rörelseförmåga genom att de ges möjlighet att delta i varierade fysiska aktiviteter återkommande under dagen. De ska även regelbundet få vistas i olika naturmiljöer. Utbildningen ska ge barnen möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla sitt intresse för att vara fysiskt aktiva. Det framgår vidare att förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för hur viktigt det är med rörelse och att ta hand om sin hälsa och sitt välbefinnande.

Uppdrag om ökad daglig rörelse och fysisk aktivitet

Regeringen gav i april 2025 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att förbereda en nationell kraftsamling under 2026 för att öka vardagsrörelsen bland befolkningen. Fokusområden ska bl.a. vara barn och unga. Uppdraget ska genomföras i dialog med kommuner, regioner, civilsamhällesorganisationer samt relevanta myndigheter. Folkhälsomyndigheten ska lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 oktober 2025. För att genomföra uppdraget har Folkhälsomyndigheten tilldelats 2 miljoner kronor för budgetåret 2025 (regeringen.se).

Utskottets ställningstagande

Fysisk aktivitet och friluftsliv

Utskottet vill inledningsvis understryka vikten av att alla barn och ungdomar ges goda möjligheter till fysisk aktivitet och ett friluftsliv. Dessa frågor är aktuella och viktiga såväl för elevernas hälsa och välmående som för deras kunskapsutveckling.

När det gäller yrkandena om fysisk aktivitet konstaterar utskottet att det framgår av läroplanerna att skolan ska sträva efter att erbjuda eleverna daglig fysisk aktivitet samt att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga och delta i fysiska aktiviteter och vistelse i olika naturmiljöer. Utskottet noterar också att Läroplansutredningen har analyserat kursplanen i idrott och hälsa och de andra praktisk-estetiska ämnena och lämnat förslag för att åstadkomma en bättre balans mellan teori och praktik i ämnena. Utredningens förslag är för närvarande ute på remiss. Vidare noterar utskottet att Folkhälsomyndigheten med utgångspunkt i förslag från Kommittén för främjande av fysisk aktivitet har tagit fram strukturförslag och ringat in områden där åtgärder för att främja fysisk aktivitet bedöms vara extra viktiga. Ett av dessa områden är förskolan, skolan och fritidshemmet. Folkhälsomyndigheten har sedan bl.a. fått i uppdrag att ta fram nationella delmål och indikatorer för att främja fysisk aktivitet med särskilt fokus på barn och unga. Utskottet kan också konstatera att regeringen i februari 2025 beslutade om ändringar i förskolans läroplan som bl.a. innebär att fysisk aktivitet och rörelse nu ska betonas ytterligare.

I fråga om friluftsliv och friluftsdagar instämmer utskottet i att det är angeläget att alla barn får möjlighet till friluftsliv och utevistelse. Friluftslivet bidrar såväl till fysisk aktivitet som till upplevelser och återhämtning och har därför betydelse för barns hälsa och välbefinnande. Utskottet vill också understryka att ett rikt friluftsliv i skolan är ett av de tio mätbara mål som ställts upp för friluftslivspolitikerna. Vidare konstaterar utskottet att även friluftsliv och utevistelse är centralt i läroplanerna för förskolan och skolan och i kurs- och ämnesplanerna för idrott och hälsa. Utskottet noterar också att det i skolförordningen slås fast att rektorn ska bestämma omfattningen av den friluftsverksamhet som bedrivs under en lärares ledning. Skolledare och lärare har därför en viktig roll i att främja friluftslivet i skolan.

Utskottet avstyrker mot bakgrund av gällande rätt och pågående arbete motionerna 2024/25:1822 (M) yrkande 1 och 3, 2024/25:1955 (M), 2024/25:2449 (S) samt 2024/25:3217 (MP) yrkandena 51 och 52.

Simkunnighet

När det gäller yrkandet om simundervisning och simkunnighet vill utskottet instämma i att det är mycket viktigt att barn och unga i Sverige kan simma. Därför ingår simundervisning obligatoriskt i grundskolan och det ställs specifika krav på simkunnighet för att få ett godkänt betyg. Gymnasieskolan är en frivillig skolform och undervisningen i gymnasieskolans ämnen bygger på grundskolans. Elever som inte är behöriga till gymnasieskolans nationella program har dock möjlighet att läsa grundskolans ämnen enligt grundskolans kursplaner på ett introduktionsprogram.

Utskottet konstaterar i fråga om uppföljning av grundskolans simundervisning att Skolverket, som bl.a. har ansvar för att följa upp hur utbildningarna och verksamheterna har utvecklats i förhållande till de nationella målen, har

följt upp simkunnigheten bland elever i årskurs 6 vid ett par tillfällen. Av den senaste rapporten från 2022 framgår att simkunnigheten har sjunkit något. 7 procent av eleverna nådde inte upp till kraven. Utvecklingen är enligt utskottet olycklig och behöver följas, vilket skolministern i sitt svar på en skriftlig fråga tidigare också har angett att regeringen gör (fr. 2022/23:837).

Utskottet avstyrker därmed motion 2024/25:857 (V) yrkandena 5 och 6.

Stöd i svenska språket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om stöd i svenska språket.

Jämför reservation 26 (C).

Motionen

I partimotion 2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 8 framför motionärerna att barn och unga med bristande svenskkunskaper ska erbjudas intensiv svenskundervisning fr.o.m. förskoleklassen och att svenskkunskaperna ska följas upp återkommande genom språkscreening och språktester. Enligt motionärerna ska skolan fånga upp varje elev som behöver stöd i svenska språket. Det gäller även elever i högre åldrar.

Bakgrund och gällande rätt

Undervisning för nyanlända elever

Av skollagen följer att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas skyndsamt om det inte är uppenbart onödigt. Rektorn ansvarar för att bedömningar görs (3 kap. 12 c §). Resultatet av bedömningen ska beaktas när eleven ska placeras i den årskurs som är lämplig med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt (3 kap. 12 e §). Rektorn får besluta att en elev delvis ska undervisas i förberedelseklass, om eleven saknar tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen. Elevens undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper i svenska för att på heltid kunna delta i undervisningen i det ämnet i den undervisningsgrupp som eleven normalt hör till. En elev får inte ges undervisning i förberedelseklass längre tid än två år (3 kap. 12 f §). En individuell studieplan ska upprättas senast inom två månader från mottagandet. Den ska vara långsiktig och beskriva hur eleven ska uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program utifrån elevens mål. Den ska innehålla uppgifter om utbildningens huvudsakliga innehåll och planerade stödåtgärder. Studieplanen ska också revideras löpande utifrån de bedömningar som görs av elevens ämneskunskaper (3 kap. 12 g §). Rektorn får besluta om en anpassad timplan om vissa villkor uppfylls (3 kap. 12 h §). En

nyanländ elev får också ges mer undervisning i svenska eller svenska som andraspråk än övriga elever i samma årskurs hos huvudmannen genom en omfördelning av den undervisningstid som huvudmannen beslutat om (10 kap. 4 § skolförordningen).

I gymnasieskolan erbjuds nyanlända elever introduktionsprogrammet språkintröduktion (17 kap. 3 § skollagen). När en nyanländ elev tas emot till språkintröduktion ska elevens kunskaper bedömas, om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet (17 kap. 7 § skollagen). Huvudmannen ska fortlöpande bedöma elevens kunskapsutveckling för att eleven så snart som möjligt ska komma vidare i sin utbildning (6 kap. 7 § gymnasieförordningen).

Till stöd för bedömningen av nyanlända elevers kunskaper finns Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper. Materialet är avsett att användas för elever i grundskolan, anpassade grundskolan, sameskolan och specialskolan, men kan även användas på språkintröduktion. Det finns också ett stöd för kartläggning av flerspråkiga elever i förskoleklassen. Stödmaterialet, som är frivilligt, riktar sig till lärare i förskoleklassen som undervisar elever som är nya i det svenska språket respektive elever som inte har kommit så långt i sin andraspråksutveckling i svenska. Vidare finns det även för skolan frivilliga material som bl.a. syftar till att tydliggöra progressionen i elevernas språkutveckling (skolverket.se).

Uppdrag om att utveckla kartläggningsmaterial och bedömningsstöd

Skolverket fick i regleringsbrevet för 2024 i uppdrag att ta fram en plan för att utveckla och förbättra kartläggningsmaterial och bedömningsstöd som används i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning. I ett pressmeddelande från den 3 januari 2024 meddelade skolministern att lärare ska ha tillgång till ett bra och relevant stöd för att kunna bedöma elevernas kunskaper och utvecklingsområden. Det gäller särskilt grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna (regeringen.se).

Uppdraget redovisades i november 2024. Skolverket har bl.a. gjort en översyn av kartläggningsmaterialet för bedömning av nyanlända elevers kunskaper och analyserat behovet av justeringar. Myndigheten konstaterar att användare generellt är nöjda med materialet och att det motsvarar sina avsedda syften i hög grad. Översynen visar att kartläggningens omfattning är rimlig och bedömningen är att kartläggningen även fortsättningsvis bör göras skyndsamt, senast inom två månader i de fall en tidsangivelse finns i skollagen. I arbetet med uppdraget har det framkommit att de lokala förutsättningarna ser väldigt olika ut. Skolverket bedömer därför att organiseringen av kartläggningen behöver utgå från varje kommuns förutsättningar och behov samt att vilken aktör som ska utföra den inte bör regleras ytterligare (Utveckling av kartläggningsmaterial och bedömningsstöd, Skolverket, 2024).

Åtgärder för att öka deltagandet i förskolan

Sedan den 1 juli 2023 gäller nya bestämmelser som syftar till att fler barn ska gå i förskolan och få möjlighet till en bättre språkutveckling i svenska (prop. 2021/22:132, bet. 2021/22:UbU24, rskr. 2021/22:363). Bestämmelserna innebär bl.a. att hemkommunen inför hösten det år då ett barn fyller tre år ska ta kontakt med barnets vårdnadshavare, om barnet inte redan har en förskoleplats (8 kap. 12 a § skollagen). Hemkommunen ska erbjuda och reservera förskoleplatser till vissa grupper av barn, även om deras vårdnadshavare inte har anmält önskemål om förskola. Erbjudandet om plats gäller barn som är födda utomlands och har vistats i Sverige i högst fem år eller om barnets vårdnadshavare är födda utomlands men nu är bosatta i Sverige och har vistats här i högst fem år. Kommunen ska också sträva efter att erbjuda även andra barn som har behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska en plats i en förskola, även om deras vårdnadshavare inte har anmält önskemål om det (8 kap. 14 a §).

Pågående arbete

Utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola

Regeringen beslutade den 21 november 2024 om direktiv till en utredning om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola. Utredaren ska bl.a. överväga och föreslå hur det kan införas en språkförskola som är obligatorisk för barn som är folkbokförda i Sverige och som inte i tillräcklig utsträckning exponeras för det svenska språket i sin hemmiljö och på grund av detta visar påtagliga brister i språkutvecklingen i svenska. Utredaren ska även föreslå hur det kan införas tydligare krav på kunskaper i svenska språket för personalen i förskolan. Uppdraget ska redovisas senast den 18 december 2025 (dir. 2024:13).

Uppdrag om språksatsning i fritidshemmet

Skolverket har i regleringsbrevet för 2025 fått i uppdrag att genomföra insatser för att stärka fritidshemmets arbete med läsning och för att höja elevers kunskaper i det svenska språket. Inom ramen för uppdraget ska Skolverket genomföra insatser som särskilt fokuserar på elever med utländsk bakgrund. Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 13 april 2026 och slutredovisas senast den 20 december 2027.

Utredningsförslag om grundläggande svenska

Utredningen om införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen (U 2023:08) överlämnade i januari 2025 sitt slutbetänkande På språklig grund (SOU 2025:9). Utredningen föreslår bl.a. att det införs en ny kursplan för grundläggande svenska som andraspråk. Den ska

komplettera den nuvarande kursplanen i svenska som andraspråk som inte är riktad till nybörjare i svenska språket. Enligt utredningens förslag ska det också förtydligas vilka målgrupperna är för svenska som andraspråk respektive för grundläggande svenska som andraspråk. Ett obligatoriskt kartläggningsmaterial ska användas inför beslut om vilket svenskämne (svenska eller svenska som andraspråk) en elev i grundskolan ska läsa.

Utredningen lämnar inga förslag om modersmålsundervisningen. En av utredarens slutsatser är att det bl.a. efter genomgång av relevant forskning inte har kunnat påvisas att modersmålsundervisningen inverkar negativt på elevers integration eller kunskapsutveckling i svenska språket.

Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande internt i Regeringskansliet.

Utredningsförslag om standardiserade tester och stödundervisning

Utredningen om en förbättrad elevhälsa (U 2024:01) lämnar i sitt delbetänkande Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44) bl.a. förslag om att det ska genomföras standardiserade tester i de obligatoriska skolformerna för att identifiera elever som har behov av stöd i läs-, skriv- och matematikutveckling. Det är utredningens bedömning att nationellt framtagna standardiserade tester kan bidra till att stödbehov upptäcks tidigt, vilket skapar förutsättningar för tidiga stödinsatser. Vidare anser utredningen att standardiserade tester kan bidra till större likvärdighet i bedömningen av elevers stödbehov.

Utredningen föreslår också att stödundervisning införs som en ny stödform. Stödundervisning ska vara ett ämnesspecifikt stöd och omfatta samtliga ämnen i de obligatoriska skolformerna och ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Grunden för att elever ska ges förutsättningar att utvecklas är enligt utredningen en undervisning av hög kvalitet där läraren tar hänsyn till elevers olika förutsättningar och behov. Ibland kan dock elever, trots en god och anpassad undervisning, ha behov av intensifierat stöd. Särskilt i de tidiga skolåren finns det enligt utredningen behov av insatser som leder till att alla elever utvecklar grundläggande färdigheter i läsning, skrivande och matematik.

Utredningen bedömer att förslagen kan förväntas gynna elever med utländsk bakgrund som har svaga kunskaper i svenska språket (SOU 2025:44 s 283–284). Betänkandet är ute på remiss t.o.m. den 27 juni 2025.

Stöd för att följa upp barns språkutveckling i skolan

Den 11 april 2025 presenterade regeringen ett uppdrag till Skolverket om att ta fram stöd för att följa upp barns språkutveckling i förskolan. Stödet kan enligt regeringen bidra till att fler barn får med sig det svenska språket tidigt i livet. Enligt regeringen behöver fokuset på språkutveckling i förskolan stärkas, så att barn som deltar i förskolan tidigt får möjlighet att träna och utveckla grundläggande färdigheter. Det material som Skolverket ska ta fram är tänkt

att ge förskolorna stöd i hur de kan följa barns språkutveckling mer systematiskt, så att alla barn får goda förutsättningar att bl.a. utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd. Stödmaterialet ska också kunna användas för att upptäcka om ett barn behöver mer stimulans eller stöd för att utveckla det svenska språket och vara förberedd för fortsatt utbildning. Uppdraget ska redovisas senast den 5 juni 2026 (regeringen.se).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka vikten av att alla barn och elever i Sverige erbjuds god undervisning och det stöd de behöver för att utveckla sina färdigheter i det svenska språket i både tal och skrift. Detta gäller inte minst elever som inte har svenska som modersmål. Goda kunskaper i det svenska språket är en förutsättning för att klara skolan, komma ut i arbetslivet och vara en aktiv deltagare i samhället. Utskottet ser därför positivt på regeringens satsningar på att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling varav några redovisas ovan. Det gäller exempelvis uppdraget till Utredningen om en likvärdig förskola som undersöker införandet av en språkförskola för barn som inte i tillräcklig utsträckning exponeras för det svenska språket i sin hemmiljö och som visar påtagliga brister i språkutvecklingen i svenska. Det gäller också förslag om att införa grundläggande svenska inom svenska som andraspråk som lämnas i betänkandet På språklig grund (SOU 2025:9) och förslag om standardiserade tester och stödundervisning i betänkandet Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44). Båda dessa betänkanden bereds för närvarande. Utskottet uppmärksammar även uppdragen till Skolverket att ta fram stöd för att följa upp barns språkutveckling i förskolan och en plan för att utveckla och förbättra kartläggningsmaterial och bedömningsstöd i skolväsendet.

Mot bakgrund av ovanstående, gällande rätt och pågående arbete avstyrker utskottet motion 2024/25:3161 (C) yrkande 8.

Spetsutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om spetsutbildning samt om högpresterande och särskilt begåvade elever.

Jämför reservation 27 (S), 28 (S) och 29 (SD).

Motionerna

Spetsutbildning

I kommittémotion 2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 45 framhåller motionärerna att den nya, och enligt dem omfattande, möjligheten att starta riksrekryterande spetsutbildningar behöver följas upp och belysas ur

perspektiven volym, målgrupper och huvudmän för att säkerställa att kvaliteten inte äventyras. Motionärerna påpekar att det finns en risk att enskilda huvudmän startar spetsutbildningar som en marknadsföringsinsats utan att tillräcklig kvalitet säkerställs i utbildningarna.

Högrepresterande och särskilt begåvade elever

I kommittémotion 2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 44 framför motionärerna att alla elever ska ges stimulans och att elever ska kunna läsa i en snabbare takt och på en annan nivå. Enligt motionärerna måste skolor jobba aktivt med att se till att även elever med hög begåvning får stimulans.

I kommittémotion 2024/25:1446 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8 framför motionärerna att gymnasieskolan måste bli betydligt bättre på att utbilda högrepresterande och särskilt begåvade elever samt att möjligheten att i större utsträckning anpassa undervisningen till målgruppen ska beaktas. Gymnasieskolan ska enligt motionärerna präglas av bildningsideal och högt ställda förväntningar.

I motion 2024/25:1086 av Helena Storckenfeldt (M) efterfrågar motionären ändringar i läroplaner och allmänna råd som syftar till att bättre ta till vara barns särskilda begåvning under skoltiden.

Bakgrund och gällande rätt

Lagändringar för högrepresterande och särskilt begåvade elever

I februari 2024 överlämnade regeringen propositionen Att lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå (prop. 2023/24:79). Regeringen konstaterade i propositionen att de olika möjligheter som finns att läsa i snabbare takt och på en högre nivå inte alltid är tillräckliga för att ge de elever som behöver det extra utmaningar i undervisningen. Eleverna behöver enligt regeringen få större möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Skolan behöver fler verktyg för att kunna ge eleverna den stimulans, breddning och fördjupning i ett eller flera ämnen som kan leda till en bättre undervisningssituation och bättre kunskapsresultat. Propositionen innehöll förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som syftar till att ge bättre möjligheter för elever i grundskolan, specialskolan och sameskolan att läsa på en högre nivå och för elever i gymnasieskolan att gå fram i snabbare studietakt. Regeringen gjorde också bedömningen att förutsättningarna för att det ska finnas riksrekryterande spetsutbildningar i gymnasieskolan permanent bör regleras. Det föreslogs också ett bemyndigande i skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om i vilken utsträckning ett beslut om att en elev ska få läsa enligt gymnasieskolans ämnesplaner ska anmälas till Skolinspektionen. Regeringen anger även att det kan vara befogat att följa upp reformen genom en tematisk granskning.

Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag i propositionen (prop. 2023/24:79, bet. 2023/24:UbU16, rskr. 2023/24:189).

Lagändringarna innebär bl.a. följande:

- Rektorn för en skolenhet i grundskolan, specialskolan eller sameskolan får under vissa förutsättningar besluta att en elev ska läsa ämnen enligt gymnasieskolans ämnesplaner.
- Förutsättningarna för att det ska finnas riksrekryterande spetsutbildningar i grundskolan regleras.
- Fjärrundervisning får användas i ämnen som eleven läser enligt gymnasieskolans ämnesplaner, oavsett om något av de nuvarande kraven för att fjärrundervisning ska få användas är uppfyllt.
- Uppgifter som avser undervisning i ett ämne enligt gymnasieskolans ämnesplan som en elev läser efter beslut av rektorn får inom grundskolan, specialskolan och sameskolan överlämnas på entreprenad till vissa andra huvudmän inom skolväsendet.
- När det gäller riksrekryterande spetsutbildning i grundskolan får alla uppgifter överlämnas på entreprenad, utom uppgifter som avser undervisning i sådana ämnen där undervisningen fördjupas eller breddas eller i ämnen som läses enligt gymnasieskolans ämnesplaner.
- I gymnasieskolan får huvudmannen besluta att en utbildning inom ett nationellt program ska fördelas på kortare tid än tre läsår.

Ändringarna i skollagen trädde i kraft den 2 juli 2024 utom de ändringar som påverkas av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan som i stället träder i kraft den 1 juli 2025 samtidigt med införandet av ämnesbetyg.

Om de nya spetsutbildningarna

Sedan riksdagens beslut om lagändringar enligt ovan har regeringen också beslutat om förordningsändringar. För grundskolans del handlar det främst om den nya förordningen (2024:675) om riksrekryterande spetsutbildning i högstadiet i grundskolan och statsbidrag för sådan utbildning. Den innehåller bestämmelser om dels riksrekryterande spetsutbildning i högstadiet i grundskolan, dels statsbidrag för att stimulera start av sådana utbildningar eller utveckling av kvaliteten i dem. Med spetsutbildning i grundskolan avses en utbildning inom grundskolans årskurs 7–9 som inrymmer en fördjupning eller breddning inom det eller de ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot eller bedrivs i ett eller flera ämnen enligt gymnasieskolans ämnesplaner. Syftet med spetsutbildningen är, utöver vad som följer av 10 kap. 2 § skollagen, att ge eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Spetsutbildning i grundskolan får anordnas av en huvudman för en skolenhet med grundskola efter tillstånd av Skolverket. Utbildningen ska vara riksrekryterande, dvs. elever från hela landet får tas emot till spetsutbildningen. Spetsutbildningen i grundskolan ska inriktas mot något eller några av grundskoleämnena engelska, matematik, moderna språk, biologi, fysik, kemi,

geografi, historia, religionskunskap, samhällskunskap, svenska, teckenspråk eller teknik. En ansökan om tillstånd att anordna spetsutbildning ska lämnas in till Skolverket. Av förordningen framgår bl.a. också villkor för att Skolverket ska lämna tillstånd att anordna spetsutbildning samt villkor för statsbidraget. Skolverket ska enligt förordningen följa upp hur statsbidraget används. Av 15 kap. 16 § skolförordningen framgår bl.a. att beslut om att elever ska kunna läsa enligt gymnasieskolans ämnesplaner ska anmälas till Skolinspektionen och att Skolinspektionen får meddela närmare föreskrifter om anmälan. Skolverket har under våren 2025 godkänt ansökningar från 18 grundskolor som planerar att bedriva spetsutbildning från och med höstterminen 2025 (skolverket.se).

Bestämmelser om riksrekryterande spetsutbildning i gymnasieskolan finns i 5 kap. 22 a § gymnasieförordningen (2010:2039). De ämnen som utbildningen kan inriktas mot är de naturvetenskapliga, teknikvetenskapliga, samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnena och matematik. Spetsutbildningen ska innehålla fördjupning eller breddning inom det ämne eller ämnesområde som utbildningen är inriktad mot. Skolenheten ska också ha ett etablerat samarbete med en högskola som erbjuder kurser i det ämne eller ämnesområde som spetsutbildningen är inriktad mot, och spetsutbildningen ska göra det möjligt för en elev att utöver sina gymnasiestudier delta i kurser vid en högskola. Tillträde till högskolekurser och betyg på sådana kurser regleras i högskoleförordningen (1993:100).

Skolverket har under våren 2025 godkänt 28 gymnasieutbildningar med start hösten 2025 inriktade mot bl.a. matematik, fysik, teknikvetenskap och historia (skolverket.se). Även för gymnasieskolans del finns möjligheter till statsbidrag för att stimulera start av spetsutbildning eller utveckling av kvaliteten (förordningen [2024:677] om statsbidrag för riksrekryterande spetsutbildning i matematik eller naturvetenskapliga, teknikvetenskapliga, samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen i gymnasieskolan).

Skolverkets stödmaterial

Skolverket har utarbetat ett stödmaterial som vänder sig till huvudmän, rektorer och lärare i arbetet med elever som har behov av att läsa på högre nivå eller i snabbare takt. Materialet omfattar bl.a. information om hur man kan uppmärksamma särskilt begåvade elever och exempel på organisatorisk och pedagogisk differentiering för att planera och genomföra undervisning utifrån särskilt begåvade elevers förutsättningar och behov. Materialet omfattar även ett ämnesdidaktiskt stöd för undervisning i olika ämnen inklusive praktiska exempel på hur undervisningen kan utformas för att utmana särskilt begåvade elever och främja deras utveckling i ämnena (skolverket.se).

Utskottets ställningstagande

Spetsutbildning

När det gäller yrkandet om uppföljning av de nya riksrekryterande spetsutbildningarna i grund- och gymnasieskolan vill utskottet påminna om att utbildningarna i fråga ingår i skolväsendet och behöver uppfylla de krav som ställs i skolförfattningarna. Huvudmännen ansöker också om tillstånd för att få bedriva spetsutbildning. När det gäller kvaliteten i utbildningarna konstaterar utskottet att Skolinspektionen har i uppdrag att granska kvaliteten i utbildning som står under myndighetens tillsyn. Utskottet instämmer med regeringen i propositionen Att lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå (prop. 2023/24:79) att en kvalitetsgranskning för att följa upp reformen t.ex. skulle kunna vara aktuell. Utskottet vill också hänvisa till att Skolverket i enlighet med de nya statsbidragsförordningarna ska följa upp hur statsbidragen används. Utskottet kan vidare i fråga om volymer upplysa om att det i nuläget är 28 gymnasieutbildningar och 18 grundskolor som är godkända för start av spetsutbildning till hösten 2025.

Utskottet avstyrker därmed motion 2024/25:3024 (S) yrkande 45.

Högpresterande och särskilt begåvade elever

När det gäller yrkanden om bättre förutsättningar för högpresterande och särskilt begåvade elever instämmer utskottet i att svensk skola behöver bli bättre på att ge stöd och stimulans åt denna målgrupp. Det är därför glädjande att riksdagen under våren 2024 beslutade om ändringar i skollagen som syftar till att ge bättre möjligheter för elever i grundskolan, specialskolan och sameskolan att läsa en högre nivå och för elever i gymnasieskolan att gå fram i snabbare studietakt (prop. 2023/24:79, bet. 2023/24:UbU16, rskr. 2023/24:189). Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2024. Utskottet kan vidare konstatera att de nya riksrekryterande spetsutbildningarna för både grundskolan och gymnasieskolan som riktar sig till målgruppen som tidigare nämnts kommer att starta hösten 2025.

Utskottet avser att följa hur den nya lagstiftningen faller ut men ser inte skäl att vidta ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2024/25:1086 (M), 2024/25:1446 (SD) yrkande 8 och 2024/25:3024 (S) yrkande 44.

Skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd.

Jämför reservation 30 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7 framför motionärerna att det bör övervägas att ge barn utan tillstånd skolgång på återvändandecenter. Motionärerna vill att den som har fått besked om utvisning ska placeras i ett återvändandecenter och att barnen får den undervisning som de enligt barnkonventionen har rätt till där.

Bakgrund och gällande rätt

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd

Genom riksdagens beslut om regeringens proposition 2012/13:58 Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd ändrades skollagen så att barn som vistas i landet utan tillstånd i huvudsak ska ha samma rätt till utbildning i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, same-skolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som de barn som är bosatta i landet. Rätten till utbildning medförde inte någon skolplikt för dessa barn. Om de påbörjar sin utbildning innan de har fyllt 18 år har de också rätt att gå i gymnasieskola och anpassad gymnasieskola. Utskottet tillstyrkte i sitt yttrande regeringens förslag i sak. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2013 (prop. 2012/13:58, bet. 2012/13:UbU12, rskr. 2012/13:208).

Barn som är eller ska vara folkbokförda i Sverige har skolplikt fr.o.m. sex års ålder. Skolplikt innebär att barn måste gå i skolan och delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen. För att inte behöva gå till skolan ska barnet ha ett giltigt skäl att vara frånvarande, t.ex. sjukdom eller beviljad ledighet. Om ett barn varaktigt vistas utomlands upphör dock skolplikten, även om barnet är folkbokförd i landet. Barn vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att de ska gå i skolan har inte skolplikt. Barn som har rätt till utbildning trots att de inte är eller ska vara folkbokförda i landet har inte heller skolplikt. Till den gruppen hör exempelvis barn som är asylsökande, barn som har ansökt om eller fått ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd som inte ska vara folkbokförda och, som framgår ovan, även barn som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning (7 kap. 2, 17 och 23 §§ och 29 kap. skollagen). Bestämmelser om när barn som vistas i landet utan tillstånd har rätt till utbildning finns i 29 kap. 2 § och 3 § tredje stycket skollagen.

Enligt förordningen (2013:361) om statsbidrag för utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd kan statsbidrag lämnas för kostnader för utbildning i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan när det gäller barn som vistas i landet utan tillstånd. Skolverket beslutar om och betalar ut bidrag. Skolverket ska också följa upp hur statsbidraget har använts.

Utskottets ställningstagande

Utskottet hänvisar till skollagens bestämmelser om att barn som vistas i landet utan tillstånd i huvudsak ska ha samma rätt till utbildning i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som de barn som är bosatta i landet. Utskottet avser inte att vidta åtgärder med anledning av yrkandet och avstyrker därmed motion 2024/25:1444 (SD) yrkande 7.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

De motionsyrkanden som finns upptagna i bilaga 2 rör främst samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, se betänkandena 2022/23:UbU7, 2023/24:UbU9, 2023/24:UbU11 och 2023/24:UbU16. Utskottet avstyrker därför dessa motionsyrkanden. Tidigare ståndpunkter framgår av de nämnda betänkandena.

Reservationer

1. Lärarbrist m.m., punkt 1 (S)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Rose-Marie Carlsson (S) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 23, 24 och 41 samt avslår motion

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 64.

Ställningstagande

Det behövs fortsatta insatser för att motverka lärarbristen. Lärarna är nyckeln till att stärka kvaliteten i undervisningen och till att eleverna ska lära sig mer. För att öka kvaliteten i undervisningen behövs fler utbildade och skickliga lärare. Fler behöver utbilda sig till lärare och fler vägar till läraryrket behövs. För att detta ska vara möjligt är också kortare kompletterande lärarutbildningar för dem som redan har en annan akademisk utbildning viktiga. Vi vill införa ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga lärare som redan arbetar i skolan att utbilda sig så att de får behörighet och jobba parallellt. Vidare behöver fler speciallärare och specialpedagoger utbildas och anställas för att kunna stärka arbetet med att ge varje elev rätt stöd i skolan innan problemen hunnit växa sig för stora.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

2. Lärarbrist m.m., punkt 1 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 64 och

avslår motion

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 23, 24 och 41.

Ställningstagande

Den framgångsrika skolan börjar i klassrummet. Det är lärarna som gör den stora skillnaden och som är allra viktigast för elevens kunskapsinhämtning och utveckling. Lärarna är nyckeln till att stärka undervisningens kvalitet och till att eleverna ska lära sig mer. Fler behöver utbilda sig till lärare. Situationen riskerar att bli akut om inget görs. Insatserna för att motverka lärarbristen, inte minst i glesbygd, bör stärkas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

3. Föresättningar för skolans personal, punkt 2 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 36 och

avslår motionerna

2024/25:444 av Serkan Köse (S),

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 53 och 65 samt

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 22 och 24.

Ställningstagande

Skolan är Sveriges största arbetsplats men samtidigt också en av de sämsta i fråga om arbetsmiljö. Det är viktigt att förbättra arbetsvillkoren för lärare och all skolpersonal för att kunna motverka bristen på lärare och andra yrkesgrupper i skolan. Stora mängder administration, för få kollegor och lokaler som inte är anpassade är bara några av de saker som hör till vardagen för lärarna. Arbetsmiljön och arbetssituationen är de vanligaste orsakerna till att lärare väljer att arbeta med något annat än skolan. Med en bättre arbetsmiljö kan många behöriga lärare lockas tillbaka till ett arbete inom skolan. Regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som förbättrar personalens arbetsmiljö i skolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

4. Förutsättningar för skolans personal, punkt 2 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 53 och 65 samt avslår motionerna

2024/25:444 av Serkan Köse (S),

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 36 och

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 22 och 24.

Ställningstagande

Det ska vara enkelt att vara rektor och lärare. De administrativa uppgifterna för rektorer och lärare behöver minska, bl.a. genom att öka användningen av smarta digitala system. Mängden utvärderingar, mätningar och resultatrapporteringar som lärare och rektorer behöver göra behöver genomlysas. Dessutom behöver det säkerställas att det finns ett system med gemensamma standarder. Särskilt viktigt är det med digitala system för elevuppföljningar som ska underlätta för rektor. Varje uppgift ska bara behöva lämnas en gång, på ett enda ställe. Detta måste vara målet för all administration i skolan för både lärare och rektorer.

Jag anser vidare att lärarnas arbetsmiljö och villkor radikalt behöver förbättras för att lärarna ska stanna kvar i läraryrket och för att stärka attraktionskraften i läraryrket både för de lärare som slutat och för de framtida lärare som i dag står och ska välja utbildning. Förskollärares och lärares arbetsbelastning har ökat kraftigt de senaste åren. Enligt en undersökning gjord av Vi Lärare (2024) riskerar var tredje lärare att bli utbränd, och mer än hälften av lärarna upplever att de minst en gång i veckan arbetar för hårt och att arbetet gör dem känslomässigt dränerade. Dessutom visar undersökningen att 67 procent av lärarna under de senaste tolv månaderna övervägt att byta yrke.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

5. Förutsättningar för skolans personal, punkt 2 (MP)

av Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 22 och 24 samt avslår motionerna

2024/25:444 av Serkan Köse (S),

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 36 och

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 53 och 65.

Ställningstagande

För en hög och likvärdig kvalitet i undervisningen är det avgörande att lärare och rektorer får tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet. Det är också viktigt för att säkerställa forskningsförankringen i undervisningen och inte minst för att öka attraktiviteten i skolprofessionerna.

Rätt lön är också viktigt för att fler ska vilja bli lärare och stanna i yrket. Miljöpartiet har arbetat för att öka läraryrkets attraktionskraft och för att öka antalet utbildade lärare. Medellönen för en grundskollärare ökade under Miljöpartiets tid i regering. Som ett resultat av Lärarlönelyftet och karriärstegsreformen tjänar mer än var fjärde biträdande rektor lika mycket som eller mindre än sin högst betalda lärare. Det är viktigt med höga löner för lärare, men skolledarna är också helt centrala för utbildningskvaliteten. Att personer med hög och rätt kompetens väljer att ta ett ledaransvar över utbildningsverksamheten på Sveriges skolor är avgörande för kvaliteten på våra barns skolgång. Jag ser därför en anledning att införa ett skolledarlönelyft.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

6. Kompetensutveckling inom vissa områden, punkt 3 (MP)

av Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 83 och 85 samt avslår motionerna

2024/25:456 av Per-Arne Håkansson (S),

2024/25:1289 av Anna-Lena Hedberg (SD) och

2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Jämställdheten i skolan måste stärkas. Könsskillnaderna i skolresultat har funnits så länge att de ibland tas för givna, trots att erfarenheten visar att det går att minska skillnaderna. De strukturer som finns i samhället går igen just i skolan. Flickor presterar bättre än pojkar, flickor utsätts oftare för trakasserier och flickor mår oftare sämre. Samtidigt finns normer kring vad som anses manligt och maskulint, något som många pojkar inte känner sig hemma i. Detta är en utveckling som kan vändas genom att stärka elevhälsans och lärarnas kunskap om genusfrågor och normkritik. Barn och elever behöver möta förskollärare och lärare med genuspedagogisk kompetens. Vi behöver möta pojkar med samma höga förväntningar som flickor i skolan och erbjuda likvärdiga möjligheter att utvecklas och lyckas med sina studier.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

7. Undantag från krav på lärarlegitimation, punkt 4 (S)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Rose-Marie Carlsson (S) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 51 och
avslår motion

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

Språket är ett viktigt kitt för att hålla samman ett samhälle. Vi vill bygga ett samhälle där alla barn som växer upp i Sverige får lära sig svenska och utveckla ett rikt och nyanserat språk. Vi vill att det undantag som möjliggör för engelskspråkiga skolor att anställa obehöriga lärare tas bort.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

8. Undantag från krav på lärarlegitimation, punkt 4 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 och
avslår motion

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 51.

Ställningstagande

Elevers rätt till utbildning förutsätter att skolan är tillgänglig för alla och att det finns välutbildade lärare och andra resurser som behövs för att utbildningen ska hålla en god kvalitet. På alla skolor behövs kompetenta lärare som kan möta varje elevs behov i sin undervisning och som kan delta aktivt i den pedagogiska utvecklingen. Bristen på behörig personal gör att det i praktiken är möjligt att som obehörig få jobba flera år i sträck på samma skola eller förskola. Många privatägda skolor har färre behöriga lärare eftersom det är billigare att anställa obehöriga lärarvikarier. På så sätt kan de vinstdrivande koncernerna utöka sina vinstmarginaler och öka företagets värde inför en framtida försäljning. Vissa privata skolkoncerner får dessutom undantag i lagstiftningen när det gäller kravet på lärarlegitimation eftersom de bedriver en stor del av undervisningen på engelska och den som undervisar på ett annat språk än svenska inte behöver ha lärarlegitimation. Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att de undantag som gäller för vissa privata skolverksamheter i fråga om kravet på lärarlegitimation tas bort.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

9. Trygghet och säkerhet, punkt 5 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 10 och
avslår motionerna

2024/25:1677 av Ludvig Ceimertz och Ann-Charlotte Hammar Johnsson
(båda M) och

2024/25:2290 av Fredrik Kärrholm (M).

Ställningstagande

Skolpersonal förväntas agera och ingripa när elever bryter mot ordningsregler. Det är i dag en grannlaga uppgift eftersom det är upp till personalen att i stunden avgöra om insatsen är proportionerlig så att den går fri vid en eventuell anmälan från eleven. Alltför många är rädda för att ingripa, vilket är till stor skada för både skolpersonalens status och elevernas trygghet. Så här kan det inte fortsätta. Personal som uppvisar civillurage måste ha samhällets fulla stöd. Regeringen borde överväga förändringar i skollagen där skolpersonal som ingriper vid brott mot ordningsregler har lagens stöd.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

10. Samarbete med socialtjänst, punkt 6 (S)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Rose-Marie Carlsson (S) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3022 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 100 och 101.

Ställningstagande

En fungerande, trygg och välkomnande skola ska vara varje barns vardag. Genom att stärka samarbetet mellan skolan och socialtjänsten ser vi till att tidigt fånga upp unga på glid och sätta in rätt insatser. Det minskar också risken för att barn och ungdomar ska falla in i kriminalitet. Elever som klarar skolan begår nämligen mycket sällan brott. De skolor som har det tuffast behöver ges bättre förutsättningar att anställa socionomer som sköter kontakter med vårdnadshavare, skola och socialtjänst. Skolsocionomer kan även arbeta med att söka upp de elever som har problem med frånvaro.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

11. Registerkontroll, punkt 7 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 3 och

2024/25:1448 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14 samt avslår motionerna

2024/25:1133 av Christian Carlsson (KD),

2024/25:1831 av Jennie Wernäng och Marléne Lund Kopparklint (båda M) och

2024/25:2395 av Caroline Högström (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Våren 2021 beslutade riksdagen att luckra upp kraven på dokumenterad oförvitlighet vid anställning inom skolväsendet genom att endast kräva en notering om klanderfritt registerutdrag. Beslutet var olyckligt och bör rivas upp. Den mänskliga faktorn öppnar för fusk och personliga bedömningar i en fråga som kan vara av avgörande betydelse för enskilda elever. Elever och föräldrar måste känna sig trygga och det är av stor vikt att det finns en väldokumenterad historik för uppföljning om någon oegentlighet skulle uppstå. Vi vill att de tidigare reglerna för inlämnande av registerutdrag ska återinföras. I likhet med Skolverket anser vi att begäran om inlämnat registerutdrag är en viktig del av skolans säkerhetsarbete och att barnperspektivet måste väga tyngst i denna fråga. Registerutdraget bör lämnas in till rektorn och därefter arkiveras. Det bör också utökas och omfatta brottskategorier som misshandel, olaga frihetsberövande, rån, stöld, grov stöld, vapenbrott, alkoholbrott (t.ex. langning), narkotikabrott och terrorbrott. Bestämmelserna i skollagen om registerkontroll bör utvidgas till att även omfatta chaufförer som anlitas vid skolskjuts och chaufförer som transporterar barn kopplat till förskolans verksamhet. Det minskar risken för att någon som tidigare dömts för exempelvis sexualbrott kommer i kontakt med barn. Registerutdragen bör även förnyas årligen precis som i annan verksamhet som rör barn.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

12. Elevhälsa, punkt 8 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1362 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11 och avslår motionerna
2024/25:282 av Gudrun Brunegård (KD),
2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24,
2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 23 och 25 samt
2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 66 och 68–70.

Ställningstagande

Den psykiska ohälsan hos barn och unga ökar kraftigt, vilket kräver ett flertal åtgärder som kan möta och förebygga framtida psykiska besvär i ett tidigt stadium. Elevhälsan ansvarar i dag för både den fysiska och den psykiska hälsan hos barn och har i sin roll stora möjligheter att påverka och vända den pågående trenden med ökad psykisk ohälsa. Inom ramen för Tidösamarbetet genomförs nu en bred reform för att förbättra elevhälsan. En elevhälsogaranti ska införas med målet att öka tillgängligheten till elevhälsan. Alla skolhuvudmän ska ha samverkansavtal med sjukvården och samverkansrutiner med socialtjänsten för att stärka elevhälsoarbetet. Vi vill stärka stödet till riktade kunskapsinsatser i grund- och gymnasieskolan. Vi menar att elevhälsans vårduppdrag bör återupprättas och stärkas för att ges bättre förutsättningar att möta och, vid behov, behandla elever som mår psykiskt dåligt. Det finns därför anledning att utreda möjligheten att införa kontinuerliga bedömningar av psykisk och psykosocial hälsa inom grund- och gymnasieskolan för att kunna fånga upp elever som behöver stöd och behandling.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

13. Elevhälsa, punkt 8 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 23 och 25 samt avslår motionerna
2024/25:282 av Gudrun Brunegård (KD),
2024/25:1362 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11,
2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24 och
2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 66 och 68–70.

Ställningstagande

Inga barn ska behöva vara rädda för eller må dåligt över att gå till skolan. För att alla elever ska klara av sin skolgång på bästa sätt måste de må bra och få stöd för att klara sin skolgång. Elevhälsan är central i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet på skolan och det arbetet behöver stärkas.

En fungerande och tillgänglig elevhälsa är en viktig del för att förbättra ungdomars hälsa och välbefinnande. Därför vill jag att möjligheten att införa en elevhälsogaranti ska undersökas. En elevhälsogaranti ska ge en elev rätt att under dagen få kontakt med personal inom elevhälsan. I dag drabbas alltför många elever av psykisk ohälsa. Den trenden måste vändas så att alla barn och unga har chans till en bra och trygg skolgång.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

14. Elevhälsa, punkt 8 (MP)

av Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 66 och 68–70 samt avslår motionerna

2024/25:282 av Gudrun Brunegård (KD),

2024/25:1362 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11,

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24 och

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 23 och 25.

Ställningstagande

En av de viktigaste investeringarna handlar om elevers hälsa. Elever som far illa eller mår dåligt riskerar att det blir ett hinder också för lärandet och skolgången. Därför måste alla elever få rätt hjälp i rätt tid och mobbning och annan utsatthet måste bekämpas. En bra elevhälsa ska vara tillgänglig för eleverna och kunna hjälpa lärarna att vara en motor i arbetet för trygghet och studiero på skolan. Det kräver en förstärkt elevhälsa som också sätter stödet till den enskilda eleven i centrum. Ingen elev ska falla mellan stolarna. Jag vill att bedömningar av psykisk och psykosocial hälsa ska inkluderas i de hälsobesök inom elevhälsan som innefattar allmänna hälsokontroller för att upptäcka och behandla psykisk ohälsa i tid. Alla elever ska ha möjlighet att inom rimlig tid få tillgång till och ta sig till kurator eller psykolog.

I betänkandet Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven (SOU 2021:1) föreslås regleringar av elevhälsan. Utredningen föreslår att det ska

finnas minst en skolläkare per 7 000 elever, en skolpsykolog per 1 000 elever, en skolsköterska per 430 elever och en kurator per 400 elever. Jag vill att det ska finnas fler skolläkare, skolpsykologer, skolsköterskor och kuratorer i den svenska skolan och att vi ska närma oss målen i utredningen. När det gäller skolkuratorer och skolpsykologer är det särskilt viktigt att möta de växande behov som finns bland eleverna i landets skolor. Jag vill gå längre än utredningen och se ett maxtak på 300 elever per skolkurator och 500 elever per skolpsykolog.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anføres ovan.

15. Skolmåltider, punkt 9 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 35.

Ställningstagande

Även om majoriteten av landets gymnasieskolor i dag erbjuder kostnadsfri skolmat är det frivilligt och upp till kommunerna och andra huvudmän att avgöra om gymnasieeleverna ska ha kostnadsfria skolmåltider eller inte. Jag menar att lagstiftningen om skolmåltider även bör gälla för gymnasieskolan. En utredning bör tillsättas i syfte att förändra skollagen så att alla gymnasieelever tillförsäkras rätten till avgiftsfria och näringsrika skolmåltider.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anføres ovan.

16. Elever med särskilda behov, punkt 10 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:467 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkandena 1–3 och

avslår motionerna

2024/25:596 av Josef Fransson (SD),

2024/25:1126 av Joanna Lewerentz och Caroline Högström (båda M) yrkande 1,
2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD) yrkande 2,
2024/25:1761 av Eva Lindh (S),
2024/25:1947 av Margareta Cederfelt (M),
2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 71 och 72 samt
2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Det finns ett stort behov av kontinuerlig kunskapshöjning och fortbildning om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och neurologiska funktionsnedsättningar i form av bemötande, extra anpassningar och särskilt stöd. Vänsterpartiet anser därför att kontinuerlig kompetensutveckling av skolans personal om såväl synliga funktionsnedsättningar som NPF måste initieras. Skolinspektionen har genom åren gjort många granskningar av särskilt stöd och extra anpassningar till elever. År 2023 kom myndigheten med en djupare tematisk kvalitetsgranskning: Skolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Rapporten och granskningen handlar specifikt om hur hinder i lärmiljön identifieras och undanröjs för elever med neuropsykiatriska svårigheter utifrån elevernas behov. Myndigheten konstaterade att det fanns brister hos 22 av de granskade skolorna. Hälften av skolorna med brister hade omfattande utvecklingsbehov. Enligt Skolinspektionen identifierar personalen på dessa skolor sällan vilka hinder i lärmiljön som eleverna riskerar att möta och därmed arbetar skolans personal inte heller för att undanröja dem. Jag vill se en skola som har fungerande stödfunktioner och som inte skapar hinder för elever med NPF. Det bör därför tillsättas en utredning som utvärderar och föreslår utvecklingsområden för skolans kompetens om NPF.

Tillgängliga lärmiljöer i undervisningen är centralt för att elever med funktionsnedsättningar ska få möjlighet till likvärdig kunskapsutveckling som andra elever. Jag vill se ett lagförslag som innebär att det garanteras att skollokaler tillgänglighetsanpassas utifrån elevers funktionsvariationer, oavsett om de är fysiska, psykiska och/eller kognitiva.

Kunskapen om hur det går för elever med funktionsnedsättning behöver öka. Därför behövs det bättre strukturer för att samla in nationell statistik över hur det går för elever med funktionsnedsättning. Utredningen om Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet konstaterade i sitt betänkande (SOU 2023:95) att kunskapen om hur barn och elever med funktionsnedsättning har det socialt och kunskapsmässigt och om vilken tillgång till stöd de har i skolväsendet har varit alltför bristfällig och fragmentarisk under lång tid. Utredningen presenterade förslag i sitt betänkande som skapar förutsättningar för mer och bättre kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning. Utredningens bedömning är att förslagen väl balanserar samhällets kunskapsintresse och individers rätt till

personlig integritet. Med en kontinuerlig uppföljning, som synliggör såväl kunskapsresultat och sociala villkor som stödinsatser, får samhället ett systematiskt och robust underlag för att förverkliga alla barns och elevers rätt till lärande och utveckling, motverka funktionsnedsättnings konsekvenser samt bättre uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Jag stöder ansatsen att bättre synliggöra villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet och förväntar mig att regeringen går vidare med lagförslag som bygger på utredningens förslag. Men jag instämmer även i Jämställdhetsmyndighetens synpunkter på förslaget om förstärkt uppföljning av kunskapsresultat och stödåtgärder att all statistik som hämtas in och används ska vara könsuppdelad. Jag vill att regeringen återkommer med ett lagförslag som bygger på utredningen Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95).

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

17. Elever med särskilda behov, punkt 10 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 71 och 72 samt avslår motionerna

2024/25:467 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2024/25:596 av Josef Fransson (SD),

2024/25:1126 av Joanna Lewerentz och Caroline Högström (båda M) yrkande 1,

2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD) yrkande 2,

2024/25:1761 av Eva Lindh (S),

2024/25:1947 av Margareta Cederfelt (M) och

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Trots att skollagen är tydlig med att alla elever ska ges stöd efter behov är det alldeles för många elever med funktionsnedsättningar som inte får den hjälp och det stöd de behöver för att klara sin skolgång, oavsett om det handlar om NPF eller om fysiska funktionsvariationer. Det händer alltför ofta att familjer måste slåss för sina rättigheter. Så ska det inte vara. Arbetet för en

inkluderande och tillgänglig skola, inte minst för dem som är i behov av funktionsanpassning, behöver stärkas. Jag tycker att det är viktigt att staten tar sitt ansvar och genom skolmyndigheterna stöttar skolorna i deras uppdrag att förbättra skolgången för elever med särskilda behov. Det behövs även mer långsiktiga nationella satsningar för specialpedagogik för lärande. Utöver kompetensutvecklingsinsatserna behöver stödmaterial för bedömning och handläggning inom elevhälsan förbättras och det behöver bli enklare att få särskilt stöd i mindre undervisningsgrupper. Resursskolor behöver utvecklas och anpassade grund- och gymnasieskolorna behöver stärkas. Vi behöver också mer kunskap om inkluderande lärmiljöer och om hur skolor kan arbeta aktivt för en bra skolgång för elever med NPF.

Vidare bör alla skolmiljöer vara tillgängliga och funktionsanpassade. Många äldre skolbyggnader är t.ex. inte anpassade för elever med koncentrationssvårigheter, då akustiken riskerar att göra lokalerna mycket högljudda. Ingen ska behöva hindras i sin skolgång på grund av att skolmiljöerna inte är tillräckligt tillgängliga och funktionsanpassade.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

18. Elever med särskilda behov, punkt 10 (MP)

av Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4 och avslår motionerna

2024/25:467 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2024/25:596 av Josef Fransson (SD),

2024/25:1126 av Joanna Lewerentz och Caroline Högström (båda M) yrkande 1,

2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD) yrkande 2,

2024/25:1761 av Eva Lindh (S),

2024/25:1947 av Margareta Cederfelt (M) och

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 71 och 72.

Ställningstagande

Skollagstiftningen bör skärpas på så sätt att det ställs krav på att huvudmannen utformar skol- och lärmiljöer enligt principen om universell utformning. Universell utformning handlar om att skapa lösningar som fungerar för så

många som möjligt redan från början, för att inkludera fler. På så sätt behöver man göra färre individuella anpassningar, och skapar en bättre lärmiljö för fler.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

19. Utredning om psykisk ohälsa, punkt 11 (S)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Rose-Marie Carlsson (S) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 46.

Ställningstagande

Den psykiska ohälsan bland barn och unga har ökat de senaste åren. Det ställer nya krav på elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri. Men det väcker också frågan om hur vi bäst förebygger psykisk ohälsa. För att kunna göra det på ett effektivt sätt behöver vi fördjupa kunskapen om vad som orsakar den ökande psykiska ohälsan bland barn och unga. Vi vill därför utreda varför barn och unga allt oftare drabbas av psykisk ohälsa och varför antalet neuropsykiatriska diagnoser ökar. Inom ramen för en sådan utredning behöver många olika tänkbara orsakssamband analyseras, t.ex. om utvecklingen i Sverige skiljer sig från den i andra länder och hur förändringar i det svenska skolsystemet i så fall har påverkat utvecklingen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

20. Mottagande i anpassad skolform, punkt 12 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:468 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 5 och
avslår motionerna
2024/25:2394 av Caroline Högström och Joanna Lewerentz (båda M) och
2024/25:2557 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Ställningstagande

På senare år har man börjat misstänka att många elever felplacerades i det som då hette särskolan under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. Riksdagens utredningstjänst har hjälpt till att ta fram ett underlag som beskriver vilka belägg som finns för att så skedde. Mellan 1992/93 och 2006/07 ökade andelen elever i särskolan från 0,9 procent till 1,5 procent. När den nya skollagen kom 2008 blev det klarlagt att elever med autism som inte hade en utvecklingsstörning inte fick placeras i särskolan. Sedan dess har andelen elever återigen minskat, och den är nu sedan 2013 återigen 1 procent av eleverna. Det finns ingen exakt siffra på hur många som felplacerats, men 2004 kom den statliga utredningen För oss tillsammans – Om utbildning och utvecklingsstörning (SOU 2004:98) som visade att det fanns stora brister i kommunernas utredningar och att det var stor skillnad mellan kommunerna i antalet barn i särskolan. Barn med utländsk bakgrund var t.ex. överrepresenterade i särskolan. I den utredningen uppgav 27 procent av lärarna att de undervisade elever som inte hade någon av de särskoleberättigande svårigheterna. Den som blivit felaktigt placerad i särskolan kan väcka allmänt åtal i domstol men har då själv hela bevisbördan och måste driva ärendet. Som ett parti för jämlikhet som anser att alla ska ha rätt till utbildning vill Vänsterpartiet att dessa personer ska ges upprättelse. Jag vill att det ska tillsättas en utredning som kartlägger hur många som felplacerats i särskolan och vilka behov av stöd de har samt som kommer med förslag på vilka riktade utbildningsinsatser som behövs för att dessa personer ska få gymnasiekompetens.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

21. Långtidsfrånvaro, punkt 13 (S)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Rose-Marie Carlsson (S) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 47 och 48 samt avslår motion

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 44.

Ställningstagande

Det förebyggande arbetet för att motverka att elever får lång och problematisk frånvaro behöver utvecklas, liksom kommunernas och regionernas stöd till

både skolor och föräldrar för att elever ska komma tillbaka till skolan. Nationell närvarostatistik där omfattningen av problematisk frånvaro kan belysas och följas över tid är centralt för detta.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

22. Långtidsfrånvaro, punkt 13 (MP)

av Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 44 och

avslår motion

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 47 och 48.

Ställningstagande

Det är viktigt att elevers rätt till utbildning är i fokus. Distansundervisning kan vara ett verktyg som ökar tillgängligheten till utbildning med behöriga lärare för den som av olika skäl inte kan befinna sig i skolan just då. För elever med problematisk skolfrånvaro är distansundervisning ett sätt att tillgodogöra sig utbildning trots frånvaro.

Jag vill att långtidsfrånvarande elever ska kunna få hemundervisning i samråd med ansvarig lärare under kortare perioder i taget tills de kan återgå till undervisning i skola och ingå i en skolgrupp.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

23. Fysisk aktivitet och friluftsliv, punkt 14 (S)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Rose-Marie Carlsson (S) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2449 av Lena Hallengren (S) och

avslår motionerna

2024/25:1822 av Emma Ahlström Köster m.fl. (M) yrkandena 1 och 3,

2024/25:1955 av Margareta Cederfelt (M) och
2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 51 och 52.

Ställningstagande

Sedan de nationella friluftslivspolitiska målen kom på plats 2012 har mycket förändrats i vår omvärld. Till exempel har stillasittandet och den psykiska ohälsan ökat, oroande nog också bland barn och unga som visar sig tillbringa 70 procent av sin vakna tid stillasittande. Andelen barn som vistas i naturen varje dag minskade kraftigt från 78 procent 2003 till 49 procent 2019.

Ett skäl till utvecklingen är sannolikt att friluftsdagarna inte längre finns kvar i skolförordningen eller gymnasieförordningen. Det har fått en negativ inverkan på friluftslivets ställning i undervisningen, främst i ämnet idrott och hälsa men också i andra ämnen, med konsekvensen att eleverna fått sämre kunskaper om friluftsliv. Friluftsdagar behövs för att nå de friluftslivspolitiska målen.

Det finns också ett klassperspektiv på problemet. Barn till föräldrar med hög utbildning och goda ekonomiska förutsättningar vistas ute och rör på sig i betydligt högre grad än barn till föräldrar med sämre ekonomi. Det är en fråga om både kostnader och livsstil. Här är skolan och föreningslivet viktiga pusselbitar. En friluftsdag i skolan kan för många barn vara den enda möjligheten att komma ut i naturen. Det kan också vara den enda möjligheten att skapa nyfikenhet och intresse för friluftsliv. Inom skolans ram kan vi se till att friluftsliv är tillgängligt för alla barn oavsett fysiska eller ekonomiska förutsättningar.

Lyckas vi vända utvecklingen, minska stillasittandet och öka utomhusvistelsen skulle både elevers hälsa och deras förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen på ett effektivt sätt förbättras. Det är i förskolan och grundskolan som samhället kan nå alla barn och bidra till att fler skapar sig en livslång relation till rörelse i naturen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

24. Fysisk aktivitet och friluftsliv, punkt 14 (MP)

av Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 51 och 52 samt
avslår motionerna

2024/25:1822 av Emma Ahlström Köster m.fl. (M) yrkandena 1 och 3,
2024/25:1955 av Margareta Cederfelt (M) och

2024/25:2449 av Lena Hallengren (S).

Ställningstagande

Rörelse och motion är bra för både hälsan och elevers lärande. Det finns elever som skulle klara skolan mycket bättre om deras raster fungerade bättre. Sambandet mellan fysisk aktivitet och barns välbefinnande är också väl beskrivet, liksom att barn rör sig mindre än rekommendationerna och att utvecklingen går åt fel håll. Vi vet hur viktigt det är för barns och ungas både lärande och hälsa med variationsrika och inspirerande miljöer som stimulerar till rörelse och fysisk aktivitet. Skolan ska stimulera till fysisk aktivitet.

Alla förskolor och skolor bör också utformas så att de lockar till fysisk aktivitet på rasterna, både ute och inne. I dag har många förskolor och skolor tyvärr en ytterst liten utemiljö för sina barn och elever, och en del saknar helt skolgård. Tyvärr saknas det i dag statistik över elevernas tillgång till goda utemiljöer. Jag vill att statistik förs över tillgång till goda utemiljöer.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

25. Simkunnighet, punkt 15 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:857 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

I Sverige omkommer ungefär 220 personer årligen genom drunkning, varav ungefär hälften i samband med olyckor. Räddningstjänsten bistår med hjälp vid drunkningsolyckor. Det bästa sättet att förebygga drunkning är att öka simkunnigheten och vattenvanan. I läroplanen finns det tydliga krav på simkunnighet för godkänt betyg i årskurs 6, men många av de äldre elever som nyligen kommit till Sverige och som därmed missat de tidiga årskursernas simundervisning saknar simkunnighet. Det är därför viktigt att åtgärder vidtas så att samtliga elever blir simkunniga innan de lämnar gymnasieskolan. Skolverket bör få i uppdrag att ge direktiv till huvudmännen om målsättningar för simkunnighet även på gymnasienivå. Skolinspektionen bör dessutom följa upp simundervisningen i grundskolan, analysera brister i verksamheten och lyfta fram rekommendationer och goda exempel på hur alla elever inom grundskolan kan klara kraven för simkunnighet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

26. Stöd i svenska språket, punkt 16 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Att kunna skriva, läsa och prata på svenska är en viktig komponent och språngbräda för lyckad integration. Att bemästra det svenska språket är avgörande för att varje barn ska få en god chans att göra en livsresa – för att kunna ta till sig undervisningen i alla ämnen och för att kunna få ett bra jobb, bygga relationer och – för dem som är födda i andra länder eller växer upp i segregerade områden – integreras i det svenska samhället. Eftersom Sverige har en större andel barn med utländsk bakgrund än de flesta andra länder ställer det särskilda krav på oss att möta elevers olika språkutvecklingsbehov. Barn som inte talar svenska hemma, oavsett om de är födda i Sverige eller inte, måste få bättre stöd snabbare än i dag.

Vårt mål är att alla barn ska bli bra på att läsa, skriva och tala svenska och att det ska ske så tidigt som möjligt. För att lyckas med det krävs särskilda satsningar på barn som inte alltid talar svenska hemma eller som kommer från resurssvaga hem. Internationella jämförelser visar att svensk skola ligger i topp i Europa, men samtidigt presterar tvåspråkiga barn avsevärt sämre än barn som pratar svenska hemma. Betydelsen av språk i hemmet har ökat. För att möjliggöra detta behöver insatser ske redan från förskolan.

Jag vill att skolan ska fånga upp varje elev som behöver stöd i svenska språket och kunna erbjuda intensiv svenskundervisning, även för icke-nyanlända elever, fr.o.m. förskoleklassen. Genom att erbjuda detta redan från förskoleklass skapas bättre förutsättningar för en bra skolgång som också lägger grunden för det livslånga lärandet. Intensivundervisningen ska följas upp efter årskurs 2. Om inte språket har stärkts tillräckligt ska skolorna prioritera intensivundervisning i svenska genom att eleven får en prioriterad timplan. Barn och ungdomar med bristande språkkunskaper i högre ålder behöver också fångas upp genom återkommande språkscreening och språktester och ta del av obligatorisk intensivundervisning i svenska under lov och efter schemalagd undervisningstid. På så sätt kan vi undanröja hinder för livsresor och ge dessa barn och unga en möjlighet att bli en del av samhället.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

27. Spetsutbildning, punkt 17 (S)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S),
Rose-Marie Carlsson (S) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 45.

Ställningstagande

Den nya omfattande möjligheten att starta riksrekryterande spetsutbildningar behöver följas upp och belysas när det gäller volym, målgrupper och huvudmän för att säkerställa att kvaliteten inte försämras. Eftersom det finns en risk att enskilda huvudmän startar spetsutbildningar som en marknadsföringsinsats utan att säkerställa tillräcklig kvalitet i utbildningen måste denna aspekt särskilt följas upp.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

28. Högpresterande och särskilt begåvade elever, punkt 18 (S)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S),
Rose-Marie Carlsson (S) och Niklas Sigvardsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 44 och
avslår motionerna
2024/25:1086 av Helena Storckenfeldt (M) och
2024/25:1446 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi vill bygga en skola där ingen elev halkar efter eller hålls tillbaka. Att elever har rätt till ledning och stimulans för att kunna utvecklas så långt som möjligt

betyder inte bara att alla ska ges förutsättningar att lyckas utan också att extra utmaningar ska ges till de elever som kan och vill springa före. Alla skolor måste därför jobba aktivt med att se till att även elever med hög begåvning får stimulans, och där kan förändringar och förtydliganden i regelverken nu leda till att fler elever kan läsa i en snabbare takt och/eller på högre nivå.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

29. Högpresterande och särskilt begåvade elever, punkt 18 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1446 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8 och avslår motionerna

2024/25:1086 av Helena Storckenfeldt (M) och

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 44.

Ställningstagande

Svensk skola har präglats av starkt fokus på elever som är i behov av stöd för att klara av undervisningen. Även högpresterande och särskilt begåvade elever har behov. De behöver ges möjligheter till högre studietakt och större utmaningar. Sveriges skolsystem – inte minst gymnasieskolan – behöver slå vakt om dessa elever och erbjuda dem avancerad och högkvalitativ utbildning för att kunna attrahera dem att fortsätta studera, forska och arbeta i Sverige. Samtliga huvudmän ska därför säkerställa att högpresterande och särskilt begåvade elever ges förutsättningar att utvecklas vidare. Regeringen borde beakta möjligheten att i större utsträckning anpassa undervisningen för högpresterande och särskilt begåvade elever i svensk gymnasieskola.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

30. Skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd, punkt 19 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvis (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Antalet barn som vistas i Sverige utan tillstånd uppskattas till 2 000–3 000. Dessa barn har inte skolplikt men har enligt ett riksdagsbeslut från 2013 samma rätt till utbildning i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som svenska barn. Personer som vistas här illegalt har dessförinnan ofta prövats i domstol där det fastställts att de inte har rätt att stanna i Sverige. I stället för att respektera detta beslut väljer föräldrar att låta sina barn växa upp i ett skuggsamhälle. Detta måste få ett slut. Vi vill att den som fått besked om utvisning ska placeras i återvändandecenter och där ska barn få den undervisning som de har rätt till enligt barnkonventionen. Regeringen borde överväga att riva upp beslutet från 2013 och i stället ge barn utan tillstånd skolgång på återvändandecenter.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:68 av Johnny Svedin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa ett maxtak om 300 elever som en skolkurator får ansvara för och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:179 av Anna Wallentheim (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att införa avgiftsfria mensskydd på Sveriges grundskolor och gymnasieskolor och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:282 av Gudrun Brunegård (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag om en stärkt elevhälsa och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:311 av Martin Westmont (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa obligatoriska besök hos elevhälsan för alla elever som är inskrivna på högstadiet samt gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:444 av Serkan Köse (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell översyn av arbetsmiljön inom skolan, med syftet att identifiera och vidta åtgärder som förbättrar arbetsvillkoren och skapar en hållbar och hälsofrämjande skolmiljö, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:456 av Per-Arne Håkansson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja vidareutbildning av idrottslärare och pedagoger inom grundskolan i gymnastik och grundmotorisk träning och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:467 av Nadja Awad m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som utvärderar och föreslår utvecklingsområden kring skolans kompetens kring neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att det garanteras att skollokaler tillgänglighetsanpassas utifrån elevers funktionsvariationer, oavsett om de är fysiska, psykiska och/eller kognitiva, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som bygger på utredningen Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95) och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:468 av Daniel Riazat m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som kartlägger hur många som felplacerats i särskolan och vilka behov av stöd de har samt komma med förslag på vilka riktade utbildningsinsatser som behövs för att dessa personer ska få gymnasiekompetens och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:503 av Anne-Li Sjölund (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket ska få ett ansvar för och en instruktion om att arbeta med det friluftspolitiska området ”Ett rikt friluftsliv i skolan” och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka skrivningen i läroplanerna om friluftsdagar, utomhuspedagogik och elevers möjlighet till rörelse under skoldagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten i uppdrag att utveckla och verka för en positiv rörelsekultur inom alla skolformer och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:560 av Angelica Lundberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga möjligheten att införa pedagogiska schemalagda skolmåltider och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:596 av Josef Fransson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att anpassa klassindelning efter barns kognitiva förmågor och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:778 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att studera förutsättningarna för att förstärka elevhälsan med särskilt fokus på neuropsykiatriska funktionsvariationer och psykisk ohälsa och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:848 av Mattias Vepsä (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att genomföra ett nationellt lyft för en organiserad rastverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:857 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör uppdras att ge direktiv till huvudmännen om målsättningar kring simkunnighet även på gymnasienivå och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör följa upp simundervisningen i grundskolan, analysera brister i verksamheten och lyfta fram rekommendationer och goda exempel på hur alla elever inom grundskolan kan klara kraven för simkunnighet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1059 av Christofer Bergenblock (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skriva in rätten att lära sig och använda sig av punktskrift i skollagen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1086 av Helena Storckenfeldt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillvarata barns särskilda begåvningar under skoltiden samt överväga ändring i läroplanerna och Skolverkets allmänna råd och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1126 av Joanna Lewerentz och Caroline Högström (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta fram evidensbaserade, nationella riktlinjer för hur klassrum ska NPF-anpassas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1131 av Joanna Lewerentz (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utreda ett tak för hur många elever en skolkurator ska ha ansvar för och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1133 av Christian Carlsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som erbjuds anställning i förskolan, skolan, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet samt den som kör barn som har behov av skolskjuts ska behöva överlämna ett utdrag ur belastningsregistret och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1289 av Anna-Lena Hedberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätten till assistans för barn med diabetes i skolan och förskolan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1341 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att återinföra de reglerade friluftsdagarna i svensk skola och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att återkomma med en rapport och ett förslag för implementering av reglerade friluftsdagar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1362 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att stärka stödet till riktade kunskapsinsatser i grund- och gymnasieskola som fokuserar på psykisk hälsa och ohälsa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1366 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kompetens om utsatta barns behov hos all personal som arbetar med barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1444 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga skärpt hantering av registerutdrag där fler brottskategorier redovisas vid anställning inom skolväsendet samt vid skolskjuts och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete borde överväga att ge barn utan tillstånd skolgång på återvändandecenter och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga förändringar i skollagen där skolpersonal

som ingriper vid brott mot ordningsregler har lagens stöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga återinförd undervisningsskyldighet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta en nationell språkravsmo-
dell för pedagogisk skolpersonal och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1446 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta att gymnasieskolan behöver stärkt ledarskap och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde verka för att universitets- och högskolelärare ska ha möjlighet att undervisa på gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta möjligheten att i större utsträckning anpassa undervisningen för högpresterande och särbegåvade elever i svensk gymnasieskola och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1447 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att betona delat ansvar mellan skola, föräldrar och elever i bestämmelserna kring åtgärdsprogram och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga införandet av obligatorisk förberedelseskola för nyanlända elever och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga riktlinjer om daglig fysisk aktivitet under eller i anslutning till skoldagen samt verka för att återinföra de reglerade friluftsdagarna och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga en nationell riktlinje för individanpassad skolmat och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga tillstånd att på frivillig basis införa skoluniform i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1448 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta vikten av det svenska språket i förskolan och överväga att all pedagogisk förskolepersonal ska vara certifierad i svenska språket för att få anställning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att erbjuda certifiering i svenska språket för barnskötare, förskollärare och förskolerektorer som i dag är anställda på förskolor och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete borde beakta god matkvalitet och att maten är producerad på ett sätt som minst motsvarar svensk djurskyddslagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga inlämnade, årligen förnyade och mer omfattande registerutdrag vid anställning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga utvidgad registerkontroll och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1514 av Malin Larsson och Peder Björk (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera de försök som görs med skolfrukost och överväga att införa skolfrukost ur ett samhällsekonomiskt perspektiv samt för elevernas välmående och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1524 av Lars Isacsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga satsningar på läsinlärning genom stärkt lärarkompetens och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1677 av Ludvig Ceimertz och Ann-Charlotte Hammar Johnsson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att möjliggöra för lärare att sätta betyg med bibehållen integritet för elever med skyddade personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1726 av Julia Kronlid (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att öka kompetensen hos skolpersonal

gällande neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för en nationell strategi för bättre stöd och anpassning i skolan för barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1761 av Eva Lindh (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nationella proven bör utformas på ett sätt som ger även elever med dyslexi möjlighet att visa sin kompetens vad gäller att förstå texter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1822 av Emma Ahlström Köster m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att utbilda lärare och fritidspedagoger i friluftskunskap samt bedriva en del av undervisningen utomhus och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Skolverket och övriga skolmyndigheter en myndighetsinstruktion som tydliggör ansvaret för det nationella målet om ”ett rikt friluftsliv i skolan” och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ge Skolinspektionen i uppdrag att utvärdera skolornas friluftsverksamhet med utgångspunkt i den utökade timplanen i idrott och hälsa (100 timmar) och uppdraget om mer rörelse i skolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att uppdatera läroplanerna i enlighet med främjafyskommitténs slutbetänkande så det framgår att ”eleverna ska ges möjlighet och uppmuntras att delta i hälsofrämjande fysiska aktiviteter under skoldagen” och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att återinföra obligatoriska friluftsdagar och se till att utomhuspedagogik nämns i läroplanen, utöver ämnet idrott och hälsa, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1831 av Jennie Wernäng och Marlène Lund Kopparklint (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utöka registerutdragets omfattning till att omfatta alla brott i det registerutdrag som krävs för att få arbeta med barn och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1861 av Kristina Axén Olin (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa ett nationellt frånvaroregister och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1931 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att de undantag som gäller för vissa privata skolverksamheter avseende kravet på lärarlegitimation tas bort och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att förändra skollagen så att alla gymnasieelever tillförsäkras rätten till avgiftsfria och näringsrika skolmältider och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som förbättrar personalens arbetsmiljö i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1933 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör få ett tydligt ansvar för det nationella målet Ett rikt friluftsliv i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1947 av Margareta Cederfelt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en nationell plan för stöd till barn med dyslexi och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1955 av Margareta Cederfelt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för en förbättrad elevhälsa i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2211 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa återkommande utbildningar om barns rättigheter för alla yrkeskategorier som arbetar med barn, särskilt inom lärarkåren, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2222 av Johanna Rantsi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ta fram ett nationellt språktest för förskolepersonal och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2226 av Johanna Rantsi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Skolverket i uppdrag att ta fram en nationell strategi och nationell handlingsplan för att utveckla och främja särskilt begåvade elevers lärande och mående och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2290 av Fredrik Kärrholm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att möjliggöra att klädkod kan inkluderas i skolornas ordningsregler och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2394 av Caroline Högström och Joanna Lewerentz (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utreda individuell prövning för antagning till anpassad skolgång och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2395 av Caroline Högström (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheten att utreda att pedagogisk personal omfattas av mer heltäckande registerutdrag med krav om förnyelse och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2429 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga förslaget om förstärkt elevhälsa och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2449 av Lena Hallengren (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av friluftsdagar i skolan för att nå de friluftspolitiska målen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2535 av Marie Nicholson och Katarina Tolgfors (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en obligatorisk handlingsplan för kommunala skolhuvudmäns arbete med särskilt begåvade barn och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2549 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ta fram ett språktest för att säkerställa att medarbetare i förskola och skola har

tillräckligt goda kunskaper i svenska för att på ett tryggt och rättssäkert sätt kunna vara en del i verksamheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:2556 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skollagen i hänseende att barn och unga med grava synskador får rättighet till blindskrift under skoltiden och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2557 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att rättighet till skolform kan kopplas till behovet av stöd utifrån diagnos och genom särskild prövning och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2560 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till särskild prövning för rättigheten till inskrivning i särskola och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2839 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningar och möjligheter att föra in skolhälsovården under ett regionalt ansvar för att skapa en sammanhållen vård och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3022 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolsocionomer på skolor med tuffast förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka samarbetet mellan skolan och socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3024 av Åsa Westlund m.fl. (S):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta insatser för att motverka lärarbristen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga lärare som redan arbetar i skolan att utbilda sig till behörighet och jobba parallellt och tillkännager detta för regeringen.

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler speciallärare och specialpedagoger behöver utbildas och anställas och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge alla elever stimulans genom att t.ex. möjliggöra för elever att läsa i en snabbare takt och/eller på en annan nivå och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket ska få i uppdrag att följa upp utvecklingen och konsekvenserna av och riskerna med det nya systemet med spetsutbildningar vad gäller volym, kvalitet, målgrupper samt huvudmän och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda orsakerna till den ökande psykiska ohälsan och ökat antal neuropsykiatriska diagnoser bland unga samt åtgärder för att motverka psykisk ohälsa inom skolan och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla det förebyggande arbetet för att förhindra lång och problematisk skolfrånvaro och att samtidigt utveckla stödet från kommuner och regioner till både skolor och föräldrar för att elever ska komma tillbaka till skolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska tas fram nationell närvarostatistik där omfattningen av problematisk frånvaro kan belysas samt följas över tid och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undantag som möjliggör för engelskspråkiga skolor att anställa obehöriga lärare bör tas bort och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en garanti i elevhälsan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3091 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga en översyn av kosten inom skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att se över möjligheterna att stödja skolor som erbjuder elever en god och hälsosam kost, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:3099 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga en översyn av möjligheten att rekrytera rektorer till statliga, regionala eller kommunala skolor internt inom respektive skola och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde se över möjligheten att öka andelen rektorer med lärarbakgrund och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3137 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett tekniklyft i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3161 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka möjligheterna till kompetensutveckling och karriärtjänster inom förskolan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att språkkrav för personal i förskolan ska införas och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn och unga med bristande svenskkunskaper ska erbjudas intensiv svenskundervisning fr.o.m. förskoleklassen och följas upp återkommande genom språkscreening och språktester och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa utrymme för dagliga pulshöjande aktiviteter i grund- och gymnasieskolan för elevers hälsa och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det förebyggande hälsoarbetet i skolan bör stärkas och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör genomföras screening av den psykiska hälsan vid den vanliga hälsokontrollen hos elevhälsan och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en elevhälsogaranti i grund- och gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska lärares och rektorers administrativa uppgifter dels genom ett ökat användande av smarta digitala system, dels genom att genomlysna mängden utvärderingar, mätningar och resultatrapporteringar som lärare och rektorer behöver göra, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas ett offentligt mål för antal medarbetare per rektor inom förskola och skola och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla huvudmän ska upprätta riktlinjer och handlingsplaner i syfte att motverka hot och våld riktat mot rektorer och lärare och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka insatserna för att motverka lärarbristen, inte minst i glesbygd, och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra lärarnas arbetsmiljö och arbetsvillkor och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ökad tillit till professionen och att ge lärarna större autonomi att utforma undervisningen och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler yrkeskategorier bör anställas i skolan och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet för en inkluderande och tillgänglig skola, inte minst för dem som är i behov av funktionsanpassning, behöver stärkas och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla skolmiljöer ska vara tillgängliga och funktionsanpassade och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärare och skolledare återkommande ska få kompetensutveckling i fråga om att använda och undervisa med hjälp av digitala verktyg och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagstiftningen skärps med krav på huvudmannen att lärmiljöer utformas enligt principen om universell utformning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tilltro till lärarprofessionen och tillitsstyrning och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lärare och rektorer tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett skolledarlönelyft och tillkännager detta för regeringen.

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till punktskrift ska skrivas in i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hjälp till långtidsfrånvarande elever och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla barn och elever ska ha tillgång till Sveriges natur och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta till vara friluftslivet som en pedagogisk resurs i alla skolformer och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att ansvara för det nationella målet "Ett rikt friluftsliv i skolan" och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att allemansrätten lärs ut genom att tillämpa den i praktiken i lärandet om hållbarhet, natur och friluftsliv och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statistik över skolors utemiljöer och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska stimulera fysisk aktivitet och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till punktskrift skrivs in i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lärare fler kollegor som skolbibliotekarier, speciallärare och skolsköterskor och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska arbeta med att främja elevernas fysiska och psykiska hälsa och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka elevhälsan genom att närma sig målen med en skolläkare per 7 000 elever samt en skolsköterska per 430 elever och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka elevhälsan med ett maxtak på 300 elever per skolkurator samt ett maxtak på 500 elever per skolpsykolog och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla elever ska ha möjlighet att inom rimlig tid få tillgång till och kunna ta sig till kurator/psykolog och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn och elever ska möta förskollärare och lärare med genuspedagogisk kompetens och tillkännager detta för regeringen.

85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka elevhälsans och lärarnas kunskap om genusfrågor och normkritik och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
20. Motioner som bereds förenklad		
2024/25:68	Johnny Svedin (SD)	
2024/25:179	Anna Wallentheim (S)	
2024/25:311	Martin Westmont (SD)	
2024/25:503	Anne-Li Sjölund (C)	1–3
2024/25:560	Angelica Lundberg (SD)	
2024/25:778	Magnus Manhammar (S)	
2024/25:848	Mattias Vepsä (S)	
2024/25:1059	Christofer Bergenblock (C)	
2024/25:1131	Joanna Lewerentz (M)	
2024/25:1341	Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD)	4 och 5
2024/25:1366	Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)	16
2024/25:1444	Patrick Reslow m.fl. (SD)	11 och 12
2024/25:1446	Patrick Reslow m.fl. (SD)	2 och 6
2024/25:1447	Patrick Reslow m.fl. (SD)	8, 18 och 20–22
2024/25:1448	Patrick Reslow m.fl. (SD)	3, 4 och 10
2024/25:1514	Malin Larsson och Peder Björk (båda S)	
2024/25:1524	Lars Isacsson (S)	
2024/25:1822	Emma Ahlström Köster m.fl. (M)	2, 4 och 5
2024/25:1861	Kristina Axén Olin (M)	
2024/25:1933	Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)	5
2024/25:2211	Fredrik Lundh Sammeli (S)	2
2024/25:2222	Johanna Rantsi (M)	
2024/25:2226	Johanna Rantsi (M)	
2024/25:2429	Saila Quicklund (M)	
2024/25:2535	Marie Nicholson och Katarina Tolgfors (båda M)	
2024/25:2549	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2024/25:2556	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2024/25:2560	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2024/25:2839	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2024/25:3091	Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD)	1 och 2
2024/25:3099	Markus Wiechel (SD)	1 och 2
2024/25:3137	Josefin Malmqvist m.fl. (M)	9
2024/25:3161	Muharrem Demirok m.fl. (C)	2, 7, 21, 24, 54, 55, 68, 69 och 78
2024/25:3217	Amanda Lind m.fl. (MP)	18, 32, 47– 50, 59 och 65